

СУРМАЧ

Лондон

1987

Англія

«СУРМАЧ» — журнал Об'єднання
був. Вояків Українців у В. Британії
»SURMACH« — Magazine
of the Association of Ukrainian
Former Combatants in Great Britain
49 Linden Gardens, London, W2 4HG

Гол. ред. сот. д-р С. М. Фостун
Статті підписані прізвищем чи
псевдонімом, не завжди відповідають
поглядам Редакції.

Редакція застерігає собі право
скорочувати статті й правити мову.

Обкладинка: І. Волощак

З М І С Т

СУРМАЧ

Сот. д-р Святомир М. Фостун: ВЕЛИКИЙ ГЕТЬМАН	1
Гетьман Іван Мазепа: ДУМА	4
Д-р Петро Мірчук: УКРАЇНСЬКА ПОВСТАНСЬКА АРМІЯ	5
Богдан Бора: МАЗЕПА	11
Василь Пачовський: ГИМН БЕЗСМЕРТНОЇ БАТАВИ	12
Сот. д-р Святомир М. Фостун: ЇХНІЙ ЖИТТЄВИЙ ДОРОГОВКАЗ	12
Микола Верес: УКРАЇНСЬКОМУ ВОЯКОВІ	16
Мір Василь Верига: НЕОБҐРУНТОВАНІ ОБВИНУВАЧЕННЯ	16
Ярослав Смольський: ПЛЯНИ »ЗОРЯНОЇ ВІЙНИ«	21
К. Д.: ЗАХИСТ ВІД ЯДЕРНОГО ВИБУХУ	24
Д-р Роман Разманний: ЗА ЗМІЦНЕННЯ ОБОРОНИ КАНАДИ	
І ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ	28
О. Мартинович: ПРО ПЕРЕБУДОВУ СОВЄТСЬКОЇ АРМІЇ	29
Роман Савчук: НЕДОЛІКИ ВІЙСЬКОВОЇ МЕДИЧНОЇ СЛУЖБИ В ССРС	31
О. Боярко: РУМУНСЬКИЙ ЕКСПОРТ СОВЄТСЬКОЇ ЗБРОЇ	33
Вол. Мащак: У ПЕРШОМУ МАРШРУТІ І УД УНА — З РІМІНІ	
ДО АНГЛІЇ	34
Пхор. Володимир Дябога: З ПЕРЕМИШЛЯ У ШИРОКИЙ СВІТ	42
І. Озьмінський: У НЕВІДОМУ ДОРОГУ	47
І Данилець: З ПОВУТУ В СЛОВАЧЧИНІ І СЛОВЕНІЇ	48
Іван Вацяк: МЕДСЕСТРА ІЗА	50
В. М-ак: ІЗ ЗАПИСОК СПІЗНЕНОГО ДИВІЗІЙНИКА	51
З ДІЯЛЬНОСТІ ОБВУ (1986-1987)	56
ВІДІЙШЛИ У ВІЧНІСТЬ	99
»ОСА«	101

ОБ'ЄДНАННЯ *бувших* ВОЯКІВ УКРАЇНЦІВ У ВЕЛИКИЙ БРИТАНІЇ

РІК 29

1987

Ч. 1-4 (90-93)

Сот. д-р Святомир М. ФОСТУН

ВЕЛИКИЙ ГЕТЬМАН

Влітку цього року сповнилося 300-річчя з часу коли-то 25 липня 1687 року козацька рада в таборі біля р. Коломаку обрала Івана Мазепу гетьманом України. Володарем козацької України стала людина, яка поклала своє знам'я і своє ім'я на дальшу історію українського народу, вирішивши збройно виступити проти північного ворога, щоб рятувати незалежність України.

Володів гетьман Іван Мазепа в особливо трудних обставинах постійного обмежування його влади та державної і політичної самостійності України. Ні один із українських гетьманів після нього не зробив так багато доброго й творчо-державного, як Мазепа, що його ім'я стало символом державницьких прагнень української нації. Це тим більш, бо ж коли Хмельницький, а теж у певній мірі і Виговський ще мали ініціативу в розгрі східноєвропейської політики, Мазепа вже тієї ініціативи не мав, бо її перехопив цар Петро I, який з шаленою енергією «прорубував вікно» в Європу. Володів гетьман Мазепа не маючи вже Богунів, Морозенків, Чарнот — отих шляхетних лицарів-державників, які разом із Хмельницьким творили козацьку державу. Замість них коло Мазепи була старшина, що дбала найбільш про власну привату, вислугувалась москалям і для якої (крім одиниць) союз гетьмана Мазепи з

шведським королем Карлом XII був несподіванкою, до якої вона не була політично, ані психологічно приготована, а гетьман в існуючих тоді обставинах щораз сильнішого затиску зі сторони Петра I не міг її до того союзу заздалегідь належно унапрямити.

Гетьман Іван Мазепа був великий аристократ духа, справжній «gentleman of the Renaissance» за словами проф. Кларенса А. Маннінга¹. Високо він стояв над своїм оточенням і своєю добою. Це була людина високої освіти й культури, великий знавець західноєвропейського світу, володів кількома мовами, любив мистецтво і був щедрим меценатом для української Церкви, культури й освіти українського народу. Українській культурі, — писав проф. Михайло Грушевський, — гетьман велико послужив, і від його часу починається сильний розвиток і розквіт українського мистецтва, котрим позначився XVIII вік.²

Життя гетьмана Мазепи не було легке. Надто багато труднощів і небезпек, нерідко смертельних чигали на нього. Доля щедро відміряла Мазепі противників і ворогів, що ціле його життя чигали на його згубу. Але ця незвичайна людина, — писав проф. О. Оглоблін мала особливий талант єднати до себе зовсім різних людей. Пилип Орлик, який дуже добре знав Мазепу, казав, що «ніхто не міг краще як

Мазепа обробити людину й притягти її до себе». «Не досягнувши з першого разу мети, гетьман не складав зброї, не кидав обробляти людину, аж доки не робив її своєю».³

Над усе Мазепа був володарем, що змагав до встановлення в Україні міцної авторитарної гетьманської влади у стані держави європейського типу, зі збереженням традиційної системи козацького устрою. Як далекоглядний політик, гетьман Мазепа передбачав, що перемога Петра над шведами принесе повне поневолення України та ліквідацію решток її незалежності. Маючи на увазі таку катастрофічну перспективу для України, гетьман Іван Мазепа вирішив зірвати з царем Петром I. Зробив він цей крок не для особистої користі, як це йому прищивали вороги. Бо ж на старості літ, щоб поставити все на вельми непевну і ризикову політичну і мілітарну карту історії треба було мати дуже важливі мотиви. Й ці мотиви гетьман Іван Мазепа відкрив восени 1707 року своїм найвірнішим генеральним старшинам: «Я кличу всемогучого Бога в свідки, — мовив гетьман, — і заприсягаю тут на Євангелії і хресті, що не ради високих почестей, не для багатства, або яких інших цілей, а для вас усіх, що есте під моїм урядом, задля жінок і дітей ваших, для добра матері нашої, бідної України, для користі всього народу українського, для піднесення його прав і вольностей — хочу я за поміччю Бога так чинити, щоб ви з жінками вашими і рідний край не загинули ні під москалями, ні під шведами».

«Трудно допустити, — писав історик проф. Дмитро Дорошенко, — щоб 70-літній чоловік, який протягом цілого свого життя виявив себе ревним сином православної Церкви, складав фальшиву присягу, стоячи вже на порозі могили».⁴

Концепція українсько-шведського союзу була концепцією гетьмана Мазепи, і вона спиралася на таку ж стару українську політичну концепцію гетьмана Богдана Хмельницького, який спілкувався з шведським королем Карлом X Густавом. Це була традиція вільного союзу козацької України з великою європейською дер-

жавою, яка не мала ніяких агресивних намірів супроти України, а при тому була ворогом Московії. Ця держава теж уже і визнала Україну в Корсунській угоді 1657 року суверенною і незалежною державою.

Історик, проф. Дмитро Дорошенко правильно ствердив, що весь дальший історичний розвиток українського життя, а зокрема розвиток українсько-російських відносин відбувався протягом не цілих двох століть під враженням і під знаком чину гетьмана Івана Мазепи — зірвання з Росією. Весь український визвольний рух був охрещений його ворогами іменем «мазепинства», а українським патріотам росіяни залюбки чіпляли ярлики «мазепинців».⁵

В українській історичній літературі протягом майже цілого XVIII століття у зв'язку з заборобою взагалі згадувати Мазепу, була мовчанка, або осуджування великого гетьмана. Не було позитивного наставлення до імені гетьмана й в XIX столітті за народництва, аж щойно на порозі XX віку наступила переоцінка поглядів про гетьмана Мазепу. Народницький напрямок аж ніяк не сприяв розвитку симпатій до Мазепи серед істориків і суспільства. Куліш, Драгоманов, Лазаревський та інші ставились неприхильно до Мазепи. Тодішні наші народницькі історики стояли за простий народ, за зубожіле козацтво, інтереси мас, і в них соціальне питання виступало на першому плані і важило більше як національна проблематика. Для них — пан, аристократ Мазепа не вкладався, і «ніяк не підходив до того образу протонародної України, який глибоко запав у їхню душу».⁶

Монографія Ф. М. Уманця про Мазепу, що вийшла друком 1817 року вже була новим вихідним кроком у позитивній оцінці гетьмана Мазепи і його політики, хоч на Уманця ще довго нападали народницькі діячі за його прихильну настанову супроти Мазепи. Наприклад, Д. Лазаревський, критикуючи в 1898 році монографію Уманця про Мазепу, ставив теж під сумнів не тільки соціальну лінію політики гетьмана, але навіть і самий його патріотизм, бажання добра Україні.⁷

Стаття проф. Михайла Грушевського п. з. «Шведсько-український союз 1708 р.», вже давала образ гетьмана Мазепи як українського патріота, що намагався зберегти Україну вільною і незалежною. В істориків-державників різко змінилося ставлення до гетьмана Мазепи і його доби. Вони провели переоцінку дотогочасного політичного мислення про великого гетьмана, вказуючи, що гетьман думав єдино про добро України, а орієнтуючись на Швецію хотів закріпити права і волю

У 1917 році д-р Дмитро Донцов написав брошуру п. з. «Похід Карла XII на Україну», а теж і другу брошуру п. з. «Мазепа і мазепинство». Для Донцова Мазепа був безсмертний абсолютизм, у вчинках якого виразно позначався політичний і національний імператив». Обидві брошури викликали велике зацікавлення і захоплення особливо гетьмана Мазепи і його чинами. Як подає історик Р. Млиновецький, брошура д-ра Донцова «Мазепа і мазепинство» була відчитом, що з ним виступив автор у

Україні в обличчі імперіялістичних зазіхань царя Петра I. Основники державницького напрямку в новітній нашій історіографії — Томашівський і Липинський вже виразно трактували Мазепинську проблематику як одну з найважливіших в історії української нації і глибоко вшановували великого гетьмана.⁸

липні 1918 року, коли-то Братство Самостійників зорганізувало врочисту Панахиду в пам'ять гетьмана Мазепи і демонстрацію у Києві. Військове товариство «Батьківщина», що легально діяло тоді за часів гетьманської влади видало перед тим відозву до громадянства прийти численно на Панахиду: «Переїняті глибоким

жалем, — читаємо в тій відозві, — у роковини катастрофального національного нещастя на широких полях під Полтавою 1709 року, 10 липня о 12 годині по півдні, ми, сини, безмежно дорогої нам Матері України, кличемо всіх, у кого б'ється ще серце повне святої любові до Рідного Краю, спом'януть не злим тихим словом, усіх лицарів наших, що поклали життя своє в сей надто трагічний в нашої історії день. Помолимось за душу великого народнього страдника, за гетьмана Івана Мазепу!».

Ініціативі Братства Самостійників і то-вариства «Батьківщина» не сприяли ані церковні ані урядові чинники. Собор св. Софії був замкнений того дня і Панахиду відслужив владика Назарій надворі при участі тисяч громадян, що прийшли помолитися за гетьмана Мазепу, незважаючи на урядову заборону (як не соромно) гетьманського уряду. Після віча маніфестанти пішли походом аж до магістрату, а там військові частини державної варті розігнали демонстрацію. Це вперше, після 209 років неволі українці змогли в Києві вшанувати пам'ять великого гетьмана, хоч на жаль і сором, тодішня гетьманська гетьманська влада поставилася майже зовсім вороже до того святкового вшановання.⁹

Про життя, політичну діяльність та гетьманування Івана Мазепи є незвичайно багата література. Про нього, як українського гетьмана найбільше написано в англійській, французькій, шведській, німецькій та в інших мовах. Багато написано правда, не в історичному, а радше романтичному характері. Згадати б тільки Байрона, Мельхіора де Вога, Мюнцельбурга, Словацького, Залевського. Насвітлювали широко постать гетьмана Івана Мазепи в історично-політичному аспектах такі чужинні автори (між ними істо-

рики): Деляневіль, Жан Балюз, Вебер, Корб, Де Ля Невіль, Брюкнер Уль, Сарану, А. Гордон, Барділі, Нордберг, Адлерфельд, А. Ексен, Дерс, Галлендорф, Фельдман, Гаммер, Е. Карльсон, А. Штілле, Ф. Верншедт, Н. Герліц, К. Цеттерстеєн та багато інших. Усі вони у своїх писаннях, позитивних чи негативних, прихильних Мазепі чи ні, не могли заперечити чи затемнити його велику індивідуальність, його аристократизм духа і його прикмети володаря — людини вже епілогу козацької доби.

Таким його і зобразив у своїй гравюрі мистець Данило Галаковський. Гравюра представляє образ грози, землетрусу, загальної руїни. На цьому грізному тлі стоїть велична постать гетьмана Мазепи, сперта на свій родинний герб. Праворуч гетьмана — шість алегоричних постатей муз і чеснот, а ліворуч лише дві постаті — віра і батьківщина. На стрічці, що огортає гравюру дуже промовна цитата з творів Горація:

*Si fractus illabatur orbis,
impavidum ferient ruinae —*

що її можна б перекласти так:

Якщо буде треба, безстрашно поляжу під руїнами падаючого світу».

Джерела:

1 Clarence A. Manning, *Hetman of Ukraine Ivan Mazepa*. New York, 1957, p. 225.

2 Михайло Грушевський, *Історія України*. Київ-Відень, 1920, стор. 146.

3 О. Оглоблін, *Гетьман Іван Мазепа та його доба*. Записки Наукового Товариства ім. Шевченка. Том 170. Нью-Йорк—Париж—Торонто. 1960, стор. 19.

4 Дмитро Дорошенко, *Нарис історії України*. Мюнхен, 1966, стор. 146.

5 Там же, стор. 143.

6 Проф. Борис Крупницький, *Історіознавчі проблеми історії України*. УВУ. Мюнхен, 1959, стор. 46.

7 Там же, стор. 45.

8 Там же, стор. 47.

9 Роман Млиновецький, *Гетьман Мазепа*. Видання друге. 1959, стор. 45-47.

ДУМА

Всі покою щиро прагнуть,
А не в один гуж всі тягнуть:
Той направо, той наліво,
А все, Браття, того диво!
Не має любови, не має згоди
Од Жовтої взявши Води;
През незгоду всі пропали,
Самі себе звоювали.
Гей, братища, спра знати,
Що не всім нам панувати,
Не всім дано всеє знати
І речами керувати!
На корабель поглядімо
І як много полічимо
Люду, однак сам керує
Стерник і сам управує;
Пчілка бідну матку має
І оное послухає!
Жалься, Боже, України,
Що не вкупі має сини!
Єдин живе із погани,
Кличе: «Сюди, Атамани!
Ідім Матки ратовати,
Не даймо їй погибати!»
Другий ляхам за греш служить,
По Вкраїні і тей гужить:
«Мати моя старенькая!
Чом ти вельми слабенькая?
Резно тебе розшарпали,
Іди аж по сам Дніпро туркам дали,

Все то фортель, щоб не міла,
І аж вконець зослабіла!»
Третій Москві юж голдує
І їй вірно услужує;
Той на Матку нарікає,
І неволю проклинає:
Ліпше було не родити,
Нежлі в таких бідах жити!
От всіх сторон ворогують,
Огнем-мечем руйнують...
«Чом ти братов не учила,
Чом од себе їх пустила?
Ліпше було пробувати
Вкупі лихо одбувати!»
Я сам бідний не здолаю:
Хіба тільки заволаю:
«Гей, панове єнерали,
Чсму єсьте так оспалі?
І ви, панство полковники,
Без жадної політики,
Озьмітєся всі за руки,
Не допустіть гіркої муки
Матці своїй більш терпіти!
Нуте врагов, нуте бити!
Самопали набивайте,
Острих шабель добувайте,
А за віру хоч умріте,
І вольностей бороніте!
Нехай вічна буде слава,
Же през шаблі маєм права!»

У 45-річчя постановля і збройної боротьби УПА

Д-р Петро МІРЧУК

УКРАЇНСЬКА ПОВСТАНСЬКА АРМІЯ

До передісторії УПА

Українська Повстанська Армія постала, як це стверджує офіційно Головне Командування УПА у своїй заяві від 25 вересня 1947 р., «з бойових груп ОУН (керовані С. Бандерою) в 1942 р. в умовах завзятої боротьби українського народу

проти гітлерівських загарбників». Та свій надсподівано скорий і могутній ріст завдячує УПА тому фактові, що унапрямуючо-формууюча ініціатива ОУН зустрілася з народньою стихією, яка плила в тому самому напрямі — в напрямі збройного спротиву обидвом окупантам України. Ця стихія була так сильна, що керівництво

ОУН під її тиском зрезигнувало зі свого первісного плану одностайного виступу повстанських збройних сил в один час на всіх теренах України і погодилась на створення відділів УПА відповідно до політичного й психологічного стану кожного терену зокрема. Немає найменшого сумніву, що при тодішньому політично-психологічному наставленні українських мас повстанські збройні загони були б появилися і без ініціативи ОУН, тільки що тоді, не маючи унапрямуючого політичного й організаційно центру, вони були б виявилися у такій же формі, як 1917-23 років, у формі дій самостійних отаманських загонів. Завдяки ОУН народня стихія влилась політично й організаційно у форми одностайної Української Повстанської Армії з виразним політичним обличчям, під одним командуванням і одним політичним керівництвом.

Перший відділ Української Повстанської Армії організував, як відомо, уродженець Полісся Остап (Сергій Качинський) з поліщуків, на Поліссі. На перший погляд це виглядало куріозом, бо ж Полісся це одна з найбільш віддалених від центрів українського самостійницького руху та найбільш гноблених окупантом частин Західньої України. Як же ж так сталось, що саме там постав перший відділ УПА?

Відповідь на це дала, так би мовити передісторія УПА.

Основним тереном діяльності українського самостійницько-революційного руху УВО й ОУН була, без сумніву, Галичина. Та після процесу С. Бандери, з огляду на великі арешти на терені Галичини, та в зв'язку з деякими подіями на терені Стрийщини-Львівщини, центром уваги ОУН на окупованих Польщею теренах стали північноукраїнські землі, — Волинь, Полісся і Холмщина та Сокальщина як вихідна база. До праці на цих теренах відійшли такі визначні члени ОУН, як Р. Волошин, Я. Старух, М. Кос та інші. Для північнозахідніх теренів створився окремий Провід у якому військову референтуру обняв Василь Сидор.

До того часу Полісся, Волинь і Холмщина, яка виступала на цих теренах як — борець за національні права українського народу та оборонець української право-

славної Церкви. Зустрівшись безпосередньо з ОУН населення Волині й Полісся масово переходило на позиції ОУН.

В 1937 р., в розгарі революційної праці, військовий референт ОУН на ПЗУЗ Василь Сидор висунув плян зорганізування спеціальних військових відділів ОУН, які, на взір кол. військових відділів УВО, рейдували б по Поліссі й Волині та відповідно до розвитку політичної ситуації перейшли б вздовж Прип'яті в Східню Україну, або стали б зав'язком проти-польської повстанської армії на ПЗУЗ. У зв'язку з цим, у липні 1937 р., створено першу таку військово-бойову групу «Вовків», зложену з 25 випробованих боєвиків ОУН. Другий такий відділ почав творитися на Горохівщині.

Масові арешти українських революціонерів, а між ними й Сидора, перервали на деякий час цю акцію. Та воєнна атмосфера 1939 р. знов зустріла її актуальність. В липні 1939 р. з доручення В. Сидора, що був тоді «старостою» (тобто таємним провідником в'язнів націоналістів) львівської тюрми в Бригідках, утекли з тюрми провідні члени Вовківчок і Гроза з дорученням, відновити організування військових частин на ПЗУЗ. «Вовки» зібралися знову на Поліссі і напередодні вибуху німецько-польської війни в околиці Янова постала «Поліська Січ», осідок військово-повстанчого загону «Поліського Лозового Козацтва», силою ок. 500 люда. До командного складу загону належали: поліщук В. Війтюк-Погоня, капітан польської армії; Ромашківський, військовий інструктор з Луцька; поліщук Лось Адамський, на хуторі якого містилася головна квартира «Поліської Січі»; А. Карий, студент зі Львова; Федір з Янова; А. Бульба з Бережанщини; В. Загакайло-Білий зі Стрийщини; Оксана П.-Ріка, з Волині.

Під час німецько-польської війни загін роззброїв довколишні станиці польської поліції та звів кілька боїв із утікаючими частинами польського війська. З приходом большевиків група галичан виїхала на еміграцію, а поліщуки розійшлися додому.

В 1940 р. «лозовики» організували самостійно чинний протибольшевицький виступ, що довів до арештів і голосного процесу Адамського і тов. Виступ Адам-

ського ще більш розбурхав поліщуків, у яких большевицька дійсність 1939-41 рр. змила до решти всякі просоветські настрої.

1941 р. з групою «лозовиків» пов'язався через Г. Качинську (сестру Сергія Качинського-Остапа) член ОУН Тарас Боровець, який після приходу німців відновив «Поліську Січ» (зручно зв'язуючи в своє-

ганізування збройних відділів УПА та перейняв у свої руки керівництво в організуванні дальших відділів. Вирішним моментом для такої постави була зустріч В. Сидора зі сотн. Р. Шухевичем (пізнішим Головним Командиром УПА, а тоді командиром допоміжних поліційних частин на білоруському Поліссі), якого в рядах революційної ОУН уважали всі без-

Артилерійська частина групи «Північ», узимку на Волині

му псевді прізвище відомого поліщука провідного члена «лозовиків» А. Бульби з іменем романтичного Тараса).

Безоглядна колоніальна політика німців озлобила поліщуків докраю і вимога негайного активного збройного виступу проти німців стала на Поліссю загальною справою.

В 1942 р. виїхав на Полісся й Волинь як уповноважений Проводу ОУН для простудіювання настроїв та політичного положення на тих теренах Василь Сидор. Він відновив свої зв'язки з колишніми «Вовками» та «лозовиками», схвалив, користаючи зі свого уповноваження, проект Сергія Качинського-Остапа негайного ор-

застережним авторитетом у ділянці військової політики, і який заявився за негайним творенням відділів УПА.

Подібні як на Поліссі бойові настрої панували й на Волині і тому в своєму часі й ціла Волинь вкрилася мережею повстанських загонів УПА.

Організаційна структура УПА

Українська Повстанська Армія стала дуже скоро всенациональною армією, єднаючи під своїми прапорами симпатиків різних партійно-політичних концепцій. Усе-таки, виростаючи з бойових відділів революційної ОУН, УПА, головню

в початках була організаційно тісно пов'язана з ОУН. Ця пов'язаність не переривалася ніколи, а з поворотом большевиків на українські землі вона знову скріпилася. Тому керівні пости в УПА займали звичайно провідні члени ОУН.

Основним завданням УПА була збройна оборона українського населення. В зв'язку з цим майже кожний відділ УПА був зв'язаний з певною територією. А тому і в основу організаційної побудови УПА був покладений принцип територіальності.

Ціла УПА поділялася на чотири групи: 1. УПА-Північ, що її терен дії обіймали Волинь і Полісся; 2. УПА-Захід, з тереном дій: Галичина, Буковина, Закарпаття і Закерзоння; 3. УПА-Південь на терені областей: Кам'янець-Подільської, Вінницької і південної частини Київської; 4. УПА-Схід, на теренах північної смуги Житомирської області, північної частини Київської області і на терені Чернігівської області.

Кожна із груп поділялася на Военні Округи (ВО), а Военні Округи, у свою чергу на Тактичні Відтинки (ТВ). УПА-Північ мала три Военні Округи: 1. ВО «Турів» охоплювала Луччину, Володимирщину і Ковельщину; 2. ВО «Заграва» — райони: Сарни, Короспіль, Березно, Людвиполь, Степань, Клесів, Рокітно, Дубровиця, Володимирець, Рафалівка, Морочно, Висоцьк, Столин, Давидгородок, Лупинець і Пинськ; 3. ВО «Волинь-Південь», райони: Рівне, Клевани, Тучин, Межиріч, Корець, Гоша, Олександрівка, Дубно, Острожець, Демидівка, Млинів, Козин, Вербя, Радивилів, Крем'янець, Шумськ, Додеркали, Почаїв і Ланівці.

УПА-Захід мала шість Военних Округ: 1. ВО «Лисоня» — терен Тернопільщини по Дністер; 2. ВО «Говерля» — Гуцульщина і Буковина; 3. ВО «Чорний Ліс» — Станіславівщина; 4. ВО «Маківка» — Стрийщина, Дрогобиччина, Самбірщина і Турчанщина; 5. ВО «Буг» — Львівщина; 6. ВО «Сян» — Закерзоння.

УПА-Південь мала три Военні Округи: 1. ВО «Холодний Яр», 2. ВО «Умань» і 3. ВО «Вінниця».

Тактичною військовою одиницею був курінь УПА, який мав три до чотири бойові сотні та потрібні технічні частини.

Сотня складалася з трьох стрілецьких чот і однієї кулеметної, а чота з трьох роїв. Бойова сотня числила за правильним 136 бійців, фактично ж сотні УПА мали по 130-200 бійців. У групах УПА-Південь та УПА-Захід курінь становив найвищу самостійну одиницю і лише в випадках окремої потреби, для визначеної бойової дії курені лучилися разом у певну оперативну групу. В УПА-Північ найвищою оперативною одиницею був загін, що складався звичайно з трьох до чотирьох куренів. Широко вживані терміни відділ і підвідділ не визначають величини частин, а є лише, так би мовити, функціональним окресленням самостійного, або несамоствійного діяння: самостійну структурально в даний час і на даному терені бойову одиницю називали відділом, а її частину підвідділом (у скороченні вд. і пвд.). В 1942 р. «відділ УПА» налічував 10-150 бійців; в рр. 1943-1945, згл. до 1947 (в Карпатах) відділом називано звичайно курінь, а підвідділом сотню; від 1945 згл. 1947 р. «відділ УПА» становили 1-2 сотні, а то й неповна сотня, а підвідділ — чота; від 1948 р. — «відділ УПА» налічував уже лише 50-100 бійців, а «підвідділ» — 10 до 30 бійців.

Командували частинами командири: роєвий, чотовий, сотенний, курінний (к-р) відділу, к-р підвідділу; все це окреслення виконуваних функцій, а не старшинські ранги. Справа старшинських рангів стала предметом розгляду Головного Командира УПА щойно від половини 1943 р., головню в зв'язку зі старшинськими школами УПА, а остаточно розв'язало з моментом постановня УГВР, який передано право признавання та надавання старшинських рангів. Функційні окреслення залишились, очевидно, й після цього і тому, напр. «сотенним» — отже, фактичним командиром сотні, — міг бути сстник, майор, полковник, як і старшина нижчого рангу, а то й підстаршина.

Поодинокі курені згл. відділи були в діловодстві командування УПА зашифровані цифрою, наприклад: Г4/24/ІІІ. Та загально кожний відділ і підвідділ, тобто курені й сотні, а в УПА-Захід і частинно на Закерзонні відділи називано іменем, чи вірніше псевдом їх командира, напр. курінь Голобенка, сотня Залізняка, загін

Енея. В УПА-Захід курені й сотні прибирали собі окремі назви, напр., курінь Буковинський, сотня Авангард, сотня Сірі Вовки, сотня Бояри.

Кожний воїн вступаючи до УПА приймав (як колись за козацьких часів), вигадане прізвисько, зване псевдонімом. Це було konieczним, щоб не наражувати на небезпеку жорстоких переслідувань окупантом членів рідні. Зрозуміло, що багато псевд повторялося (наприклад: в УПА-Північ в 1942 р. були трьох Остапів: Остап — військовий референт Крайового Проводу ОУН ПЗУЗ і командир першого

від ОУН на рідних землях, поділявся на Краї з Крайовими Проводами (наприклад: Львівський Край, ЛК, з Крайовим проводом, КП ОУН ЛК); Край ділився на округи, округи на надрайони, а райони на станиці і куші. Все таки, будучи до певної міри адміністративним апаратом УПА, ОУН — від Проводу ОУН на рідних землях аж до найнижчої клітини була тісно пов'язана з сіткою УПА. І так — господарський референт кожної частини УПА мусів бути все в безпосередньому організаційному зв'язку з господарським референтом ОУН відповідної клітини; Служба

Група УПА в рейді на Захід

відділу УПА; Остап — господарський референт Командування ВО «Заграва» і Остап — культ-освітній референт ВО «Турів»).

Надзвичайно важливою справою для УПА було запілля, яке несло основний тягар прохарчування УПА, розвідки й безпеки та спрямовування охотників у ряди УПА. Запілля — це поширена сітка революційної ОУН, яка мала в кожній українській місцевості свою клітину. ОУН мала також свою зовсім окрему сітку й окрему організаційну структуру, — Українські Землі, у проводі яких стояв Про-

Безпеки ОУН була одночасно Службою Безпеки УПА: оргмоб (організаційно-мобілізаційний) відділ Штабу УПА мав свою мережу в усіх клітинах ОУН згори аж до низу. Подібно було теж з іншими референтурами. Для кращої співдії обидвох формацій революційно-визвольної боротьби широко практикувалася персональна сполука відповідних постів ОУН і УПА: Головний Командир УПА був весь час одночасно Головою Проводу ОУН на рідних землях; Командир УПА-Північ — одночасно Крайовий Провідник ОУН ПЗУЗ; Командир УПА-Захід — одночас-

но Крайовий Провідник ОУН КК. Це, очевидно, не є правилом, бо ж в УПА були й нечлени ОУН, які тим самим, займаючи високі пости в УПА, не могли однак займати ніяких постів в ОУН.

Особливо тісне пов'язання УПА й ОУН заіснувало з поворотом большевиків у зв'язку з переходом до нових форм боротьби. Перед розгорненням широкої збройної боротьби УПА, діяли бойові групи ОУН, розростаючись шляхом приєднання до тієї боротьби й нечленів ОУН у відділи Української Народньої Самооборони. Основною прикметою бойових груп ОУН та відділів УНС, яка відрізняла їх від відділів УПА було те, що їхні члени жили й працювали, як звичайні »ци-

ти, коли можливо, то як підпільників, що жили постійно нелегально. Вже до творення СКВ у кожному селі були 10-30 осіб, зв'язаних якимись обов'язками звичайно адміністративного характеру, з УПА. Були це члени й нечлени ОУН. З наближенням большевиків, особи менше випробувані в важкій революційній праці звільнялися з дальшої праці, а за те скріплювалося кожна станицю боездатним елементом з рядів УПА. 4-7 станиць становили саме такий СКВ, Самооборонний Кущевий Відділ, що був адміністративною одиницею збройного підпілля, спроможною діяти самостійно.

СКВ налічував 30-50 люда, тобто 3-4 рої. Ними командував Провід СКВ: Ку-

Повстанці відділу УНС у Карпатах

вілі» і тільки на поклик свого командування брали заховану зброю до рук, щоб виконати визначене бойове завдання і знову розійтись додому.

До таких форм боротьби було поставлено перейти після поновного приходу большевиків, і в зв'язку з цим вже напередодні приходу їх творилися на взір колишніх відділів УНС — Самооборонні Кущеві Відділи, СКВ.

СКВ постали шляхом скріплення клітин ОУН боездатним елементом УПА, який закріпився до визначеної місцевос-

тцевий, який керував цілістю революційно-збройної боротьби на даному терені, військовик, знаний теж командир СКВ — заступник кущового, завідував усіми військовими справами терену дій СКВ і командував СКВ під час бойових дій, господарник, пропагандист, референт СБ (служби безпеки) і референт УЧХ (Українського Червоного Хреста). Бойове ядро СКВ становила боївка СКВ. Кущовий, член ОУН, підлягав ступнево вищому провідникові ОУН; командир СКВ, член або нечлен ОУН, підлягав оргмонові (ор-

ганізаційно-мобілізаційному відділові ГВШ) УПА. Збройні акції переводив СКВ самостійно, разом з іншими СКВ, або відділом чи відділами УПА, в останньому випадку під командуванням командира відділу УПА.

У відношенні до відділів УПА, СКВ дбав про їх прохарчування й постачання одягу, організуючи звичайно в окремих лісових криївках харчові й одягові магазини ще до приходу відділу УПА туди, виконував функції зв'язку й переймав під свою опіку ранених і хворих бійців УПА. Раненими і хворими опікувалися безпосередньо станиці УЧХ, які крім цього займалися суспільною опікою, піклувалися вдовами і сиротами по поляглих бійцях УПА та членах підпілля.

Організаційну форму СКВ випробувано вперше зараз після приходу большевиків на Поліссі. Вона вповні виправдала себе і скоро вся Волинь, а далі й Галичина, Буковина й Закерзоння вкривалися сіткою СКВ. Таким способом розв'язано насамперед складне питання прохарчування бійців УПА і — утруднено ворогові поборювання УПА й підпілля та закріплення большевицької окупації. Завдяки СКВ було можливим організувати майже в кожній місцевості негайні оборонні збройні акції та наносити ворогові зовсім несподівано болючі удари. При організаційній справності підпілля, невеликий відділ, чи підвідділ УПА, з'явившись у якійсь околиці, спираючись на СКВ, у випадку потреби — розростався на одну ніч у сильну бойову частину, а

перевівши визначену акцію знову малів, щоб у той спосіб зручніше прорватись крізь ворожі застави.

Всією діяльністю УПА керувало Головне Командування УПА, тобто Головний Командир УПА, заступник Головного Командира УПА і ГВШ, Головний Військовий Штаб, що його очолив шеф Головного Військового Штабу УПА, або коротше Шеф Штабу УПА.

ГВШ складався з таких відділів:

1. Організаційно-мобілізаційний, званий теж у певному періоді оперативним;
2. розвідчий;
3. господарчий;
4. вишкільний;
5. пропагандивний;
6. політ-виховний.

Групами командували Командири груп: Командир УПА-Північ; Командир УПА-Південь; Командир УПА-Захід і Командир УПА-Схід; при співпраці заступника Командира і КВШ, Крайового Військового Штабу. Структура КВШ тотожна зі структурою ГВШ. Паралельну побудову структури мала й Команда ВО, Военної Округи.

Штаб куреня становили: командир куреня, його заступник, адютант курінного к-ра, виховник і нач-лікар або нач-мед-сестра. Такий склад мала й команда сотні.

(Ці два розділи: До передісторії УПА і Організаційна структура УПА, передруковано з праці д-ра Петра Мірчука п. з. »Українська Повстанська Армія«, Мюнхен. 1958).

Богдан БОРА

М А З Е П А

На огирі гарячому й баскому
Стоїть вельможню й твердо в стременах,
Шумить про славу тирса у степах,
А буйновій терзає паполому.

Як символ двору кожного і дому,
Глядить орлино в далечинь на шлях.
Його твердині у людських серцях
Які багнетом не здобуть нікому.

Хоч над степами лине шум століть,
Він не вмирає — бореться, стоїть,
За зміною веде до бою зміну.

Його прокльони й кулі не беруть.
Він вічний дух, якого міць нетлінну
Двоногі звірі, мабуть, не збагнуть.

ГИМН БЕЗСМЕРТНОЇ БАТАВИ

(Марш УПА-Захід)

Ми лицарі без жаху і без смерти,
На злочин світа станем без ваги,
Ми присягли долю переперти,
Роздерти присуд смерти вам, «боги».

Роздерли ви Україну на чверти,
Безсмертну душу вперли в ланцюги.
Та ми зродились, щоб за неї вмерти.
Роздерти присуд смерти ваш, «боги»!

Нас не злякають танки, ні канони,
Ми славимо правду, Бога, новий світ,
Вас прокляли впавші мільйони,
На смерть нас гонить кров їх з роду в рід.

Народ безсмертний переможе в бою
І встане месник із кривавих мук,
За нами встане лавою страшною
Мільйон, мільйонів мускулярних рук!

Здвигнем з заліза, з крові і завзяття
Державу від Дунайця по Кавказ.
Ми, лицарі, що скинемо прокляття,
За смерть, ми смертю покараєм вас!

У 40-річчя прибуття дивізійників до В. Британії

Сот. д-р Святомир М. ФОСТУН

ЇХНИЙ ЖИТТЄВИЙ ДОРОГОВКАЗ

Вони були молоді, бадьорі, життєрадісні...

Очима їхньої молодості даленіли степові простори, донецькі кряжі, золотіли соняшники, сердилося Чорне море, ввижалися Мавки волинських лісів, куталася Говерля у білогривому тумані й слалися далекі, пройдені шляхи.

Незважаючи на їхню юність, за ними вже пролягли гримучі бої, жахіття воєнної хуртовини, в якій не одному з них заглядала смерть у вічі, а крокуючи шляхами смерті кожний пережив багачко терпіння, поневіряння і воєнного лиха. Вони виростали на розтерзаній ворогами українській землі, йшли на прою з важким життям, гартувалися у революційній боротьбі й кривавилися на воєнних фронтах.

Коли ж замовкли гармати, вони опинилися на далекій чужині, за високими колючими дротами.

»По їхніх колючках блукають ночами світлові промені яркосліпучих прожекторів, а в погідні голубі дні, які невимовно п'янять духм'яністю спілого збіжжя, на дротах висне безмежна туга і кривавить вояцькі молоді серця«... так писав автор цих рядків про творчий шлях вояка-поета Богдана Бору й так само, як поет, і собі виходив у тихі зоряні ночі поза намети, шукав на небесному зоревидному килимі Чумацького Шляху та мандрував ним у своїх мріях у далеку батьківщину, туди, де за словами поета... співали верби обабіч схилених воріт...

Тужило вояцтво в неволі за батьківщиною. Прислухалось до кожної вістки, що предіставалась з України, де ОУН, УПА вели завзяту боротьбу з большевицьким окупантом. Рвалось і собі до боротьби. Адже між вояцтвом були дуже багато ще недавніх учасників збройної боротьби на

рідних землях у рядах ОУН і УПА і збройного підпілля. Непевний повоєнний стан теж тривожив вояцтво. Невідоме весь час було його майбуття, бо ж в Європі розгулював сп'янілий своєю перемогою пієнічний наїзник, а йому західні союзники віддавали з легкої руки тисячі, десятки тисяч антикомуністичних борців. Відоме нам уже тоді було вперте домагання Сталіна, щоб західні союзники видали Дивізію до СРСР. І довго не давали нам спокое большевицькі рспатріяційні комісії.

яцтво засуджене на загублення серед автохтонного населення.

Проте так не сталося. Українське вояцтво не впало у відчай. Не заламалось і не загубилось на чужих шляхах. Воно кинулось творити організоване громадське життя. Початки були незвичайно трудні. Все треба було творити від початку, від оснєв. Не в усьому були досвід і практика. Були помилки, недоліки, неуспіхи. Й була завзята, вперта праця. Важка і копітка, в якій не бракувало ентузіастів, доброї волі і бажання творити й розбудо-

Четверта сотня другого полку в Риміні. Посередині в другому ряді хор. Бєрис Шкандрій (Бєра)

Різне було почування українського вояцтва, коли воно побачило береги Альбіону.

Як зустріне нас ця чужа країна? Що готує нам доля?!

Римінські, високі колючі дроти замінились у невисокі дротяні огорожі й поплило життя в нових обставинах, усе ще в неволі, хоч і лагідній своїм характером.

Вийшовши перегода на волю вояцтво І УД УНА знайшлося в доволі складних труднощах. Воно опинилося в чужій країні, без знання її мови, зустрілось віч на віч із психологією її населення, зовсім одмінною від української, воно не мало ніяких матеріальних засобів, не мало ніякого підґрунтя, такого, як скажемо, в заокеанських країнах. Здавалося, що немає нам ніякої перспективи, що наше во-

зувати всі ділянки українського громадського життя. Відчувався гострий брак інтелігенції. Багато дивізієників виємірували в заокеанські країни. Були глумливі голоси, що, мовляв, у Великій Британії є тільки «десять тисяч пар українських черевиків», тобто іншими словами, українська невелика громада в тій країні немає ніякого значення, ані ніякої питомої ваги для української спільноти на поселеннях. Проте дальші роки систематичної розбудови, зростання і стабільності нашого організованого життя, в яке включилися активно українці — вояки польського корпусу та з інших армій, а теж і переміщені особи, що прибували на працю до В. Британії, примусили всіх, хто критично чи скептично задивлявся на нашу українську громаду в тій країні,

*о. Олександр Маркевич сеяить всду на Водохреща в таборі полонених у
Татершалі. Біля нього ксмендант табору бунч. Михайлс Гринюк*

змінити свій погляд, і належно та правильно оцінити нашу мініатюрну «Україну» у Великій Британії.

Гортаючи хоч і неписані сторінки нашого буття у Великій Британії, ми бачимо вже з перспективи минулих сорока років, що протягом них неначе у кадрах кінофільму чергувалися події і люди. Події радісні і сумні. Тривожні і підбадьо-

руючі. Розбудувалися наші Церкви, наша центральна матірня суспільно-громадська установа — Союз Українців у Великій Британії. Об'єднання бувших Вояків України в Великій Британії було й залишилося сильною і добре організованою комбатантською організацією не тільки у Великій Британії, але й в цілій діаспорі. Організувалися молодечі організації, ук-

*Старшинський хор з табору полонених після концерту
в Брадфордї 11. 1. 1948 року*

раїнське жіноцтво, постали різні організації і товариства, розвинулась широка мережа українського шкільництва, заки-візувалася широка видавнича діяльність, розгорнулася така ж широка і важлива своїм характером і вагою зовнішньо-інформативна діяльність. Набуто власні церкви, доми, оселі, побудовано залі. Вирросло молоде українське покоління, здобуло середню і вищу освіту, а молоді подружжя вже виховують своїх дітей в українському дусі.

Сорок років наполегливої копіткої праці, великої жертвенности, посвяти, щирого ентузіазму та відчуття обов'язку в кожного нашого активного громадянина дали нам у висліді великі духовні й матеріальні надбання, що ними ми радіємо і гордимось.

духовною наснагою і вірністю великим і світлим ідеалам української державности, вірний присязі, що її він складав більше сорока років тому. Цей український вояк є активним громадським діячем, учителем у школі українознавства, виховником у молодечих організаціях, пропагандистом українського друкованого слова, носієм правди про Україну, її культури, її боротьбу за волю, борцем на всеобіймаючому фронті визвольної боротьби української нації. Цей український вояк працює всюди. Він увесь час активний, всюдисущий. Правда, не всі витримали твердий життєвий іспит, багато загубились у чужому дсвікллю, а багато, багато вже відійшли у вічність, отих невтомних вояків-громадян, що дали свій великий жертвенний вклад у наше організоване

Група дивізійників у робітничесму таборі Бордоні 1949 року

Відзначаючи цього року сорокову річницю з часу прибуття до В. Британії українського вояцтва І УД УНА, відзначаємо водночас сорокріччя його безперерійної відданої праці в усіх ділянках організованого життя української громади в тій країні. Бо ж протягом того довгого часу український вояк завжди стояв на своїй вояцькій стійці. Хоч не в уніформі, хоч і не зі зброєю в руках, але озброєний

життя, вистоявши чесно й віддано на своїй вояцькій стійці до кінця свого трудовлюбного життя.

Сорокріччя з часу прибуття до Великої Британії і безперерійної активної праці українське вояцтво І УД УНА не відзначає гучними святкуваннями. Ні! Для нього це тільки підсумок усієї дотеперішньої діяльності, тільки аналіза пройденого життєвого шляху. Це тільки звіт,

що його колись знайдуть історики і запишуть у книги історії буття української нації.

Звіт скромних невтомних працівників, вояків, що не перестали ними бути й в мирному часі. Чесно та вірно витривали

на стійці боротьби, праці та відданого служіння українському народові й Україні, пам'ятаючи, що добро української нації це найвищий закон і життєвий дороговказ українського вояцтва.

Микола ВЕРЕС

УКРАЇНСЬКОМУ ВОЯКОВІ

В бойовищах зродився ти лютих,
В навалі ворожих атак,
Гордий сину з лиманів Славути,
Українського війська вояк.

Ти пройшов не одну грозовицю
І не раз ти грудьми боронив
Вслелюбність своєї світлиці,
Далечинь безбережистих нив.

І чи ти був дружинником князя,
Козаком, добровольцем з-під Крут —
Вороги дивувались відвазі
Оборонця українських редут.

Ти проходиш вітчизняним степом,
У своїй поєднаєши ході
Миць Олега і запал Мазепи,
І легенду полтавських садів.

І зринають від кроків луною
Епопеї минулих сторіч,
Передзвін Ксенопського бою
У симфоніях київських січ.

І тому погляд твій променистий,
Наче небо світань голубе.
Ти спокійний, бо Мати Пречиста
Не залишить в змаганнях тебе.

Охоронить, зігріє, допоможе,
І в рсзгоні грядучих боїв
Ти, вояче, всіх переможеш
Степової землі ворогів!

Мрр Василь ВЕРИГА

НЕОБІРУПТОВАНІ ОБВИНУВАЧЕННЯ

Почавши від 1971 р., в канадській пресі щораз то частіше почали появлятися вісті про воєнних злочинців, які в часі другої світової війни мордували жидів, а тепер перебувають у Канаді. 19 травня 1971 р. Шимон Візенталя писав у «Торонто Стар», що в Канаді перебувають кількасот воєнних злочинців («северал гандредс»). Ніхто з українців тими вістками не переймався, бо ж ішлося про «наці вор криміналс» — нацистських воєнних злочинців, отже про німців, які влаштовували масові морди жидів у різних містах Польщі й України, а зокрема у спеціальних концтаборах, як Майданек, Треблінка, Авшвіц та в інших.

У пізніших рсках кількість воєнних злочинців в інформаціях, що їх подавали жиди в канадських засобах інформації, почала зростати, неначе проценти. Ба, не тільки кількість їх більшала, бо, як це скоро виявилось, тими «воєнними злочинцями» в Канаді були не німці, а українці та балтійці.

В 1979 р. «Торонто Стар», згідно з жидівськими даними, подавала, що в Канаді є понад 1000 воєнних злочинців, 12 жовтня 1982 року «Виндзор Стар» писала, що понад 2000; Соль Літман, представник Візенталю в Канаді, подавав у «Лондон фрі Прес» від 24 січня 1984 р. також 2000, але 8 листопада 1984 р. як таксж 25 січня 1986 р., він збіль-

шив число воєнних злочинців у «Торонто Стар» до 3000. Однак, у своєму донесенні до головного прокурора Канади від 23 серпня 1985 р., тобто, коли вже діяла Комісія Дешена, Літман уже не був таким певний того числа й писав «2300». За те Шимон Візенталь у «Нью-Йорк Дейлі Ньюз» з 19 травня 1986 р. підніс цифру до 6000.

Із різних статей чи сенсаційних новинок в англомовній пресі, що їх подавали Візенталь, Літман та їхні коляборанти, виходило, що основну масу воєнних злочинців становили не хто інший, а таки українці, а головно колишні вояки української дивізії «Галичина». У червні 1980 р. Літман у «Торонто Стар» стверджував, що дивізія брала участь у мордах цивільного населення та жидів. За цю статтю Братство Кол. Вояків 1 УД УНА в Канаді віддало справу до суду і редакція «Торонто Стар» до року часу, проєривши справу — перепросила кол. дивізіоників.

В 1984 р. Візенталь передав канадському генеральному прокуророві Робертові Капланові списки 217 імен старшин дивізії «Галичина», які мали б перебувати у Канаді, обвинувачуючи їх усіх у воєнних злочинах. Але ліберальний тоді уряд Канади з Пєро Трудо не погодився на яку-небудь акцію супроти тих людей, вважаючи, що та справа передана. В дійсності згадана листа була списком курсантів одного із старшинських курсів, організованих для дивізії «Галичина».

Влітку 1984 р. у Канаді прийшла до влади консервативна партія на чолі із Браеном Малруні, яку принаймні у повоєнних роках українці підтримували. 7 лютого 1987 р., не провіривши справи, Б. Малруні пішов на руку жидам і створив одноособову комісію з судді Жуль Дешена, що її завданням було прослідити жидівські обвинувачення і чи є в Канаді всенні злочинці, а, якщо є, як їх притягнути до відповідальності за злочини вчинені на території, куди не сягає канадське судівництво. Хоч сама ідея такої комісії непогана, клопіт виявився у тому, що уряд ані не заслухав опінії українців та балтійців у тій справі і підійшов до справи дуже односторонньо, тобто так, як хотіли жиди, обмеживши діяльність комісії тільки до «нацистських воєнних злочинців», а не до всіх воєнних злочинців. Намагання адвоката Українського Національного Об'єднання Канади Я. Бстюка, щоб діяльність комісії поширити також і на комуністичні злочини НКВД у часі й перед війною, не дали бажаних вислідів.

Із створенням комісії Дешена лявіною посипалися на українців обвинувачення у во-

єнних злочинах. Голодні на сенсації канадські засоби масової інформації, головно преса, в яких жиди мають величезні впливи, поміщувала різні інформації проти українців, а зокрема проти дивізії «Галичина». Джерелом усіх тих інформацій були в першу чергу різні советські інсинуації, друксовані у «Вістях з України», у їхньому англомовному виданні «Ньюз фром Юкрейн» а зокрема дві англомовні публікації якогось Стиркула «Ві акюз» (Ми обвинувачуємо) та «СС верволфс» (Есесівські вовулаки) як також відомого в Канаді вислужника Москви Петра Кравчука п. н. «Гір із де евіденс» (Ось там докази). На базі тих інформацій виглядало, що це не німці винищували жидів, як расу, але таки українці. При тому інсинуації не обмежувалися тільки до другої світової війни, але дісталося при тому й Петлюрі, а також і гетьманові Богданові Хмельницькому, якого деякі жиди називали «першим гітлером». Спроби українців спростувати бодай деякі невірні ствердження звичайно перекручувано й це виходило тільки на шкоду самим українцям. У зв'язку з тим, Братство кол. Вояків 1 УД УНА подало до суду тижневий журнал «Сатердей найт» («Saturday Night»), який твердив, що дивізія «Галичина» здушувала жидівське повстання варшавського гетто навесні 1943 р. та оттавський щоденник «Оттава сітізен» («Ottawa Citizen»), який назвав дивізію найбільш кровожадною військовою одиницею у другій світовій війні. Найбільше цих фантастичних обвинувачень походило від Соль Літмана, якого зв'язки з канадською комуністичною партією є відомі й який частенько їде на консультації до СССР.

Канадський Жидівський Конгрес та велика інша жидівська організація Б'наї Б'рит відпекувалися від Літмана, мовляв, він не говорить в їхньому імені, але насправді підтримували всі його обвинувачення українців.

Крім загальних обвинувачень, жиди подавали навипередки конкретні листи осіб, обвинувачених у воєнних злочинах. Йосиф Ріваш, що його адвокат Ботюк при перекресному допиті ідентифікував як кол. старшину КГБ, а може і СМЕРШ, подав 707 імен; Документальний центр Візенталю у Відні — 219 імен, Канадський Жидівський Конгрес (проф. Ірвін Кстлер) — 209, Соль Літман — 171, Б'наї Б'рит (адвокат Давид Мзтас) — 100 імен, Канадське міністерство справедливості — 81, Центр Візенталю у Лос-Анджелес — 63, Товариство Канадський Голокост Ремембранс — 54, Ізраїльська поліція — 54, Жидівська Федерація Північного Джерзі — 49, Советський Союз — 43 та

Ефраїм Зурофф — 29. Разом — 1779 імен. На багатьох листах повторювалися ті самі імена й комісія Дешена звела їх до одної т. зв. Мастер Лист (Головного списку) разом 774 особи. Крім того, комісія Дешена оголосила у 110 різних часописах, англомовних, франкомовних та в деяких етнічних, щоб їхні читачі зголошували осіб, запідозрених у воєнних злочинах. Але відгук на це оголошення був дуже слабкий, як видно, тільки жиди користуються чудовою пам'яттю й можуть розпізнати людей навіть після 40 років.

Ці листи включали терени Східної Європи, а саме: Естонію, Латвію, Литву, Польщу, Румунію і Югославію а також організації: Глінкова Гарда, Українська Поліція, Українські Шуцманшафти, німецькі «Айзацгрупи», концентраційні табори та СС. Цікаве при цьому зауважити, що серед них немає ні польської поліції, кримінальної поліції, яка в основному складалася з поляків та польських фольксдойчів, як також залізничної поліції, які добре далися взнаки українцям. Так само немає згадки про РОА.

Окрему групу серед цих обвинувачених становила дивізія «Галичина». Тут також цікаво зауважити те, що коли маленька Латвія мала дві дивізії, Естонія одну дивізію, так само, як українці, а крім того, мали свої військової частини також і литовці та білоруси, про них тільки були згадки, але вони ніколи не були об'єктом таких нападів, як дивізія «Галичина». Коли ж ми візьмемо на увагу, що в той же сам час повелася шалена кампанія проти дивізії в Україні, про що дословили «Вісті з України», тоді матимемо повний приклад координації дій, там — советського уряду, а тут — жидів, щоб дискредитувати політичну діяльність української спільноти в користь поневоленого українського народу, в яку поважний вклад дають колишні воєнки української дивізії «Галичина».

Перед комісією Дешена стояло нелегке завдання — перевірити обвинувачення кожної особи на списку. Тому, що це все мало відношення до часів німецької окупації Східної Європи, комісія користалася з послуг канадських і німецьких джерел інформації. З канадських вона діставала інформації з міністерства праці й іміграції, з державного секретаріату, який надавав громадянство, міністерства зовнішніх справ, яке видає паспорт. В Німеччині Комісія зверталася до Берлінського Документального Центру, в якому знаходяться близько 30 мільйонів документів, а між ними інформації про поодиноких членів військових формацій СС, Цент-

ральне Бюро Крайової Справедливості для перевірки націонал-соціалістичних злочинців у Людвігсбургу, Дойче Мілітардінстамт (Бюро Німецької Військової Обслуги в Берліні), якого завданням було збирати інформації про ранених, пропавших, полонених тощо, Берлінське Бюро Інформації про хворих і вкінці Центральне Інформаційне Бюро Федеральних Архівів в Аахен-Корнеліхмюллер, якого основним завданням є збирати інформації про військову службу, включно з цивільним персоналом на військовій праці.

Комісія переслухала теж заінтересовані сторони, бо, як виявила практика, перед комісією ставали тільки жиди й українці, це право дістали від судді Дешена Жидівський Канадський Конгрес, що його заступав правник проф. Ірвін Котлер та Б'наї Б'рит, що її заступав адвокат Давид Матас. Від українців дістали право заступництва Комісія Громадських Прав Комітету Українців Канади на чолі з адвокатом Іваном Григоровичем та правним заступником, відомим у Канаді адвокатом Іваном Сопінкою. З уваги на те, що дивізія «Галичина» була основним об'єктом жидівських нападів, суддя Дешен признав окреме право заступництва («стендінг») Комісії Братства кол. Вояків 1 УД УНА, яка існувала ще від 1980 р., тобто від перших нападів на дивізію Соль Літмана у «Торонто Стар», а також польських нападів у тижневику «Звйонзковец». До цієї комісії входили д-р Остап Сокольський, Андрій Коморський та мгр Василь Верига. Правним дорадником завжди був Ярослав Р. Ботюк, а пізніше він заступав Братство і перед комісією Дешена.

Переслухання комісії відбувалися в Оттаві, Монреалі, Торонто й Вініпегу. На цих сесіях, як і у зв'язку з ними, у пресі, радіо і телевізії сипалися обвинувачення на українців, а часом і на балтійців, у різних злочинах. Тут годиться згадати, що на переслухання комісії Дешена, жидівські правні заступники Ірвін Котлер та Давид Матас мали коло себе штаб дорадників, інших адвокатів, які слідували за всім, робили записки й підсували різні правні аргументи. На жаль, українські правні заступники так І. Сопінка як і Я. Ботюк не мали нікого, бо наші українські адвокати не виявили великого заінтересування обороною доброго імені українця. Зате не бракувало критиків, які по всьому дораджували, як треба було говорити чи які питання ставити. І це треба назвати сумним явищем.

Провіривши всі обвинувачення так само як і оборонні матеріали, комісія Дешена

ствердила, що обвинувачення нерідко доходили до абсурду. Наприклад, дві особи зголосили як можливих воєнних злочинців, бо ці люди мали німецьке прізвище, жили на відлюдді під охороною двох чорних псів і мали на продаж старі європейські меблі. Знову ж Канадський Жидівський Конгрес зробив донос на одну особу (справа ч. 171) на основі Документаційного Центру Візенталя у Відні, що та особа є воєнним злочинцем, а крім того ще й служив у Дивізії «Галичина». Комісія, розглянувши всі обвинувачення, як також дані з міністерства внутрішніх справ та міністерства закордонних справ, ствердила, що дана особа у жодному випадку не могла вчинити тих воєнних злочинів, бо мала заaledве 5 чи 6 років під кінець війни. Ми можемо додати, особа не могла бути також і членом дивізії «Галичина», бо в дивізії дитячих садків не було.

Переглянувши списки, що залишилися на головній листі, і звіривши їх з документацією, отриманою з різних установ та інституцій, Комісія ствердила, що кількість запідозрених у воєнних злочинах у Канаді, жахливо перебільшена, й остаточно прийшла до того, що всіх осіб, яких обвинувачення вимагали докладнішої перевірки, були 774. До цього дійшла ще одна листа «Аддендум», на якій є 71 прізвище. Разом 883 особи.

Стосовно кількості обвинувачених у воєнних злочинах у Канаді і звіті комісії Дешена стверджено, що «залишаючи на боці цифру 6000, яку подав Візенталь у 1986 р., і заки ще приступлено до перевірки поодиноких осіб, які є на головній листі, вказує на перебільшення, яке становить ще менше як 400%» (стор. 248).

12 березня комісія Дешена подала канадському урядові свій звіт, який налічує 966 сторінок першої частини, яку віддано до публічного вжитку. Другу частину, довірочну, на якій є всі прізвища та всякі інші інформації із довірочними документами, отримало тільки міністерство юстиції, яке дістало всього-на-всього 20 прізвищ, яких не звільнено із обвинувачень, і яким не можна ще довести вини тому, що основна документація їхньої вини знаходиться поза кордонами Канади. Там є також листа 71 німецьких учених і техніків, з яких 55 перебувають у Канаді. Перша частина звіту не подає жодних прізвищ, але перелічує вислід своїх розшуків, подаючи замість прізвищ тільки число справи із остаточною рекомендацією. Таких справ зреферовано 711 (стор. 275-752), 38 справ із листи Аддендум (стор.

752-775) та листу 71 німецьких учених (стор. 776-830).

З першої частини звіту довідуємося, що стосовно 29 запідозрених у воєнних злочинах не можна було вести слідство до кінця через брак доказів у Канаді. Наприклад, до справи ч. 145 доказовий матеріал знаходиться в Австрії, Угорщині та в Ізраїлю; справа ч. 87 — член Залізної Гвардії — в Румунії, але Румунія не відгукнулася на залик комісії Дешена й не дала жодних документів; справа ч. 287 — доказовий матеріал в Англії, у ЗСА і в ССРСР; справа ч. 533 — в Чехо-Словаччині, ЗСА і ССРСР. Комісія Дешена просила доказового матеріалу чи свідків з ЧСРСР до 3 справ, з Угорщини — 1, з Польщі — 2, із ЗСА — 1, з Західної Німеччини — 3 та з ССРСР — 8. Тут слід сказати, що ССРСР вже довгі роки вимагає видачі 43 осіб, яких він обвинувачував у воєнних злочинах. Коли ж комісія Дешена перевірила советську листу і ствердила, що 13 осіб з тієї листи померли, 16 в Канаді не знайдено, а 14 живуть у Канаді. Розглянувши їхні обвинувачення, комісія дійшла до переконання, що супроти сімох є доволі поважні обвинувачення, які варто було розглянути докладніше (Справи чч. 15, 289, 317, 349, 497, 689, а також і справа ч. 287).

26 листопада 1985 р. комісія Дешена звернулася до ССРСР за допомогою довести цих сім справ до кінця, підкреслюючи, що комісія мусить свою працю закінчити до 30 червня 1986 р. ССРСР довго не відповідав, бо комісія Дешена поставила певні вимоги, що вона може прийхати до ССРСР, якщо зможе діяти в межах канадського законодавства. Щойно 9 червня 1986 р. советський уряд погодився на умови комісії Дешена й визначив місто Львів на переслуховання советських свідків, підкреслюючи, що допити мають відбуватися в рамках процедури кримінального права Української РСР (стор. 267). Але ж як виявилось, советський уряд мав свідків і документи тільки проти двох обвинувачених, а проти п'яти інших він «ще шукав». З другого боку, комісія Дешена не могла використати дозволу советського уряду, вважаючи, що на саме переслуховання всіх справ їй треба було ще менше як місяць часу, а тим часом, її речення діяльності кінчався 30 червня.

В остаточній аналізі комісія Дешена ствердила, що лише 20 справ залишилися невиясненими, а тому вона передала їх у руки уряду. Відкритим залишається питання, скільки із тих 20 є українців. Відповісти на

нього не легко, бо всі дані про них знаходяться у другому довірочному томі звіту комісії Дешена.

Справі української дивізії «Галичина», яка виступала перед комісією Дешена, як окрема одиниця, присвячено 11 сторінок звіту загального характеру і 6 рекомендацій на 82 сторінки звіту. Крім того, приблизно 200 сторінок у розділі обговорювання поодиноких осіб, чи пак справ. Загальний висновок комісії Дешена такий, що жида не дали належної документації стосовно участі дивізії «Галичина» у військових злочинах, коли вони у 1950 р. виступали проти допущення дивізійників до Канади, не міг доставити тих доказів Візенталь і тепер у 1986 р. «Комісія пробувала кілька разів, — говорить у звіті, — дістати конкретні докази стосовно 217 членів дивізії, які мали б бути в архіві Візенталю, а також усно і писемно зверталася до Візенталю та до його адвоката у Вашингтоні Мартіна Мельдензона; телефонічні розмови, персональна зустріч радника комісії з Візенталем у Нью-Йорку 1 листопада 1985 р., писемні пригадки тсцю, не дали нічого крім обіцянок (стор. 257). Ми можемо від себе додати тільки те, що «з пустого не наллеш». Можливо, що Візенталь і с-ка думали, що і в Канаді вистачить показати пальцем, що хтось є ворогом народу, чи пак, «військовим злочинцем», і цього буде досить, щоб людину знищити. На щастя, Канада не Советський Союз. Отже, листа 217 старшин дивізії «Галичина», доставлена Візенталем, виявилася майже повністю до нічого і поставила канадський уряд, через РСМП і цю комісію, виконувати повністю безкорисну роботу (стор. 258).

Дешен стверджує, що коли йдеться про дивізію «Галичина», то «Документальний Центр Візенталю у Відні був головним джерелом імен поодиноких осіб, яким закинуто військові злочини...» На загал, однак, треба ствердити, що інформації Центру були довгі стосовно обвинувачень та загальникових даних, але короткі, коли йдеться про доказовий матеріал і точні дані (стор. 58).

У висліді усіх тих даних комісія Дешена ствердила, що:

»56. Дивізію «Галичина» (14 Waffen-grenadier Division der SS (Gal. № 1) не слід засуджувати як групу.

57. Члени дивізії «Галичина» були індивідуально перевірені (screened), хто вони, заки їх допущено до Канади.

58. Обвинувачених у військових злочинах членів дивізії «Галичина» ніколи не були доказані, ані в 1950 р., коли їхню першу імміграцію до Канади було затримано (на ви-

могу жидів), ані в 1984 р., коли ці обвинувачення були знову поновлені перед Комісією.

59. Далі, у виду браку доказів відносно участі, або значення відносно військових злочинців, саме членство в дивізії «Галичина» не вистачає на те, щоб поставити їх під суд.

60. Немає підстав, щоб відбирати від членів дивізії «Галичина» громадянство, або депортувати їх тому, що канадський уряд був свідомий стосовно всіх фактів у 1950 р. і дозвіл на їх в'їзд до Канади був виданий на базі не фальшивих даних, шахрайства чи взагалі приховування основних обставин.

61. У всякому разі, з 217 старшин дивізії «Галичина», яких оскаржив п. Сімон Візенталь перед канадським урядом — 187, (тобто 86 відсотків) ніколи не були в Канаді, 11 померли в Канаді, 2 виїхали до іншої країни, для 16 не устійнено жодних доказів, а одного взагалі не знайдено» (стор. 261).

Комісія Дешена перевірила всі надіслані їй прізвища і дійшла висновку, що всіх, прости яких висунено поважні обвинувачення, є загалом 20 осіб. Скільки із них є дійсно військовими злочинцями, якщо вони є, та до якої національності вони належать, сьогодні важко сказати, бо всі інформації про них є в другому довірочному томі звіту комісії Дешена. Якщо там навіть і є українці, то їх напевно небагато й вони зуміють оправдати себе перед судом, очевидно, канадським судом, який рекомендує комісія Дешена.

Комісія Дешена, як і міністер справедливості Р. Гнатишин, ствердили, що в Канаді немає потреби на якусь спеціальну дослідну чи слідчу комісію типу американського «ОСІ» та, що справи, які залишилися незакінченими, продовжуватиме Канадська Королівська Кінна Поліція та міністерство справедливості. З цим погоджується весь канадський уряд.

Реасумуючи цей звіт треба підкреслити, що він виправдав цілу українську спільноту в Канаді від неслухняних жидівських обвинувачень у військових злочинах, але безпардонні виступи жидів на українців мали й позитивне значення. Вони об'єднали українську громаду, яка гідно поставилася до тих наклепів. Але не менш важливим є те, що комісія Дешена ствердила, що дивізія «Галичина» як військова одиниця не вчинила жодного воєнного злочину а за саму приналежність до дивізії не можна нікого карати.

Це ствердження має неабияке значення не тільки для кол. дивізійників у Канаді, але також і для українців у ЗСА, Англії й Австралії та в інших країнах.

Через наклепи Візенталю та його прибічника в Канаді Соль Літмана, українці по-

терпіли велику шкоду, моральну й матеріальну, через неперекірливу кампанію очорнювання засобами масової інформації. Матеріальну шкоду понесли тому, що на оборону українська громада збрала близько мільйон доларів, які можна було б зжити на якісь корисні цілі. Скористала з цього Москва, бо українська спільнота Канади звернула майже всю свою увагу на свою оборону перед несбґрунтованими наклепами замість віддати більше уваги подіям у поневоленій Україні. Але в основному Москві йдеться про те, щоб дискредитувати політичну акцію українців у західному світі в користь поневоленої України, представити всіх не тільки як колаборантів нацистської Німеччини, але так як воєнних злочинців. Звіт комісії Де-

шена вказує на те, що цим разом ані жидам ані Москві не повезло, бо дискредитували вони самі себе необґрунтованими обвинуваченнями.

Звіт комісії Дешена є також ще одним доказом, що Москва у своїх намаганнях дискредитувати політичну акцію українців у західному світі, не перебирає у засобах. Правда, Москва скористала ще і з того, що можливість українсько-жидівського порозуміння, чи як це звучить у советській термінології, «союзу українських буржуазних націоналістів з сіоністами», до якого українці, або принаймні деякі українські політичні кола змагали, стало під сучасну пору не реальним.

Ярослав СМОЛЬСЬКИЙ

ПЛЯНИ «ЗОРЯНОЇ ВІЙНИ

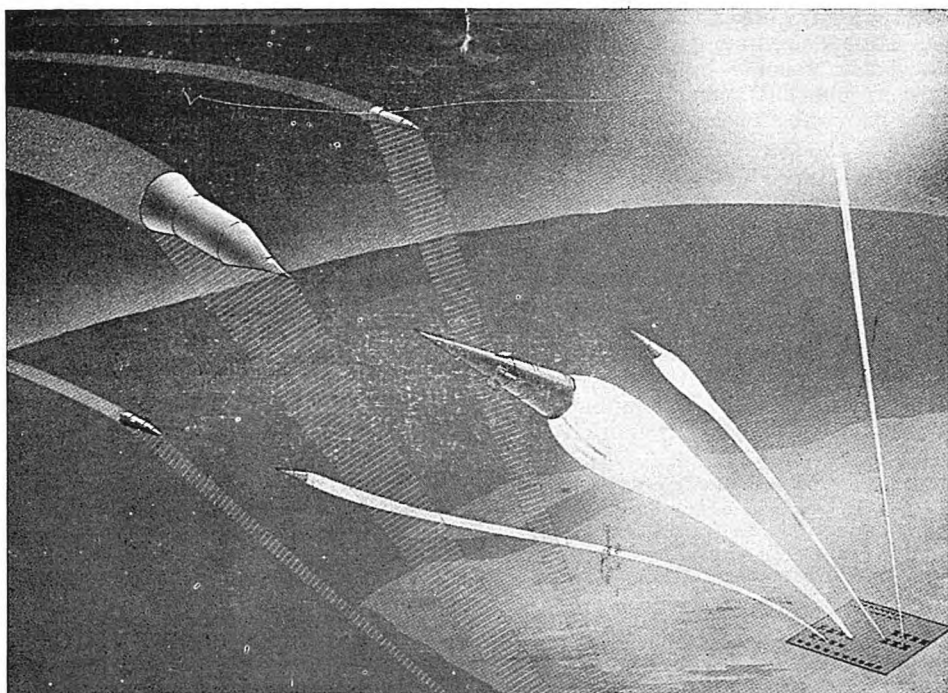
Російський імперіалізм був першим який намагався опанувати космос, щоб перетворити його в нову сферу гонки озброєння і рівночасно забезпечити за собою перевагу в космосі. До того червоні імперіалісти дуже дбайливо себе підготовляють. Вже в 1956 р. большевики випустили у стратосферу собаку «Лайку» яка сбітала навколо Землі на геофізичній ракеті. У 1958 р. вони вже мали опрацьований проєкт до полету людини в космос. Перші астронавти, що були гйбрані до полету довкола Землі належали до реактивної винищувальної авіації й вони мали значний досвід у літанні в стратосфері.

Кожного космонавта в ССРСР підготовляли до космічного полету досить довго. Космонавти змушені були перейти інтензивну фізичну підготову і дсповнення парашутного стрибання згори та тренування у спеціальному космічному кораблі. Вони вивчали ракетну техніку, динаміку лету, конструкцію космічного корабля і секційні його системи: астрофізичну, геофізичну, космічний зв'язок, медицину та ін. дисципліни. Головою космічної науки й дослідником був проф. В. Яздовський, професором фізіології займався Олег Газенко, гігієною і системою життєвого забезпечення полету космонавтів займалися Н. Чудовський й А. Ченина. Летунопарашутною підготовою займався І. Дзюба, К. Таюрський, а Старипов і Карпов були

призначені начальниками підготовки космонавтів. До їхньої помщі були призначені А. Власюк і Ф. Демчук. Вони були керівниками відділу кадрів. Вишкільним центром була Москва. Сюди приїхали з України Павло Попович, Валерій Биковський, В. Бондаренко, В. Горбатко та інші. Всіх космонавтів були 20.

ЗСА в той час мали вибраних 7 летунів-космонавтів, вони ще вишколювалися після того, як споруджено космічний корабель. Перший лет у космос мав здійснити один з перших космонавтів Павло Попович, але здійснив його Юрій Гагарін, а згодом вилетіли в космос П. Попович, Г. Тіжов та інші.

Опанування космосу мало бути справою науковою і необхідною для його мирних цілей, щоб учені мали більшу можливість відкрити «зоряний світ»! Освоєння космосу для мирних цілей є дуже корисним для земного суспільства, а не опанувати космос при допоміжі супутників, які під сучасну пору є розвідувальними чинниками. Наприклад, американський воєнний оглядач Ф. Коплан у «Вашінгтон пост» писав, що «більшу частину про советські збройні сили, воєнні бази, про ядерну зброю ми довіднемося з поміччю супутників. Він теж твердить, що значна частина воєнного зв'язку систем командування і керівництва здійснюється супутниками Сов. Союзу.

Проекція запуску міжконтинентальних ракет — перехоплювачів чужих ракет

Якщо дотепер запуски супутників відіграють інформативну роль то тепер їх використовують для воєнних цілей. У практичному плані тепер стоїть питання створення системи протисупутникової зброї. Вже минули кілька років як американські знавці ствердили, що в СРСР працюють над протисупутниковою зброєю, призначеною для знищення американських супутників. Отже большевики наполегливо намагаються опанувати космос для наступальних цілей. Вони вже в 1950 р. мали потужні ракети. В 1960 р. ЗСА і СРСР працювали над протиракетною технікою, що була ще далекою від практичного здійснення. В 1972 р. були вже розпрацьовані ракетні оборонні системи, але за американсько-російським договором були встановлені в обмеженій кількості й якості. Цього договору большевики не дотрималися і продовжували дальшу розбудову своїх оборонних і наступальних ракет. ЗСА робили це саме. Таким чином програма космічної зброї йде з великим розмахом для розміщення і перекидвання цієї зброї по низьких космічних орбітах, для чого потрібно від 300-500 постійних діючих орбітних бойових станцій. Для доставлення палива потрібно не менше як 250 космічних польотів. Кошти спорудження такої системи станови-

тимуть понад 500 мільярдів доларів.

До програми «зоряної війни» входить ціла система новостворених компонентів, які мають завдання перехоплювати ворожі міжконтинентальні балістичні ракети. Під час польоту головна частина ракети розділюється на індивідуальні голівки, одна прсходить до самостійного польоту, другі боеголовки виходять в атмосферу. Така концепція здійсниться згідно з завданням авторів «стратегічної оборонної ініціативи», бо саме від них залежить вся ефективність. Вони перевіряють дію системи як перехопити балістичні ракети середнього засягу і тактичних ракет. Щоб виконати таку програму необхідно мати нову зброю.

Зброя про яку згадуємо основана на енергії прсміння, на ультрафіолетних променях з ядерними ладунками наповненими генераторами які служать для ядерного зриву, генератори з нейтральними частинами; одні з них розвиваються на землі, другі в космосі, а треті доставляють спеціальними ракетами в даному районі і перехоплюють чужі ракети. Ракети будуть розміщені в космосі й на Землі з оптичними приладами для відбуття фокусово-керуючих променів.

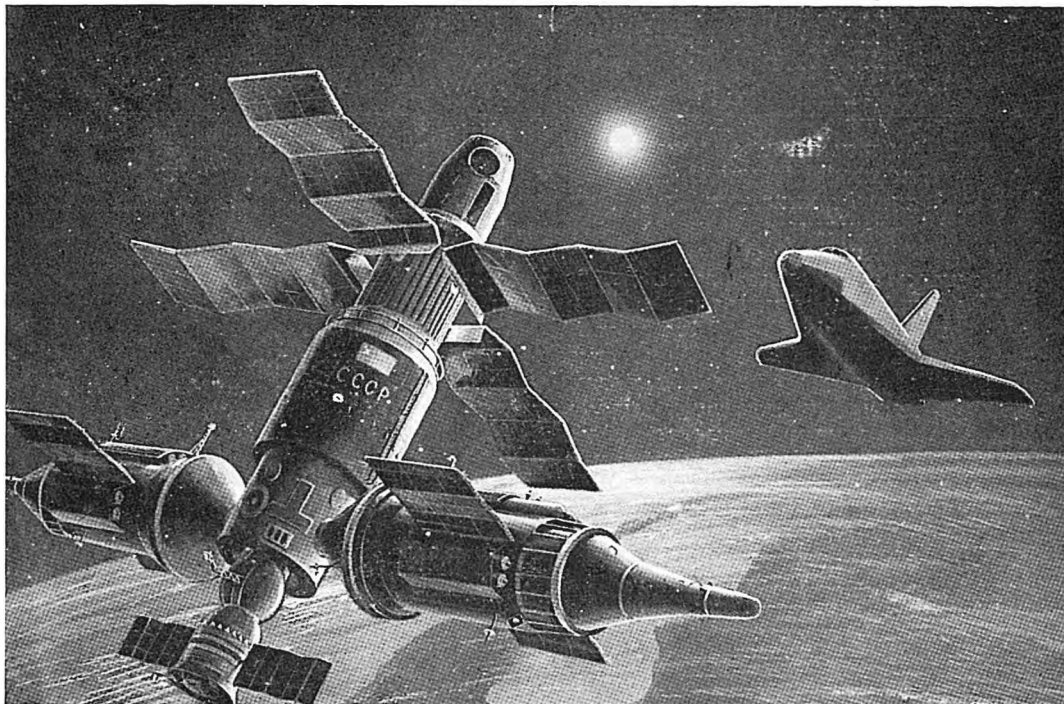
Друга категорія космічної зброї — це нові типи самонадавання перехоплюючих ракет

у тому числі і космічного базування які є на супутниках з гарматним установленням для електричних гармат.

Прихильники «зоряної війни» — З. Бжезінські, Р. Джастров, М. Кампельман та інші оцінюють космічну оборону як задовільну, й обчислюють що для організації тотальної «зоряної війни» потрібно 100 штучних супутників і на кожному із них будуть розміщені по 150 ракет, які наглядати б за противником, і 14 супутників які керували б

За минулі роки розбудова оборони укріплених об'єктів стала більше ефектовна, тим самим ЗСА вже зможуть видержати перший ворожий удар і заатакувати ворожі стратегічні військові центри. Але космічна зброя має подвійне значення, вона є не лише оборонною зброєю, але і зброєю першого удару.

В 1984 р. була опублікована монографія С. Дрелла, Ф. Фарлі і Д. Голлоуя із Станфордського університету під назвою «Реганівська ініціатива стратегічної оборони». Оцінюючи

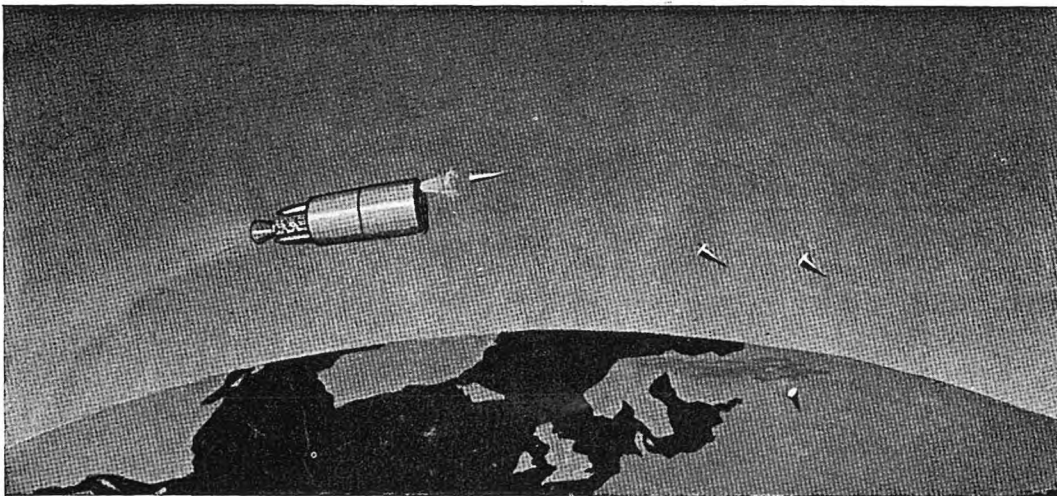

Советські супутники — знищувачі міжконтинентальних ракет

евентуальним боем. До цього американська космічна оборонна система мала б 500 тисяч перехоплених ракет.

Оборонитися проти ракетної системи є досить важко. Зрозуміло, що проти такого нападу з космосу зростає геометрична система прогресу. Плани і проекти спорудження мілітаризації космосу на розміщення в ньому нових видів зброї далі розробляють обидві суперпотуги. Щоб зберегти себе від нападу необхідно мати стратегічні ракети наземного базування. План космічної оборони, або так звані космічні «зоряні війни» неймовірно коштовні на що американці можуть собі дозволити. Правда, деякі американські дослідники скритикували ідею цієї системи вказуючи, що практично така система не зможе захистити Америку.

техніку і контроль над зброєю, автори розглядають потенційні можливості програми «зоряної війни». Вони проаналізували всі сторони різних видів космічної зброї й приходять висновок, що за 5-10 років можна сподіватися кращих можливостей розбудувати ефективнішу самооборону ЗСА. В американській адміністрації змагаються дві групи — одна за розбудову космічної зброї, що вже знаходиться в розвитковій стадії й вже мають опрацьовані протиракетні системи з новими двигунами і такими ж середниками. Конкретно американці мають протисупутникову систему основувану на використанні реактивного знищення «Ф 15», яку зможуть вистрілювати із верхньої атмосфери спеціально самокерованою з лазерною зброєю космічних об'єктів ворожої сторони. Готуючись

Міжконтинентальна балістична ракета викидає з себе боеголовки

для широкого використання космосу для воєнних цілей, Америка практично організує оперативні боеві дії в космосі й з космосу. Друга група хотіла б відкласти рішення розвитку ракетної системи до часу коли матимуть більше нових даних про ефективність усіх запропонованих космічних видів зброї. Спірні питання існують між цими групами. Пентагон готується до випробування компонентів космічної зброї. У програмі Пентагону ставиться також питання, що супутники повинні бути хоронені від радіації, півинні мати кращу можливість розвідувального характеру. Цю систему американці назвали «Спейс-трек», який є наступною системою програми ракетної оборони.

Слід ствердити, що проекти «зоряної війни» є не тільки актуальні, бо в ній беруть активну участь більше держав, у тому числі й Японія, якої фірми ведуть дослідження над

оптичними волокнами. Вони сподіються в 1990 році закінчити спорудження комп'ютерної ракети, що зможе досягнути призначену ціль і використати проекцію польоту без людини.

Японські фірми будуть також доставляти частини для американських оборонних ракет. Американські й японські фірми мають опрацьовану програму спорудити гігантську орбітну станцію для «зоряної війни».

Програма космічної оборони, чи пак «зоряної війни» під силу багатій Америці, однак не під силу Сов. Сюзові, а тому й не дивно, що кремлівське керівництво намагається довести до припинення гонки озброєння редукції ядерної і ракетної зброї, а головне досягається, щоб американський уряд закинув проєкт здійснення космічної оборонної системи «зоряної війни».

К. Д.

ЗАХИСТ ВІД ЯДЕРНОГО ВИБУХУ

Внаслідок масового озброювання ядерною зброєю сучасних армій, головню великодержав, крім наполегливої праці в розвитку ядерної зброї та її постійного вдосконалювання, ведеться теж посилена праця науковців і дослідників над удосконаленням і різних засобів захисту від ядерної зброї. При тому виявляється, що кожний випадок атом-

ного нападу для захисту людини вимагає дуже складного обладнання та середників. Тс ж ними в першу чергу виряджують бойову силу, армію, залишаючи поза увагою цивільне населення. Але може бути тотальною війна, в якій бої відбуватимуться не тільки на фронтах, а також і в заплілі. Крім тсгс нищення заплілля (ворожих резервів)

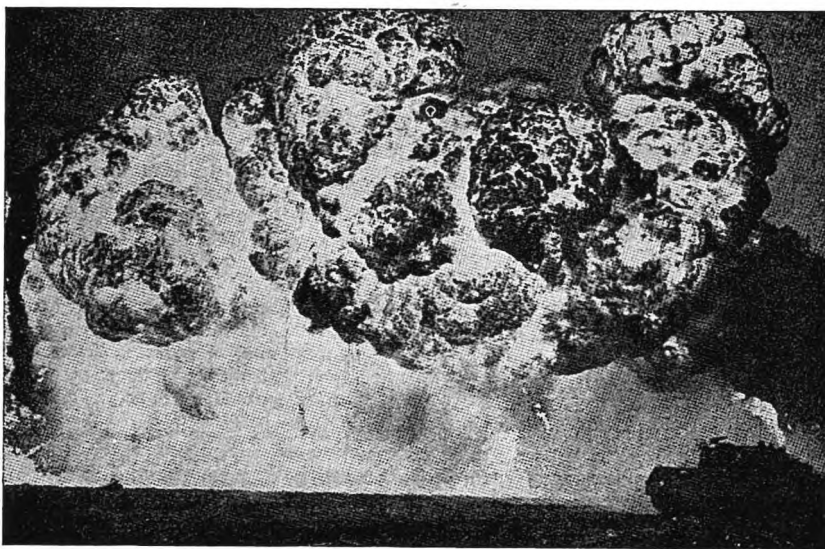
здійснюватиметься в такому величезному засязі, якого друга світова війна навіть і не зазнала. Тож проблема захисту цивільного населення від атомного нападу стає надзвичайно гострою проблемою. А про вагу запілля для фронту тут говорити зайво.

Після довгих дослідів, науковці та техніки різних держав переконалися, що єдиним з досить ефективних та дешевих середників захисту від атомних вибухів і їх наслідків є місцевість (терен) з природними та штучними предметами. Тому в підготові та вишколі цивільного населення до самозахисту на випадок атомного бомбардування на терен та його предмети звертається першочергову увагу.

Якості (а у військовій мові «здібності») терену, які сприяють зменшенню нищівних дій атомного вибуху та полегшують організацію протиатомного захисту, прийнято тепер у військовій термінології називати захисними здібностями місцевості. Безумовно,

атомного вибуху.

Як відомо атомний вибух має три головні фактори нищення: удари повітряної хвилі, промінювання світла та проникання радіації. Найпотужнішим фактором є удар повітряної хвилі, на яку витрачається 50% вибухової енергії. Повітряна хвиля руйнує оборонні споруди, військову техніку, місцеві предмети та безпосередньо і посередньо максимально нищить живу силу. Безпосередня дія повітряної хвилі полягає в раптового збільшенні тиску повітря та його шаленій швидкості розповсюдження у всі сторони від центру вибуху, що й викликає нищення живої сили. Посередня дія ударної хвилі полягає на тому, що вона підносить у повітря відлами зруйнованих споруд, каміння, цеглу, дерева і т. д. та з великою силою розкидає їх на всі боки радіально від центру вибуху. Ці предмети найбільш небезпечні для життя людини, від яких і буває велика кількість нищень та поранень.

Грізне марево ядерної війни

що місцевість не завжди здібна забезпечити повністю захист військ та цивільного населення від нищівних дій атомної зброї. При безпосередній близькості від центру вибуху атомної бомби створюється зона надзвичайно потужного тиску палючої температури та радіоактивного промінювання. В такій зоні найефективнішими середниками захисту можуть бути тільки спеціальні, дуже міцні бомбосховища. Але засяг цієї зони невеликий і належить тільки до частини загальної площі на яку розповсюджується нищення

Розповсюдження ударної хвилі над поверхнею землі схематично, явище дуже складне. Всно по різному змінюється від низки різних причин, серед яких поземелля терену відіграє важливу роль.

Промінювання світла, тобто блиск, у часі атомного вибуху є другим потужним фактором нищення. На блиск світла витрачається 30% енергії вибуху. Промінювання світла від центру вибуху розповсюджується по прямій лінії. Тому кожний предмет, через який не проникає світло, що знаходиться між цент-

ром вибуху і об'єктом захисту, стає надійним середником від нищення, якщо він розташований поза зоною дії ударної хвилі та радіації. Проміювання світла є найбільш «далеко ударним» середником атомного вибуху. Але віддаль дій проміювання світла залежить від прозорості повітря.

Радіація проникання, це струм нейтронів та гама-проміння розповсюдження яких можна практично рахувати по прямій на всі боки від центру вибуху. Радіус дій проникання радіації досить невеликий.

Захисні «здібності» терену від радіації залежать від якості місцевих предметів та поземелля терену перешкаджати струмові нейтронів та гама-промінням. Очевидно, що найбільшого нищення атомною вибух завдає на відкритому, рівному терені. Але вже навіть незначні горбки та балки в місцевості, що знаходяться на шляхах факторів нищення від атомного вибуху, створюють захисні ділянки в терені. Розміщена на таких ділянках жива сила (військо, цивільне населення) досить надійно захищається від радіації проникання. Ударна хвиля має здібність «сминати» горбки, але в той час тиск її значно зменшується, що й уможливило використовувати горбки, височини для захисту. Захисні якості височин залежать від їх піднесення над землею та розташування щодо центру атомного вибуху, як також і від висоти самого вибуху. При низькому вибуху над землею поземелля терену створює більше захисних ділянок, ніж при високому вибухові. Але значно віддалений від землі вибух атомної бомби зменшує її фактори нищення.

Під час зустрічі ударної хвилі з крутими або стрімкими спадами височин, звернених у сторону вибуху, тиск та сила руйнування збільшується. Найбільший тиск зростає безпосередньо біля підніжжя схилу, бо тут зустрічаються хвилі удару з хвилями власного відбитку.

На зворотніх схилах височини створюється зона зменшеного тиску. Більше підвищення гребеня височини від землі та крутіші зворотні схили досить значно злагіднюють тиск ударної хвилі. Однак, після обминання височини, ударна хвиля на рівній місцевості знову досягає дуже великого тиску. Тому для захисту потрібно вибирати такі ділянки, що знаходилися б якнайближче до середини зворотніх схилів. Глибокі та вузькі байраки, балки та штучні заглиблен-

ня (ями, рсви, насипи) також досить надійні середники захисту, але при умові, коли їх напрям не збігається з напрямом розповсюдження ударної хвилі. Швидкість тиску ударної хвилі немовби перелітає над байраком, або балкою і тиск на дні буває в два-три рази менший, ніж на поверхні.

Безумовно, що захисні «здібності» заглиблень від глибини, ширини, спаду схилів та їх розміщення стосовно центру атомного вибуху. Довгі і прямі долини, балки та байраки, які тягнуться в напрямі розповсюдження ударної хвилі, не зменшують, а навпаки — збільшують в 2-3 рази радіус її розповсюдження, порівняно до відкритого або рівного терену. Тому для захисту й укриття військ та населення, як також і для будування сховищ, найліпше надаються покручені та вибоїсті долини, байраки і балки. Найліпшими для захисту є глибокі й короткі розгалуження байраків.

Захисні якості долин підтвердилися під час вибухів атомних бомб в Японії. Будинки Нагасаки, що були побудовані в долинах, які не збігалися своїм напрямом ударної хвилі, майже не були зруйновані. Але будинки, що знаходилися на такій, а навіть і більшій віддалі від центру вибуху, побудованих у долинах, що збігалися з напрямом розповсюдження ударної хвилі, були цілковито зруйновані.

Як тепер виявляється, навіть мікрорельєф терену — невеличкі горбки, ями, рови, насипи, жолсбини і т. д. також зменшують нищівну дію атомного вибуху. Під час вибуху атомної бомби середнього розміру, але потужнішої, ніж була скинена на Японію, безпечна віддаль для людини, яка стоїть на відкритому терені, дорівнює 45 км. для лежачої — 3 км., для лежачої за невеличким горбком, або в пришляховому рові глибиною до 1 м. — 1,3 км., для людини, що схоронилася у водостічній пришляховій трубі, або в окопі — 0.8 — 0.9 км.

Ліси також послаблюють дію нищення атомного вибуху. Їх якості захисту залежать від гущавини дерев, товщини стовбурів, породи та віку. Згущені ліси з зімкнутими гронами дерев дуже добре захищають від проміювання світла.

Нищівні дії ударної хвилі в лісах значно зменшуються, бо дерева ніби гасять хвилю подібно, як гасять вони природний вітер. За-

те ударна хвиля з збільшеною силою розповсюджується просіками, луговинами та зрубами, які знаходяться радіально до центру атомного вибуху. При розміщуванні людей у лісах треба мати на увазі, що ударна хвиля, знищуючи дерева, створюватиме завали лісу, а промінювання — лісові пожежі.

Коли вибух атомної бомби відбувся над лісом, дерева і рослини в епіцентрі вибуху цілковито знищуються. За зоною знищення буде обов'язково зона завалів (немов після бурі), яка поступово зменшуватиметься віддаючись від епіцентру вибуху. Лісові пожежі викликаються горяччо проміння, від якої горить суха трава, чатиння, сухий бурелом та крони дерев.

У Гірошімі, після вибуху атомної бомби, дерева обгоріли на віддалі 2-4 км. від центру вибуху. Чатиння, хмиз, сухе листя на землі викликають величезну лісову пожежу. Тому найліпшим розміщенням людей у лісі будуть чисті ліси з листяними деревами.

Очевидно, що сполучення різкого поземелля терену з лісами (напр. гори покриті ліссом) значно посилюють «здібності» місцевості захищати від атомного вибуху. Ліси зменшують також і зараженість поверхні землі речовинами радіоактивності та атомного вибуху, значна частина яких осідає на кронах дерев. Велику здібність перешкоджати радіоактивним речовинам мають хвойні ліси.

Низькорослі кущі не можуть служити захистом від дій ударної хвилі та радіації, зате вони дуже знищують випромінювання світла та захищають людей від попечення. Під час маршу поміж кущами, які після вибуху насичуються радіоактивними речовинами, небезпека зараження тіла та органів дихання людини значно збільшується. Це саме буває також під час маршу ланами, вкритими високою кукурудзою, соняшником, коноплями, збіжжям. Густа, низька трава перешкоджує створенню пилуги, а тим самим зменшує і кількість радіоактивних речовин у повітрі. Цим користаються для улаштування переходів через заражену дільницю, що також зменшує небезпеку зараження людей.

Найнебезпечніші місця для розміщення військ і населення в умовах ужиття ядерної

зброї, це заселені пункти. Організм людини спроможний витримувати вдокілька разів більший тиск ударної хвилі, ніж той, що руйнує багатоповерхові кам'яні чи цегляні будинки. Камінь, цегла, відламки шкла та будівель, підхоплені великим рухомим тиском ударної хвилі, завдають дуже великого нищення живим істотам і бойовій техніці. В Гірошімі й Нагасакі вибухи атомних бомб прямсю дією знищили малу кількість людей, але побічними діями викликали велику кількість жертв. У містах, найгрізнішею небезпекою після вибуху атомних бомб бувають пожежі, що їх викликає випромінювання світла. Пожежам сприяють руйнування електричної сітки, газових проводів, діючих заводських печей і т. д. В Нагасакі, негайно після вибуху, розпочалися пожежі на віддалі до 1 км. від епіцентру вибуху. Під тим вона охопила дуже велику площу. Боротьба з пожежею по вибуху атомної бомби є надзвичайно тяжкою, бо вулиці будуть завалені відламками споруд, а водопроводи зруйнуються.

Для захисту в містах треба широко використовувати різні бомбосховища, а в першу чергу пивниці будинків, які після спеціального зміцнення є в стані витримувати сильний тиск ударної хвилі.

Для захисту від безпосередньої дії світлового промінювання та радіації, використовуються звичайні будинки в грубість кам'яних стін та стеля дуже зменшують радіацію. Напр. підземна залізниця, що знаходиться на значній глибині, захищатиме населення від усіх родів атомних бомб. Сила нищення атомної бомби (різної атомної зброї) та захисні спроможності терену залежать також і від стану погоди та пори року. Наприклад дощі, сніговії, густі тумани набагато зменшують радіос розповсюдження світла. Шар снігу до 15-20 см. сприяє улаштуванню переходів з зараженої місцевості до незараженої. Але захисні здібності лісів узимку, значно зменшуються.

Таким чином, за переконанням атомних знавців та військових спеціалістів, кліматичні і метеорологічні фактори та поземелля терену значно зменшують нищівні дії атомної зброї, якими, як і іншими факторами потрібно користуватися в евентуальну атомну війну та знати як їх застосувати в кожному випадку.

За зміцнення оборони Канади і Великої Британії

Добірні канадські та британські з'єднання всіх родів зброї становлять сьогодні інтегральну частину сюзницької системи оборони в рамках договору НАТО на суші й на морях Західньої Європи. Ця лінія першого оборонного фронту західніх демократій проти східного агресора — держав Варшавського Договору — буде така сильна, як сильна є друга лінія оборони, а саме: військової бази на території Великої Британії, Канади та ЗСА. Американці на своїй території розвинули справну мережу відділів

ментаристи не присвячують належної уваги цій небезпеці. Вона очевидна для кожного, хто бодай загально ознайомився з дослідженнями військових знавців справи підготовки агресивних советських з'єднань.

Як відомо, Советський Союз уже давно має готові численні відділи «спеціального призначення». Їхнє завдання: підступно і швидко захопити військові бази на території противника і знищити там усі життєво важливі оборонні установки, спеціалізовані засоби транспорту, літаки, комунікаційні цен-

Мотопіхотна частина військ НАТО

оборони своїх територіяльних баз від можливого нападу з півночі, хоча і цю мережу треба постійно вдосконалювати і зміцнювати.

Але ані Канада, ані Велика Британія ще не мають подібної охорони своїх баз, від долі яких залежить успіх чи не успіх першого фронту вільного Заходу на випадок агресії зі Сходу. Приголомшені пропагандою фальшивих миролюбців і миротворців, британські й канадські громадяни та їхні парля-

три та ін.

Шість бригад спеціального призначення (ХБОН), — по чотири батальйони кожна, повинні б — згідно з пляном командування советської армії — десантним напором заздалегідь захопити важливі військові бази на території Великої Британії та Канади. Помічне завдання в цьому пляні мають відділи т. зв. «вісотників», вишколених для партизанських операцій ще перед наступом

військ Варшавського пакту на лінію першого фронту демократій в Європі.

Військова розвідувальна служба Советської Армії (ГРУ) має додаткову кількість диверсійних батальйонів для проникнення в систему оборони свого противника. Зодягнені у спеціальні мундири або цивільний одяг, вояки цих відділів ГРУ (у співдії зі своїми шпигуваннями в даній країні) мають завдання здобути бази для приземлення регулярних частин советської армії. Наприклад, під час нападу на ЧСР 1968 року, саме відділи ГРУ захопили аеропорти в Празі та влетіли збройним силам Варшавського пакту скоро захопити всю Чехо-Словаччину.

Треба відмітити обставину, що всі ці спеціальні відділи агресорського характеру в Советському Союзі вишколені на досвіді партизанських дій у другій світовій війні та на досвіді советських військовиків у десятирічному поборюванні українських повстанців — вояків УПА і бойовиків ОУН. Афганістан також є випробувальним та вишкільним тереном для советських військових формацій у воюванні в «надзвичайно трудному терені».

Велика Британія своїм суверенним державним простором стикається безпосередньо зі Советським Союзом. Однак, її власна територія майже цілковито безборонна перед можливою атакою советських спецвідділів. Британські військові бази і споруди відкриті для шпигунів. Тому правильно роблять розсудливі британські діячі громадяни, які закликають уряд сформувати систему своєї крайової самооборони.

Канада межує зі Советським Союзом через велитенські простори Арктики. Советські далекосяглі літаки постійно порушують суверенний простір Канади своїми розвідувальними польотами. На морі, вздовж східного й західного псьбережжя Канади часто плавають советські атомні субмарини, озброєні ракетами з атомними боеголовками. Завдяки договору НОРАД, про спільну оборону Північної Америки повітряними силами

ЗСА і Канади, канадці в цьому аспекті частинно забезпечені.

Але військові бази на території Канади ще не мають задовільної системи оборони проти можливого нападу советських спеціальних частин. Щоправда, канадські бази не такі оглені, як британські, однак їм не вистачає вишколеного персоналу та спеціальних споруд і озброєння. Зокрема такі вражливі на повищі удари з-зовні споруди, як радарні станції, в Канаді ще не мають потрібних «твердих забудовань».

Причина такого становища у Великій Британії та в Канаді — однакова, як це звичайно буває в мирних народовладних державах: брак потрібних фондів. Асигнування їх на цілі оборони залежить від парламенту, де це питання відсувається на другий план, а про охорону внутрішніх крайових баз, то мало хто і думає.

Тому правильно роблять ті політичні та військові діячі, які це питання висувують на денний порядок своїх законодавчих палат і, навіть, своїх урядів. Пересічні громадяни, які краще усвідомлюють реальну небезпеку зі сторони агресорських за своїм характером комуністичних держав, можуть також дати в цю справу самооборони свій певний вклад.

У безпосередніх розмовах зі своїми послами і в своїх листах до них треба висувувати це питання, нагадувати їм їхній обов'язок чужинця за безпекою своєї країни. А зокрема треба насажувати їх усвідомленням: — Якщо Советський Союз не має агресивних намірів, то чому його збройні сили вже сьогодні мають вишколені сильні з'єднання агресивного характеру, готові до нападу на внутрішні центри оборони Великої Британії чи Канади?

Парламентські представники репрезентують голос народу на форумі парламенту, але той голос народу мусить бути виразний і повинен досягати усіх центрів влади і правління країною, зокрема, через своїх представників.

О. МАРТИНОВИЧ

Про перебудову советської армії

Як інформувала газета «Красная Звезда» — пресовий орган міністерства оборони СССР, «перебудова» суспільства в СССР, організатором якої є генсек Горбачов, мусить заторгнути також збройні сили Советського Союзу.

Газета «Красная Звезда» повідомила, в половині цього року про «серйозні недоліки, які зустрічаються в армії та фльоті, і які призвели до порушення сов. повітряного простору спортивним літаком, пілотованим молодим західнонімецьким громадянином

Матіасом Рустом». Газета дорікає особисто-му складові та командирам збройних сил за відсутність дисципліни та пильності під час бойового чергування. Газета звертає увагу на надто повільний темп «перебудови» в сов. армії, безвідповідальність та безгосподарність.

Однак, міжнародні оглядачі зацікавлені насамперед можливим впливом нового реформістського курсу Горбачова на советський військово-промисловий комплекс. Ця думка цікава ще й тому, що попередні керівники, давніше Брежнев і тодішній міністер оборони маршал Устинов наголошували

ками західних фахівців, 15 відсотків валового суспільного продукту червоної імперії.

Тим часом, советська бойова техніка не витримала перевірки під час ліванської та чадської воєн. Крім того, зазнали частих змін стратегія і тактика збройних сил, насамперед під час окупації Афганістану. За минулі роки у військовій ділянці СССР сталися такі «надзвичайні події», як вибух у ракетному гангарі в Сесероморську, катастрофа з одним із семи прототипів нового міжконтинентального стратегічного бомбардувальника, вихід з-під контролю однієї випробувальної ракети.

Містризована фінська стежа близько сов. кордону

на кількісне розширення збройних сил СССР. Унаслідок такої політики, коли кількість мала перевагу над якістю, Горбачов успадкував такі збройні сили, які досягли найбільшого в історії СССР кількісного складу. Вся советська армія налічує тепер понад шість мільйонів військовослужбовців; на їх озброєнні є понад дві тисячі надводних кораблів, понад триста підводних човнів, шістьдесят тисяч танків, вісімдесят тисяч бойових машин піхоти і бронетранспортерів, десять тисяч пускових пристроїв зенітних ракет та ін. Якщо глянути на гігантський механізм військово-промислового комплексу СССР, то він охоплює 800 військових науково-дослідних інститутів, тисячі військових і напіввійськових підприємств, які схопили понад 40 відсотків усіх наукових установ та виробничих об'єднань. Ця гігантomanія призвела до величезних видатків, які досягли, за оцін-

Нинішнє советське партійно-урядське керівництво прекрасно розуміє, що кількістю збройних сил можливої майбутньої війни не виграє. Саме тому військове керівництво сов. армії та флоту закликає до удосконалення форм навчання та до тісної співпраці між науковцями та військовими в усіх ділянках діяльності збройних сил, ексклюзивно зі стратегією і тактикою. Звернено увагу на необхідність змін у політичному, організаційному та ідеологічному навчанні усіх груп і родів військ.

Серед найважливіших проблем у сов. армії є так зване національне питання. Як відомо, в советській армії зростає процентний вміст мусульманського населення. Саме тому зростає також кількість військовослужбовців у лавах збройних сил СССР, які є вихідцями з республік Середньої Азії. Найбільшою перешкодою на шляху до ояснення військових

навиків та бойової техніки є те, що всі навчання проводяться російською мовою, якою не володіє більшість вихідців із середньо-азійських республік. Інша проблема щодо середньоазійського контингенту советських збройних сил — це мусульманська релігія, дотримання обрядів якої заборонено у збройних силах Советського Союзу.

Все це витворює нездорову атмосферу серед військовослужбовців, породжує антагонізми між вихідцями з азійських і неазійських республік СРСР. Така атмосфера може породити під час можливих бойових дій у майбутньому явища непідпорядкування військовому керівництву, дезертирство. Найкращим підтвердженням такого припущення є часте дезертирство сов. воєнків у перші місяці окупації Афганістану. Військове командування негайно врахувало цей факт і надалі посиляло до Афганістану лише ті частини, у складі яких майже не було вихідців із середньоазійських республік. У зв'язку з цими тактичними заходами, дезертирства як явища не вдалося викоринити, однак, вдалося зменшити кількість таких випадків.

Тепер знову повернемося до перебудови. Горбачов пропонує збройним силам пильність, рішучість, дисципліну, організованість, відповідальність і ретельність.

Однак, навряд чи матиме програма »пере-

будови» істотний успіх у советській армії. Адже, рішучість і відповідальність у збройних силах СРСР протирічать дисциплінованості і ретельності у підпорядкуванні наказам командування. Не таємниця, що військовослужбовці не можуть критикувати командирів, які перебувають у ієрархічній драбинці вище від тих, що критикують.

Далекий від »перебудови» і військово-промисловий комплекс СРСР, хоча на підприємствах цього комплексу справи і досі були набагато кращими, ніж на суто цивільних об'єктах. Причиною цього явища була присутність на військових підприємствах спеціальних представників збройних сил, які ще до »перебудови» послуговувалися принципом державної приємки. Саме це і сприяло вищій якості промислової продукції військового призначення, ніж продукції побутової.

Процес »перебудови» вже розпочався і збройні сили СРСР також потраплять під якісь нові течії. Однак, навряд чи дозволять Горбачову та його однодумцям проводити кардинальні зміни в збройних силах, які могли б бодай частково захитати добре налагоджений механізм військової кастовості, підкупництва. Мабуть, і цього разу все закінчиться напівзаходами. (РС)

Роман САРЧУК

Недоліки військової мед. служби в СРСР

Останнім часом советські засоби масової інформації почали критичніше оцінювати працю лікарів. Не обійшли мовчанкою і працю військових лікарів. Те, що недавно ще було сховане під грифом військової таємниці, стало відомим. Таємниці були тільки від власного суспільства бо нічого нового, що могло б зацікавити західних експертів у советській військовій медицині, не було. Прихисувалися тільки недоліки й відсталість.

Газета »Красная Звезда» від 19 червня цього року опублікувала інтерв'ю з начальником центрального військово-медичного управління міністерства оборони СРСР генералполковником медичної служби Федором Івановичем Комаровим, який скритикував низьку якість лікування, психіки в діяльності, недостатню підготовленість лікарів, що спричинилися до утворення незадовільного стану військоволікарської служби в збройних силах СРСР.

Термін »військовий лікар» у людей, що брали участь у другій світовій війні, викликає повагу й ототожнюється зі знаннями та вмінням. Так було колись, і військові медики в СРСР справедливо користувалися більшим авторитетом, ніж їхні цивільні колеги. З часом — якість випускників військових медичних академій значно знизилася. Досі лише військово-медична Академія в Ленінграді користується доволі високим авторитетом.

Що ж призвело до такого стану військової медицини?

Як проходить набір і навчання майбутніх лікарів?

Головним вищим військовим учбовим закладом, що готує лікарів, крім Ленінградської військово-медичної Академії, є факультети для військових лікарів при медичних інститутах у Саратові та Горькому. Набір до Академії проводиться як і до всіх вузів

СССР. Звичайно, тут головну роль відіграє також протекціонізм. Менш престижним і цікавим є навчання на військово-медичних факультетах у Саратові й Горькому. Навчання триває тільки два роки і кандидатів туди набирають у медичних вузах імперії. Кожен медичний інститут щороку змушений скеровувати туди 20-30 студентів. Частину становлять добровольці, а решту інститутське керівництво змушує обирати тепер чомусь непопулярну професію військовго лікаря. Підшукують студентів, які вчаться гірше ніж на «задовільно». У випадку відмови — на майбутніх іспитах такий студент, за розпорядженням партбюро і деканату отримує незадовільні оцінки. Перед таким студентом стоїть вибір: або йти на військовий факультет, або отримати ще одну незадовільну оцінку і бути виключеним з інституту за неуспішністю.

Отак, заохочуючи і навіть шантажуючи, набирають курсантів на військово-медичні факультети.

Якщо в медичних інститутах основний час навчання на останніх курсах припадає на стажування в лікарнях, то їхні колеги з військової Академії вивчають військову гігієну, постачання й інші предмети військово-медичної науки, а на практичні заняття з хворими не залишається достатньо часу. Крім того, вчаться вони на рік менше, як їхні цивільні колеги. Не кожен з цих військових лікарів має пізніше можливість спеціалізуватися або працювати у військовому шпиталі. І так проходить час, підвищення по службі. Пишуться звіти про задільний стан із профілактики захворювань. Бюрократична військова машина працює за принципом: «Записано, але не зроблено вважається зробленим». Найголовнішим завданням лікаря в частинах є перевірка санітарного стану кухні, харчових складів і туалетів. Санітарні вимоги в софетській армії — на рівні 1914 р. Лазню відвідують один раз у тиждень, так само змінюють особисту білизну. Вояки виконують роботу — спортивні вправи, і вчаться цілий тиждень в одній і тій самій білизні. Помитися можна головно холодною водою, адже в казармах збройних

сил душові і тепла вода не передбачені статутам, а до цього воякові не дозволено мати спортивного костюма чи зміни білизни.

Це приводить до частих гнійничкових захворювань шкіри, трапляються випадки вошієості. Важкими випробуваннями для вояків є маневри. Зодягнені в легкі шинелі, без спальних мішків, солдати змушені спати дуже часто на землі — і це зимою, і восени. Після таких випробувань з'являються захворювання нирок і легенів.

Жалюгідну картину представляють собою полкові пункти перев'язки й аптеки. Не вистачає матеріалів, медикаментів. Військово-медичне забезпечення ніяк не відповідає вимогам двадцятого століття. Надати кваліфіковану лікарську допомогу, відповідну до вимог теперішнього часу, є неможливо. По-перше, немає чим, а по-друге, більшість лікарів у частинах не володіє необхідними для цього методами. Окрім того, час лікаря так занятий різними зборами, політзаняттями, що для самоосвіти не вистачає часу. Курсів підвищення кваліфікації — замало і, як правило, всі вони корсткочасні.

Розчарування в медицині і службі, де вся діяльність лікаря регулюється статутами, бюрократія і підлабузництво призводять до виникнення явищ алкоголізму серед медичного персоналу. В сімдесяті роки виникла гостра потреба у військових лікарях. Тоді з запасу псчали призивати лікарів у військо на два роки. Одеськ, 95 відсотків лікарів повернулися до цивільної праці, відкинувши привабливі пропозиції доброго заробітку і отримання квартири. У кращій ситуації знаходяться лікарі, які працюють у військових шпиталях. Але і вони мають ті самі проблеми, що й цивільні колеги. Відсутність сучасної діагностичної техніки, лабораторій та брак медикаментів створюють дуже важкі умови праці військових лікарів.

Тепер стає зрозуміло чому начальник військово-медичного управління міністерства оборони СССР генерал-полковник медичної служби Комаров критично висловився про військових лікарів, бо ж недоліки притаманні суспільству не оминули також і збройні сили їхньої армії. (РС)

ПОБРАТИМИ!

ПРИЄДНУЙМО НОВИХ ЧЛЕНІВ

НАШІЙ КОМБАТАНТСЬКІЙ ОРГАНІЗАЦІЇ

— ОБВУ!

Румунський експорт советської зброї

Хоча за західними даними румунська армія є найгірш спорядженою армією з усіх країн Варшавського блоку, однак попри це Румунія останнім часом перетворилася на найактивнішого виробника советських зразків зброї на експорт. Букарест постачає озброєння країнам третього світу і, хоч як це дивно, самому Советському Союзі. Звичайно, Румунія експортує зброю насамперед тим країнам, які так чи інакше мають тісні зв'язки з Москвою. Найбільшими імпортерами зброї з Румунії є Ірак, Лівія, Північна Корея. Крім того, Букарест не раз офіційно визнавав, що советську зброю, виготовлену в Румунії, отримують так звані національно-визвольні рухи, як наприклад Організація Визволення Палестини, Фрелімо в Мозамбіку, або угруповання СВАПО в Намібії. Військові поставки здійснюються під контролем міністерства зовнішньої торгівлі і міністерства оборони Румунії. За дуже малим винятком, озброєння, виготовлені в Румунії є нескладними і базуються на простій, або навіть інколи застарілій технології. В майже всіх випадках ця зброя є або прямою копією, або трохи змодифікованим зразком советських моделей. Румунія широко продукує на експорт легку зброю для піхотних військ, польову і моторизовану артилерію, військові автомашини, автомати Калашнікова, бронетранспортери марок ТАБ-70 і ТАБ-72, а також танки зразка Т-54 і Т-55 та військово-тренувальні літаки ЯК-52.

Програма румунського військового експорту охоплює також і постачання своїх клієнтів запчастинами до військового спорядження, а також ремонт пошкодженої у воєнних

операціях зброї. Одним із головних партнерів Румунії у цій програмі є Ірак, який надсилає до Румунії великі партії виведеної із ладу у війні з Іраном зброї та військових машин для ремонту і переобладнання. Амуніція, різні вибухові речовини, а також наземні міни являють собою досить велику частку в програмі румунського військового експорту. Це стало можливим завдяки значному потенціалові румунської хемічної промисловості.

До речі, згідно з даними розвідувальних органів країн НАТО, Румунія виконує замовлення на поставки деяких видів хемічної зброї для Советського Союзу, як також для хемічних арсеналів інших країн Варшавського блоку.

З огляду на характер продукованої Румунією зброї, західні спеціалісти дослідять висновку, що, будучи інтегральною частиною советського військово-промислового комплексу, румунська військова промисловість як і відповідні галузі експлоатації інших східноєвропейських країн, так чи інакше підпорядковані глобальним інтересам Москви. Однак при цьому з огляду на характер і види виробленої сателітами зброї напрошується ще один висновок: Советський Союз із зрозумілих причин дсвіряє Румунії та іншим союзникам варшавського договору виробляти зброю порівняно низького технологічного рівня, щоб запобігти рсзбудові в цих країнах власної високорозвиненої військової технології. Монополію на найсучасніші види зброї із застосуванням високої технології Москва не хоче з ними ділити.

ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ!

КОЛЬПОРТУЙТЕ!

ПОШИРЮЙТЕ!

І ЧИТАЙТЕ » С У Р М А Ч « !

Володимир МАЩАК

У першому маршруті І УД УНА – з Ріміні до Англії

(Спогад)

Була весна Італійське сонце пригрівало здорово дивізійників. Із полетом різноманітних перелетних птахів, мимоволі зроджувалися думки і в головах «рімінців» кудись майнути в простори та на жаль, на перешкоді стягли високі колючі дроти. Треба було миритися з усім і приготувляти себе психічно на ще один рік перебування в полоні в Італії. До всього привик «рімінцеві». Уже й шатро було для нього рідною хатою. Гірше було з харчами. 250 гр. хліба, пачка пісних із дірками сухарів, кожних три місяці горохова зупа, то знову на зміну других три місяці квасолева, брак тютюну, здорово надоїли кожному. За порадою освічених людей, щоб не прислухуватися гуркотінню порожнього шлунка, записувався рімінцеві-сердега до школи, на практичні курси, поспівнював ряди хористів, музикантів, а за це можна було одержати додатковий приділ хліба.

По вечорам у таборі гомоніло, мов у великому вулику, — базар, кіно, концерти, а понад усе таборове радіомовлення, що його звали «шафа грає». Завдяки отцям з Риму відсвяткували дивізійники вчорішній Великдень, починалися проходи до моря та купелі в ньому і здавалося, що все йде до продовження другого року полону. Обіцянок таборового коменданта майора «Яся» про можливий переїзд Української Дивізії до Англії, не трактував ніхто поважно. Потішаючи різні вістки й поголоски роїлись у Ріміні майже кожного тижня.

І саме тоді, коли погасла надія на якусь реальну зміну, заговорила вірна «рімінцеві» «шафа». Саме вона проголосила вістку з таборового штабу, що в найближчі дні почнеться переїзд дивізійників з Ріміні до Англії. Вона миттю пронеслася між полками, куреннями, сестнями, школами, її слухали в театрі, на пробах хору, оркестри, на курсах, у верстатах, а вже найбільше в редакціях рімінських таборових видань. Куди було не зайти — скрізь було чути: — «їдемо, їдемо! Шафа говорила!»

І справді, не довго ми ждали, бо вже першого травня 1947 р. четвертий полк попрямував з наплечниками на збірне місце перед таборськими воротами. Військові автомашини вже

нас ждали. Водій-військовик зі штабовим відпоручником перелічували хутенько вояків. Усе проходило скоро, справно, як це буває в кожному війську, і заповнена машина рушила з місця, найперше полевою доріжкою, а ми, співучасники першого транспорту, побачили дивовижну сцену. Біля табору ждала валка грузовиків навантажена звозом дротів для доповнення і, мабуть, затягнення огорожі нашого табору. «Це вже не для нас ці дроти!» — засміялися вояки. Водій повернув вліво зливаючись із загальним рухом головного шляху Річціоне-Ріміні.

Праворуч хвилював лагідний Адріатик. Поглянувши на переїзд ліворуч, перед нами красувалася, хоч у даліні, красуня на ціле довкілля — республіка Сан Маріно, притулена до скелистої гори. Всі ми звернули на неї увагу. «Arrevederci San Marino!» — обізвався хтось із друзів. У цьому моменті, за поворотом дороги та за будинками міста Ріміні, Сан Маріно зникло з наших очей. Машина зупинилася біля залізничної станції Ріміні. Провідник велів нам швидко злазити, бо як виявилось, ця сама машина мала перевезти з табору і решту призначених до того транспорту. На бічних рейках станції ми побачили вантажний поїзд і виглядало, що він був призначений для нашого транспорту, проте ніхто до нього не спішився. Ми розташувалися на спокійній та вигідній площі перед станцією, слідкуючи за життям цього кварталу міста. Був це робочий день 1 травня 1947 р., але в такій країні як Італія, він був великим соціалістичним святом. Мимо цього довкруги був спокій, не було першотравневих демонстрацій, чи парад. І мимоволі пригадалася першотравнева пригода з минулого 1946 року. Саме тоді, перед дротяною огорожею нашого табору від сторони м. Ріміні, над'їхав і зупинився грузовик з червоним прапором і з групою крикливих комуністичних агітаторів. Ми прислухалися їм. Вони спочатку вигукували щось в італійській мові, кличі яких ми добре не зрозуміли, але згодом, коли агітатори почали прсизвати нас словами «фашиста! Фашиста!» — цього ми вже не подарували. Усе каміння, що було під нашими ногами, миттю опинилося на їхніх головах. Заслоняючись

від ударів червоним прапором, непрошені гості хутко втекли в сторону республіки Сан Маріно, де, мабуть, була їхня головна квартира.

Около другої години пополудні всі учасники нашого транспорту розмістилися у призначених вагонах. Ніхто не говорив жодного слова. Поїзд узяв курс на північ. Північний напрям викликав у деякого непевність, чи, бува, це не злвіща дорога на «родину»? Поїзд зупинився на вузловій станції у Падуа, змінив напрям на схід, що вказувало на шлях до пристані у Венеції. Там ждав уже корабель, а тому, що ми спізнилися дві години, мусіли на ньому заночувати до наступного дня. На кораблі ми побачили пасажирів, які з цікавістю нам приглядалися. Це були головню англійські старшини, які поверталися зі своїми сім'ями з Єгипту, а причалили до Венеції, щоб підібрати неповний полк українських дивізійників. Приємні обличчя старших, а зокрема дітей — підлітків, зробили на нас добре вражіння. Обслуга розташувала нас у загальних кабінах корабля, а адміністрація забезпечила нічліговими вдогдненнями: коцями, заголовками, а в кого було бажання спати, мов завішена кукла, тсму давали шнурковий «гамак-сітку».

Вранці почали забігати до нас, як завжди цікаві діти, поздоровляючи англійськими словами «гут морнінг», а ми їм чемно відповідали. Вони пописувалися різними дитячими грами і забавами, аж нас збирала охота чимось реванжуватися, не так перед дітьми, як перед їхніми батьками-старшинами і жінками. І прийшло нам на думку дати концерт. Це ж не даром таборовий командир Ясьо, виряджаючи нас у світ, велів додати до кожного транспорту ще якісь мистецькі групи. До нашого додав рімінський хор «Б» та мандолінову оркестру. Обидві одиниці під диригуванням Я. Гаврилюка. Першу пробу ми відбули наступного ранку, на що відразу звернула увагу адміністрація корабля. А на третій день команда корабля, офіційно через нашого перекладача, попросила Я. Гаврилюка дати концерт української пісні і музики на покладі корабля, і то ще таки того самого вечора.

Після вечері англійські старшини зі своїми родинами, перші подалися на поклад корабля. Уже вечоріло, коли хористи й музиканти розташувалися напроти публіки. Темінь ночі непомітно заслоняла — прикривала нас. Та це не тривало довго, сильні світла рефлекторів освітили нашу мистецьку групу. Нервське хвилювання диригента і вико-

навців не тривало довго. Диригент Я. Гаврилюк, опанувавши себе, дав знак а перекладачик заповів першу точку нашої програми. Маршовий ритм пісні «Засяло сонце золоте...» зразу зосередило увагу чужинецьких слухачів, а ефективне її тріо «гей, ти козаче молодий» дало відчуті добірній публіці, що перед ними виступає справжній, добрий хор.

З великим успіхом проходили точка за точкою і то на рахунок людей, які їхали на сталий побут до чужої ім країни — Англії. У програму входили шедеври пописових виступів чловічих хорів, як «Гуляли, гуляли...», «Закувала та сива зозуля...», з обширним поясненням сумовита пісня про Почаївську Божу Матір — «Ой, зійшла зоря...», із незабутнім сольоспівом друга Чорнії. Для перепочинку співаків виступила з в'язанкою українських народніх пісень, мандолінова оркестра, а на хор із оркестрою пролунало на Шевченкові слова «Рече та стогне Дніпр широкий... і «Садок вишневий коло хати... на хор.

На закінчення концерту проспівано спільно в'язанку народніх пісень, із дуже вдячним, в коломийковому ритмі, мстивом народньої пісні «Ой, чи ти, чи не ти по воду ходила...». Мандоліністи «вищипували» вірно всі шістнадцятки нот цієї коломийки, як це пригадував нам найкращий мандолініст — Богдан Дашак: «Граї так, як книжка пише...».

Буря оплесків сипалися за виконання кожної нашої точки. Так було і в наших дальших виступах. Концертуючи у вечір на борту корабля, ми нічого не знали, що муринський залозі було заборонено брати участь у концертах для білих. Серед них був з бельгійського Конга малолітній мурин з хрестиком на грудях — «Джон». Вранці він будив усіх пасажирів ручним дзвінком. На співі він не рсзумівся, але залюбки на наших пробах прислуховувався інструментам, а зокрема мандоліні, на якій грав друг Б. Дашак. Зранку перед концертом він заповів нам, що мимо заборони, буде на ньому присутній. Ми й забули за його обіцянку, а виконуючи останню майже точку «Ой, чи ти, чи не ти...» я мимовслі підніс очі вгору і побачив високо над рефлекторами, завішеного на драбині щогли малолітнього представника Конго. Я штовхнув шийкою гітари мого сусіда, щоб і він поглянув вгору. Він усміхнувся і шепнув, що там не лише «Джон». Дійсно, на шнурках висіли не менше десяти муринів.

Ми допливли до Гібральтару. Тут радість зі смутком обнялися. По радіо проголосили, що на водах Атлантийського океану шаліють бурі. Ми спакували наші інструменти. — все.

що було гарне й миле на цьому відтинку нашої подорожі, закінчилося безслідно. Під час пакування музичних інструментів, яких ми до речі вже ніколи в нашому житті не побачили, з'явився наш приятель «Джон». Постояв сумно, немов хотів щось сказати, стягнув рукою позад себе та напружуючи свої дитячі м'язи, поставив перед Дашаком коробку з невідомим дбром. Відтак повернувся і зник безслідно. Коробка була повна м'ясних консерв. Це і був вислів подяки за людське відношення дивізійників до муринського хлопця.

В Гібральтарі пароплав довго не задержався, бо за кожну годину постою, треба було платити еспанцям оплату. Набравши питної води, корабель відчалив у напрямі Гібральтарського стратегічного просмику, а згодом вплив на океан. Перед нами праворуч видніла англійська Гібральтарська скеля, ліворуч — чудова картина — вид на

Португалії. Обслуга принесла, як і раніше добрі страви, але їли лише найсильніші пасажирів, головню римінські футболісти. Коли вже майже всі зійшли з покладу, два «відважні» римінці розложилися на покладі та вирішили розіграти партію шахів у лежачій позиції. Уже смеркало, як на нічну зміну капітан заняв своє становище в контрольній кабіні. Він був зодягнений, як сибірський вояк. На голові кожухова смужка, мав хутрянку свиту, а в руці здорову люльку. Посміхтуючи люльку, він споглядав на розбурхане море, а час-від-часу вниз, на завзятих шахістів. Не проминули 20 хвилин, як бурхлива морська хвиля продерлася верхом покладу, змила вмиль шахи з шахівниці, а шахісти облиті водою, побігли вниз до кабіни. З того здорово посміявся капітан.

Ще тієї самої ночі, корабель увійшов у найбільш буревійну Біскайську затоку. Зі слабкими машинами наш корабель, що від-

Хор «Б» в Ріміні, Італія, 1947 рік

краєчок африканського континенту, так званого еспанського Марокко, і мов би приліпленого до берега Африки — Танжіру. Було видно, як на зеленій леваді, після денної спеки, два коники, чи осли скубали травичку. На Атлантику ми зразу відчули різницю не лише в самій красці води, але зокрема в силі поштсхів морських хвиль, яких не було на Адріатику, ані Середземному морях. Кожна миля погіршувала плавбу. Дехто пояснював це тим, що пливемо поблизу південного еспанського та португальського побережжя. Взявши курс на північ, корабель плів паралельно зі західним побережжям

бував свою останню дорогу перед генеральним ремонтом, станув на проу зі страшною бурею. На доручення капітана залога спустила на линвах дозвруги пароплава важкі автони. Усе наше вояцтво залягло на лавках і столах. Навіть поверх вище, у кабінах англійців не видно було ознак життя. Корабель перемінявся у мертвий будинок. І так. 28 годин буря гралась, як іграшкою з нашим кораблем. Щойно після двох днів, черепашиною швидкістю корабель продовжував свою подорож. Перші на палуб вийшли діти і римінські футболісти, які пережили бурю найкраще, бо навіть упорядники, яких най-

більше було потрібно, не працювали. Обезсилені хватаючись руками поруччя, віднайшов я дивізійного лікаря. Але він сам виглядав, як знятий з хреста і, як можна було сподіватись, порадив: »Лягайте, де можете, на лавку, аж поки це все не пройде!«. Після двох чергових днів подорожі, з великою радістю почали показуватися малі узгір'я. Англійці пояснили нам, що це й є англійське побережжя. Однак корабель не взяв курс до найближчого південного порту Англії, а вривуючись у великий масив вод Атлантийського океану, щойно на другий день причалив до Ліверпулю.

Це було в ранніх годинах 21 травня 1947 р. Першими зійшли з корабля англійці з сім'ями, а згодом за ними, минаючи ще одні східці, ще один місток між кораблем і землею, ступили на тверду землю невідомі досі в цій країні воїни — колишні вояки 1 УД УНА.

Ми зупинилися перед привабливим англійським поїздом »пульманом«. Вже всередині, кожний з нас відчув полегшу, що скінчилося коливання корабля. Поїзд злегенька рушив, прибираючи за містом питому »пульманові« скорість. Споглядаючи крізь вікна вагону, ми з цікавістю спостерігали невідомі нам досі простори північної Англії, а через дві години їзди, з'явилися височини Шотландії. Хоч перша частина весни добігала до кінця, наше прибуття зійшлося впору перших весняних робіт в сільському господарстві цієї країни. У 1947 р. навістила Велику Британію дуже гостра зима, яка припізнала всі агрикультурні роботи. На відтинку Ліверпулю—Глязгов, 21 травня, ми бачили транспортні літаки, що скидали в'язки сухого сіна домашнім тваринам на пасовиськах і з прикрістю зауважували мертві польові кролики, що щойно тоді надаремно звільнилися від важких плахт сціпленого снігу. Для нас дивізійників було це моторошним явищем, бо ж ми прибули з теплої, соняшної Італії.

Прибули ми до великого міста Глязгов, де автор цих рядків зголосився до медичного огляду, внаслідок чого одержав двотижневий відпочинок у місцевій лікарні. Після двох тижнів, конвой привіз мене до табору в Гаддінгтоні біля Единбурга, де вже також відпочивав і наш транспорт. У таборовому шпиталю — ревірі, начальний лікар та дивізійний д-р Юргенс, не найшовши затяжної шлункової недуги, викликали з Единбургу старого стажера лікаря — капітана англ. війська. Цей поставив діагнозу хронічного гастриту. Ніяких виглядів на ліку-

вання шлункових недуг у таборових ревірах не передбачувалося, тому й вирішено відіслати мене на дальше лікування до шпиталю воєннопонених у Нейбурн біля міста Йорк.

Нейбурський шпиталь (186, Military Hospital Naburn, York's) уже на вигляд був одним із найпрактичніше побудованих військових лікарень. Одноповерховий мурований будинок з одним головним коридором та симетрично розположеними залами по обидвох боках, давав найкращі умовини для переведення на візках пацієнтів і доставі тричі денно їжі хворим, білизни і постелі, медикаментів чи харчових продуктів. При вході до шпиталю була невеличка військова канцелярія, а медична обслуга була виключно в німецьких руках. Лікарями були переважно німці зі Східної Німеччини, які працювали там до весняних місяців 1948 р. Більшість пацієнтів становили німецькі полонені, які в другій половині 1947 р. і навесні 1948 р. були радше виздоровниками, що ждали на репатріацію до обидвох Німеччин. Загальна оцінка про німецьких лікарів була позитивна і серед англійського населення. Доказом цього, часто траплялося, що після проходів поза лікарню, англійці запрошували їх провести обслідування хворих у приватних домах. У Нейбурському шпиталі, ніхто не ждав на ліжку, їх було подостатком. Саме тому обслідування хворого було дуже докладне, тривало довго, і якщо недуга не вимагала наглої операції, збирали більше хворих і оперували їх навесні. У тому часі лікарі ще не мали пеніциліну, чи інших медикаментів так, як сьогодні, а тому лікування було тривдніше й вимагало більше часу для вилікування недуг у хворих, виснажених положом. Лікарі звертали велику увагу на особисту гігієну хворих і, якщо заважали у них занедбання чистоти, часто відсилали їх назад до таборів праці. Це саме було з курцями, якщо вони не припинювали курення на пересторогу лікарів.

Перші дивізійники прибули в Нейбурський шпиталь в липні 1947 р. Їх не було більше, як 6-8 осіб і дехто з них вже раніше побував в військовому шпиталі Печенатіко в Італії. Багато наших вояків перебували в різних англійських шпиталях, проте з Шотландії, Йорку, Лінколну і околиць Ноттінгхему, падали найчастіше до Нейбурн. Тут, під час дня зобов'язувала сувора дисципліна, зате вечорами колишні великі, а тепер малі »іберменші«, тобто німці поводитися дуже галасливо. Сподіючись скорого виїзду, лише мишкували, як і де придбати більше

запасів кави, цигарет, камінчиків до запальничок, чи шоколаду. Балачкам на цю тему не було кінця. Така атмосфера не впливала додатньо на лікування дуже хворих дивізійників. Вони постійно тужили за своїми таборовими друзями, за рідною мовою, за українською пісню, за релігійно-обрядовими церемоніями, за національними рскови-нами, концертами таборових хорів, оркестр і за різним розривками, які в той час відбувалися по всіх таборах, як це було в Ріміні. Це й була основна причина, що наші хлопці постійно мріяли про якнайскріше звільнення зі шпиталю, часто коштом свого здоров'я.

Ось зразок перебігу дня на залі «Д». О год. 7.30 вранці відчинялися вітрякові, з двох частин дверей, і здоровий санітар-німець, верещав «Авштеген». Він попіхав двоярусний візок з медикаментами, головню «беладонною» проти шлункових болів. Згодом розвозив у глибоких тарілках молочну страву, чого не любили здорові німці. До того додавав куски хліба, або т. зв. товсти. Після сніданку всі хворі порядкували ліжка, а вилікувані німці відпорошували, а опісля чистили й полірували до блиску лінолеву долівку залі. Дижурний лікар д-р Дітц приходив о год. 10.00 дня і тоді мусіла бути тишина... Здорові пацієнти стояли кожний біля свого ліжка, а справді хворі, в тому й дивізійники, лежали. Зі здоровими д-р Дітц лише вітався, а задержувався лише при хворих. Їх обслідував, перевіряв температуру, розглядав висліди різних аналіз, пересвітлень, а у випадках потрібної операції, пояснював пацієнтові чому саме вона потрібна.

Задержуючись коло мене, пояснив, що на підставі аналіз, я успадкував по батьках підвищений тиск крові і уневажнюючи діагнозу Едінбурзького військового лікаря, поставив свою — «гіпертонія». З цього дня приписав мені всю їду без солі. без солоного бекону, наказав багато спати, бо тиск крові є есенціональний, а не функційний, і сказав, що при цій недусі треба бути терпеливим й бути свідомим, що ця недуга залишиться на все життя, а через перебування на сирій землі і бетоні основна кількість крєви згромаджується в горішній частині тіла, що сємо по собі виводить з ладу спокійну працю шлунка під час їжі. В час обслідування, що властиво було лише розмовою. згвртувалися біля мого ліжка й дувзі-дивізійники. Підбадьорений «ширшою аудиторією», як завжди, зарозумілий німець, проти сподівань, скинув зі себе халат, показуючи нам усім, як повинно бути застелене ліжко полоненого. Він згорнув половину коців із прикриття плечей,

на додаткове огрівання ними охолоджених ніг. Маючи до огрівання ще й гумові пляшки з гарячою водою, д-р Дітц назвав наші умовини лікування ідеальними. Таких можливостей і він не мав перебуваючи в полоні, бо для здобуття гарячої води мусів наперед розпикати в печі цеглини і ними кип'ятити воду.

Горішня цифра тиску крові була в мене тоді 180. Цей факт був для мене найбільш пригисблюючим, за цілий час перебування в полоні, в моїх 29 роках життя. Лікар приписав мені пити додатково 1 «пайнт» молока, хоч у тєму часі воно було пайковане. Кількамісячне перебування в ліжку було для мене ще одним полоном. Одиною розрадою були вечірні гутірки з друзями дивізійниками біля мого ліжка. Найчастішою темою наших розмов було життя в таборах, вістка про існування вже другий рік Союзу Українців у Великій Британії та про нас, забутих у цьому шпиталі.

Певною надією на зв'язок зі СУБ були відвідини дивізійного лікаря-окуліста д-ра С. Сохоцького. Однак за час мого однорічного перебування у шпиталі д-р С. Сохський ніколи не цікавився нашими хворими. Дійсним духовним опікуном був о. крилош. М. Ратушинський, колишній капелян, який не був відокремлений від вояцтва, як було зі старшинами, і він відвідував нас у Нейбурнському шпиталі. Під час його душпастирської опіки о. М. Ратушинський навіть одружив дві українки медсестри — Віру і Вєлю із дивізійниками, в англ. церкві св. Юрія в м. Йорку. Він також похоронив трьох дивізійників на фулфордському кладовищі біля Нейбурн. Довідки похоронів він здав парафіяльному урядові УКЦ у Бадфорді. На превеликий жаль, на листа автєра спогадв. висланого на рчки преп. о. А. Кузьми ЧСВВ — пароха УКЦ у Бадфорді, дня 1 січня 1987 р., по-сьгодні не одержав відповіді. Проте найшлася доброзичлива, старшого вже віку англійка, одружена з дивізійником і колишнім пацієнтом Нейбурнського шпиталю п-і А. Циган із Акомб, яка почерез місцевого англійського священника, а згодом за допомогою молодого Богдана Степана Дигана з міста Йорк, остаточно зібрала всі подробиці про померлих воїнів Української Дивізії. А це: бл. пам. Михайла Нестеренка, помер 1. 7. 1948 р., Івана Бойка — помер 26. 1. 1948 р., та Осипа Довгана — помер 25. 5. 1948 р. Старанням місцевого Чергоного Хрєста, їхні тіла перевезла німецька комісія, і їх похоронено вдруге 1966 р. на німецькому військовому цвинтарі в Каннск

Чейс. За даними всч. о. крил. М. Ратушинського, зі світських осіб відвідували хворих у лікарні — один раз п. А. Тхір та п-ні Наталка Мулька.

У місяці квітні 1987 р., автор спогаду відвідав колишню медсестру Нейбурнського шпиталю п-ні Віру Беґей. Завдяки її інформаціям дізнався, що більшість медсестер із колишнього Річчоне-Італія, із переїздом 1 УД УНА до Англії, опинилися в домі «Швестергайм» — у німецькому шпиталі полонених у Нейбурн. Їхній будинок знаходився ззаду головного будинку Нейбурнської лікарні. Наші медсестри обслуговували німецьких і українських полонених в 1947-48 рр., включно із відділом хворих на інфекційні недуги (туберкульозу і венеричні).

ськовою англ. канцелярією. За час своєї праці, до квітня 1948 р., це значить до часу переїзду до Лондону, п-ні Віра не запам'ятала собі ні одного випадку появи в шпиталі якогонебудь англійського лікаря. Вся внутрішня адміністрація шпиталю була в німецьких руках.

Під час мого перебування в Нейбурнському шпиталі, на залі »Д« — д-ра Дітца, запам'яталися прізвища таких дивізіяників: підполк. Г. Сушко, сотн. Степан Тищенко, Василь Панкевич, Василь Баник, Іван Басюк, Василь Циган, Боднар, Мерц, Іваницький та незабутній друг Микола Голіней. Про цього останнього я довідався 15 років тому, на Крайовому Здвизі СУМ у Лестері, що він гиликувався повністю і був уже в цей час

Хор «Славу́та» в Гаддінґтоні, Шотляндія. Дириґент Ярослав Гаврилук. 1948 рік

З медсестер українок запам'ятались п-ні Вірі Беґей такі особи: Люба Кочергіна (померла), дві рідні сестри Нуся і Павля Фігурки, Віра Кривуляк, дві сестри Галя і Оксана Солтикевич, дві сестри Катя і Ніна (прізвища невідомі), Хотинецька, Алла Мартос, згодом одружена за сотн. М. Длґбсгу, її мати Васса Мартос і дві медсестри, що їх звінчав у той час о. крил. М. Ратушинський, а саме Валю із д-ром Цурковським та Віру з В. Беґеєм.

В альбомі п-ні Віри є дбайливо збережені фотознімки із весільного прийняття у їдальні «Швестергайм» у Нейбурн. Як мені розказувала п-ні Віра, усі медсестри в годинах вільних від праці, могли виходити зі шпиталю до міста без перевірки перепусток вій-

батьком двоох дітей. Мені також розказали, що він, прибувши до Нейбурн після вирізки апендициту, постійно мав несамовиті болі в стороні оперованої сліпої кишки. Це були приступи, від яких М. Голіней прямо качався з болю, і так раз застав його хірург і д-р Дітц. Після обслідування рішили, що це не має нічого спільного з вирізкою апендициту, а як зрobili фільм з праці нирок, зауважили вплутування у нормальну працю однієї нирки, суміжного м'яза. Не було іншого виходу, як підрізати цей м'яз. Микола Голіней видужав і виїхав, правдоподібно, до Канади.

Навесні 1948 р. Найбурнський шпиталь затратив правдиве обличчя зі свєї суворой дисципліни. Часті виїзди репатрійованих

німців зробили його подібним на переходовий табір. Німці ждали на шпитальні автобуси, що відвозили їх до військового порту у Фелікстов. Після цього, кількість пацієнтів маліла з тижня на тиждень і здавалося, що шпиталь укоротці розв'яжуть. Та на превелике наше здивування, однієї весняної днини 1948 р. на опорожнілу залю д-ра Дітца, прийшла невелика група, на вигляд здорових осіб. При кінці залі їх негайно положили до ліжок і відтак д-р Дітц усім їм дав застрички, від яких вони заснули із об'явами великої горячки. Санітар від них не відходив, слідкуючи за биттям пульсу, і зміною температури. Другого дня вранці ці загадкові пацієнти залишили лікарню. Між ними були три наші дивізійники, решта німці. Були це венерично хворі, що їх ми називали «музикантами».

Дальше існування Нейбурнського шпиталю залежало від лікарів-спеціалістів та кількості пацієнтів. Одні і друге маліло. Лікарі, одержували вістки від рідні про їхній переїзд зі Східньої до Західньої Німеччини, виїхали один за одним, хворі українські дивізійники, якщо заходила потреба, попадали до англійських військових шпиталів. Незабаром, відповідальний за залю «Д» д-р Дітц прийшов до мене, й п'давши руку побажав скорого звільнення з полону, одруження та започаткування цивільного життя. Із його від'їздом, заля «Д» перестала існувати, але ще декілька наших вояків лікувались у бічних залах шпиталю. Переглянувши свій наплекник я вирішив, що треба вертати до матірнього табору в Гаддінгтон. Для проруху м'язів узяв я в руки шпитальну мітлу та замівши «свою» залю і частину головного коридора, зголосився в канцелярії, щоб відпровадили мене до табору.

Дня 8 черня 1948 року, в пополудневих годинах, я прибув до Гаддінгтону. Крім внутрішньої таборової обслуги та військової варти при в'їзді, не було нікого. Мабуть, таборяни не повернули ще з праці. Згідно звичаю, кожного повортця зі шпиталю приміщувано на один тиждень під нагляд таборового лікаря. Другої днини привіталися зі мною старі друзі — В. Дашак, Степан Рутар та дир. рімінського хору «Б» — Я. Гаврилюк, який у Гаддінгтоні диригував, майже цим самим хором, але під назвою «Славута». На запит, що думаю далі робити, не міг я дати ніякої відповіді, а погоджувався з усім, що будуть вимагати від мене працелавці... Другої днини розпорядчик приділу праці, як не

помиляюся »лідер« басових партій хору »Славута« — друг Ковч, приділив мене до легкої праці, тсбто доглядати таборових квітників. Саме під бараком англійського коменданта табору, я став на коліна і почав зрушувати землю та виполювати бур'яни. У канцелярії був лише він і його помічник, підстаршина англ. армії. Вікно було відчинене і нагло тишу перервав дзвінок телефону. Не рсзуміючи англ. мови, мені не було потреби прислухуватись розмові, проте, коли командант табору почав голосно повторяти, мабуть записуючи, мій особистий номер полоненого, тоді я зосередив увагу, стараючись схопити зміст телефонічної розмови. Через яких 10 хвилин, помічник команданта покликав мене до канцелярії. Командант заявив мені, що згідно телефонічного доручення з міністерства війни, я можу виїхати на працю до Союзу Українців у Вел. Британії в Лондоні, якщо бажаю. Остовпів я на хвилину, не знаючи що відповісти, але в тому мсменті помічник команданта, що стояв позаду, штовхнув мене в плече і прошептав по-англійському »гов«. Я погодився. Був це замінний день у моему житті.

Нічний поїзд з Едінбурга віз мене та мого конвоїра до Лондону. У переділі вагону були мслоді дівчата, які уприємнювали подорож співами. До них долучився і мій конвоїр, а що я мав і свою гітару, що в Нейбурн сумувала рік часу, почав акомпаніювати до їхнього співу. Час непомітно проминав. О год. 7.00 вранці ми прибули на станцію Кінгс-Крос у Лондоні. Конвоїр знав добре місто і скоро ми прибули на 49 Лінден Гарденс. На дижурці Централі СУБ мгр А. Когут спрямував нас до канцелярії генер. секретаря СУБ — сотн. Юрія Сальського. Від нього конвоїр одержав розписку за мене і так я попав під опіку СУБ.

Сотн. Ю. Сальський звелів мені замешкати у кімнаті ч. 7 на третьому поверсі будинку Централі. Щойно наступної днини прийшов голова СУБ сотн. Б. Панчук, і він у поспіху, бо спішився на виклади до Лондонського університету, пояснив мені, що це д-р С. Сохсцький запропонував йому затруднити мене в СУБ. Бувши особисто знайомим із міністром війни Емануелем Шінвелом, сотн. Б. Панчук без труднощів спровадив уже до праці СУБ 11 дивізійників. Дізнавшись, що я вчителював на рідних землях, він призначив мене помічником культурно-освітнього референта д-ра Маріяна Пенсакса. Всі дивізійники працювали в Цент-

рالی в цивільному одязі, і я за перші зароблені гроші придбав собі цей одяг тим більше, що через два тижні почалися Олімпійські ігрища в Лондоні, і я один день їм приглядався.

В той час усіх разом із технічними працівниками Голської Управи СУБ були 32 особи. Подаю в азбучному порядку: Микола Базюк, Мирослав Береза, Євген Бірчак, Юрій Бортнічук, Микола Волинський, Ярослав Гаврих, Гадзевич, Аверкій Гончаренко, Володимир Гузар, Степан Далавурак, Теодор Данилів, Адріян Ксгут, Роман Кулинич, Бо-

йшли лікарські обслідування, а визнані здоровими були призначені до праці у сільському господарстві на умовах європейських добровільних робітників, за винятком 30 осіб, для яких це означало дальший полсн. Ці нездатні до праці люди перебували далі спокійно в таборах, не сподіваючись навіть, яке лихо жде їх наприкінці року. Напередодні лат. Різдва, коли англійський парламент був розпущений на різдвяну відпустку, тоді щойно на засіданні кабінету, виникло питання 30 нездібних до праці дивізійників. При обмеженому складі міністрів, як гово-

Квартет хору «Славута»: Зліва — Максимів, Антолюк, Чорній і Рудий. Акомпаніює на бандурі Домашовець

гдан Латвинович, Люджіс, Ярослав Мартинюк, Володимир Мащак, Йосиф Муць, Сергій Нагнибіда, Маріян Пенсак, Дмитро Порожняк, Андрій Пшик, Піктон, Валеріян Ревуцький, Юрій Сальський, Сальська, Сахно, Роман Смулка, Григорій Сосідко, Олена Шевченко, і двох помічників кухні (прізвища забув).

У місяці вересні 1948 р., всі полонені пере-

рив мені сам сотн. Б. Панчук, на внесок одного міністра лівих поглядів, однозгідно вирішено відіслати цю групу людей до Німеччини. Таке рішення англійського уряду обурило українську спільноту в цій країні й тому Централья СУБ запротестувала до найвищих британських чинників проти насильного виселення хворих українських полонених. Протестам до уряду, до всіх цер-

ковних властей, до Червоного Хреста, а навіть до короля Англії, не було кінця. Цикло-стиль у Централі СУБ працював день і ніч. Коли відклик несправедливого рішення уряду не надходив, около 400 наших таборів проголосили загальний страйк. У його висліді, заговорила, хоч критично, британська преса.

У той самий час, коли проходила в цілій ширині протестна акція міністерство війни, придержуючись рішення уряду, видало розпорядок вислати 30 хворих дивізійників до збірного місця призначення на час різдвяних свят, у шпиталі міста Іпсвіч. Негайно після свят мала відбутися депортація із воєнного порту Фелікстов до Гамбургу в Німеччині. Невелика група — 30 хворих перебувала в Лондоні. Столяр Йосиф Муць та культосвітній працівник Володимир Мащак працювали в Централі СУБ. До їхнього транспорту з 49, Лінден Гарденс, долучено ще кількох хворих з Лондону й округи.

Лондонська громада дізнавшись про нашу невідкличну депортацію, відгукнулася спонтанно, обдаровуючи нас на дорогу запасами кави, пакетами цигарет, шоколядою та взагалі різними продуктами, яких найбільше бракувало в повсенній Німеччині. У самий день нашої відправи військовим вантажним автом, група найближчих наших друзів разом із дівчатами рішила не відступати від нас, аж до самого від'їзду поїзду з Ліверпул Стріт. Їм не вільно було їхати разом з нами і ми зустріли їх уже біля поїзду. Ще кілька хвилин дружньої розмови, розради та наші сбіцянки їм написати якнайшвидше про наше життя в Німеччині. Сеисток дижурного, знак червоної хоруговки, останній потиск долонь, сльози в очах нареченої одного із нас, все це було звсрушливе до глибини душі. Ми зрозуміли, що маршрут 1 УД УНА

незакінчений! Вскочили до вагону, відчинили негайно вікна, щоб передати і почути: »Щасливої вам дороги«. Поїзд рушив, залишаючи за нами Ліверпул Стріт станцію, Лондон, милу українську громаду, всіх наших дивізійників та все, що було гарне й миле в стсличному Лондоні.

В Іпсвічі зустріли ми всіх призначених до депортації. Ми не падали духом, і як дивізійники, були готові крокувати вперед. На час різдвяних свят військова команда примістила нас у місцевому шпиталі. Зразу прийшов до нас, уже звільнений з полону, працюючий санітарем у цьому шпиталі, друг зі Львова — Іриней. Зраділи ми ним, бо не мали ніякого зв'язку, чи вістки про протестну акцію всієї української спільноти у Великій Британії.

Так просиділи ми два святочні дні в тому шпиталі, як 26 грудня 1948 р., уже не рїмінська »шафа грає« а англійська »Бібісиха«, о год. 8.00 вечора подала, що англійський уряд, розглянувши вдруге справу депортації до Німеччини 30 хворих українських полонених, вирішив залишити їх у Великій Британії. Другого дня усміхнені конвоїри веліли нам готуватися в поворотну дорогу.

Привезли вони нас до м. Ст. Кдмунд Бері біля Кембріджу, де вже ждали на нас представники СУБ з документом на 10 тисяч фунтів на закуп оселі, як також і англійські урядовці з повновластями уряду звільнити нас з полону та передати під дальшу опіку СУБ.

Під впливом цієї подивугідної події, український Свят-Вечір 6 січня 1949 року, був одним із найвеличавіших у »Камберлянд« готелі на Марбл-Арч у Лондоні, з участю католиків, православних і численної української громади.

Пхор. Володимир ДЛЯБОГА

З Перемишля у широкий світ

На початку шкільного року 1 вересня, 1939 року, вибухла друга світова війна. Ця війна застала мене в моєму рідному селі Торки, пов. Перемишль. Хоч ми всі знали, що щось сталося, але не думали, що це початок нової війни. Я з нетерпеливістю слідкував кожного дня, що буде далі і чим це все закінчиться. Моє село Торки лежить над Сяном. Одного дня бачу, що везуть якусь гармату, дру-

гого дня я побачив над рікою вояка. Я з цікавістю підійшов до нього і дивлюся, що він робить, а він взяв свою рушницю і кинув у річку та й каже: »Я вже вдруге воюю за волю і незалежність Польщі, це мені вистачає!«. Одного дня приходить до нашої хати якийсь вояк з рушницею і питає, чи тут живе родина Длябогів. Я йому відповідаю, що так. Це був українець із Заліської

Волі, Ярославщина, де вчителювала моя швагрова. Цей вояк прссив дати йому цивільний одяг, а нам залишив свій мундир і рушницю з набоями. Очевидно, що я з радістю дав йому бажаний одяг, а рушницю з набоями добре заховав. Подумав я собі: може колись пригодиться. Великою радістю для мене був прихід мого брата Івана з польської в'язниці, в якій він сидів від 1938 року. Війна Німеччини з Польщею закінчилася й німці відступили з нашого села за Сян, а до нас прийшли большевики.

Десь на початку 1940 року, я був з гімназійними товаришами у Перемишлі, у Народному Домі. Там, як звичайно, одні грали в шахи, хто в пінг-понг, інші в карти, а ще інші займалися спортом. Нараз відчиняються двері і в середину входить якась жінка в товаристві червоноармійця і показуючи на нас, каже: «Ось ці, що тут є, вбивали моїх родичів!» Ми перелякалися. Советський боець кричить до нас: «Давай вперёд, под стенку!» Ого, подумав я, тут нам буде кінець. бо ж я стільки наслухався про злочини НКВД. Що ж, думаємо ми, нема ради, треба виходити. Боець випровадив нас із залі на другу сторону вулиці, поставив рядом під стіну — ми занепокоєні ждемо, що буде далі. На наше щастя, між нами був гімназійний професор, бл. п. Романець (помер у Брні на Чехах як добровольць Української Дивізії в серпні 1943 р.). Він пішов до большевицького командира і вяснив йому, що ми не бандити, а учні гімназії, які під час боїв були всі в Перемишлі, або в родинних місцевостях. Командир звільнив нас, а на жінку-жидівку накричав і прогнав.

По кількох місяцях я одержав наказ з «всенкомату» ставитися в сусідньому селі Медика до призову. Ми, молоді хлопці із мого села, сіли на воза і поїхали до Медики. В час їзди ми співали відому нам усім у Галичині пісню: «Ой не шуми луже, зелений байраче...» Під час лікарського огляду, питає мене старшина Червоної армії, в якому рсді зброї я бажав би служити, може у летунстві? Відповідаю йому: «Так, до летунів!» Я подумав собі, що як летун, зможу найбезпечніше і найшвидше втекти із советського раю. Старшина запитував кожного з нас, де хотів би служити та чи радо йде до Червсної армії, що всі звичайно притакували, бо, попробуй сказати, що ні...

Пройшовши ту цілу процедуру каже старшина мені, що я після одержання наказу маю зголоситися до від'їзду на військовий вишкіл, і мені потрібно приготувати харчів на 2 тижні, бо невідомо, куди мене покли-

чуть служити: до Києва, до Владивостоку, за Урал, а чи в Сибір.

Від дня призову я рішився покинути рай, але як? Після закінчення середньої школи я працював у Перемишлі в текстильному підприємстві колишнього поручника УГА, інж. Хронов'ята. Я питав моїх товаришів на праці, що робити й довідався, що хлопці з довколишніх сіл збираються втікати за Сян, до Німеччини. В селі Малкові хлопці мали закопану зброю в недалексму ліску й вони обіцяли відкопати і взяти з собою, а я мав заховану рушницю ще з вересня 1939 р. Другого дня я поїхав ровером поза село Торки, щоб розглянутись у терені, де нам було б найдогідніше перейти Сян. Так я вирішив, що найвигідніше місце є в селі Дусівські Халупки, звідкіля походить наш побратим Гр. Матичак. Я поїхав ровером до Малкова, ми там усі зібралися, а один хлопець із Дусівських Халупок запровадив нас до свого села, де ми мали перебрити Сян (вода трохи вище кслін). Була місячна ніч у жовтні 1940 р. Я умовився з моїми односельчанами з Торок, що вони будуть мене ждати в означеному місці між Торками і Поздячем. Коли ми зібралися, були в нас усіх 28 рушниць. Хлопець з Дусівських Халупок запрсвадив нас над Сян, а далі чомусь налякався і не хотів нас провадити. Не було тоді для нас іншого виходу, як примусити нашого провідника вести нас далі, бо самі дороги не знаємо. Один хлопець з Малнова спрямував на нього рушницю і приказав йому йти вперед. Він послухав, і так ми, серед ясної місячної ночі, перебрили без пригод на другу сторону. Хлопці з Малнова, щоб додати собі відваги, були трохи підпиті і, хоч я заборонив їм стріляти, всни не опанували себе і вже на німецькому боці почали з радости стрілянину. Це показалося для нас непотрібною глупотою. Німецькі прикордонники, почувши стрілянину, оточили нас і забрали зі собою. Ми заночували, а ранше пересідали до ранку в будинку прикордонників, а другого дня німці віддали нам наші рушниці без набойів і запровадили на залізничну станцію в Журавицях, де ми повсідали у вагони і поїхали до Ярослава. Коли з рушницями марширували до Журавиць, співали по дорозі стрілецькі пісні. Біля нас пройшла чста вермахтівців з окликами: гляди, ведуть польських партизан! Це нас розвеселило.

Коли я сидів у Журавицях у вагоні й оглядав людей на станції, я аж ахнув із здивування, побачивши несподівано мого товариша з гімназії, Ігора Стахова. Я крикнув

до нього: «Ігср, що ти тут робиш, що нового, чи правда, що німці творять легіон «Січових Стрільців», бо такі вістки є в Галичині?». Нічого подібного, каже він, організують «Бавдінст». Цією неприємною вісткою ми були дуже розчаровані.

В невеселому настрої доїхали ми до Ярослава. Висівши з потягу, ми построїлися з трійки й маршируємо вулицями міста. Нараз чуємо, напроти нас, надійшла колона хлопців з лопатами на раменах. Ось такі то «січові стрільці»... В колоні я побачив земляка з мого села, Івася Ривака, який згодом у 1943 р. зголосився до Дивізії, а тепер живе десь в Австралії. Наш німецький провідник запровадив нас на поліцію, й тут поодинокі викликували нас на переслухання. В кімнаті сидів гестапівець з перекладачем. Прийшла черга на мене. Українець-перекладач питає мене, чому я перейшов кордон, і чи я прошу про політичний притулок. На це я твердо відповів: Ні! Я, кажу, чув, що німці творять українське військо «січових стрільців» і бажаю до нього вступити та разом з німцями йти воювати проти большевиків. Як гестапівець це почув, скипів зі злости і каже мені: «Ми вас не потребуємо, ми дамо собі самі раду з большевиками». На це я йому відповідаю, що вже Наполеон хотів сам розбити Росію і програв, а він на те мені сказав, що не потребує моїх зауваг.

Нас повезли до Австрії на працю до «бавсра». Ми їхали через Краків, Прагу, Відень аж до Гайнбургу над Дунаєм. Прибувши до Гайнбургу, нас повели до бюро праці. Сюди приходили фермери (бавори) й оглядали нас мов коней та брали собі того хто припав кому до вподоби. Я чомусь остався один, не було схочого мене взяти. Один фармер, подумавши, каже: «Я його візьму і віддам одній удові в селі Дойч Гасльо. Коли я так чекав на свою долю, вийшла з кімнати молода жінка, пристійна, й запитала мене, чи я голодний? Мені стало соромно, але кажу — так. Тоді вона винесла мені кромку хліба посмарованого маргариною, що мені дуже смакувало. Як я вже став на працю в Дойч-Гасляж, ця жінка, вона звалася Гізеля, написала до мене листа, я їй відповів і так нав'язалася між нами переписка, а на латинське Різдво 1940 р. я поїхав до Гайнбургу до неї у відвідини. Потім я бачив її ще два рази у 1941 р., а один раз ми зустрілися у Відні на наш Великдень.

Вдовиця, у якій я став працювати, була дуже багата. Я дістав під догляд 2 коні, одного молодого, другого старого. Як прихотилося їх запрягати, я мусів завжди підска-

кувати, щоб накинути на них тяжкі хомути. По дорозі молодий кінь все рвався вперед, старий оставався позаду так, що я мусів одного коня завжди здержувати, а другого підганяти. Головним наймитом був угорець, який мав також два коні, але кращі від моїх. Була на господарці наймичка-угорка і полонений француз-комуніст, що завжди хвалив большевиків, а тому я його не любив. Праця була важка. Ми вставали о 5.00 годині вранці, а лягали спати в 10.00 ночі. Не знаю, як десь я був би видержав у цієї вдовиці, аж несподівано простудився і пролежав два тижні. Після видужання я сказав удовиці, що ця праця для мене заважка і просив її, щоб вона мене відпустила. Вона погодилася. Тоді я поїхав до бюро праці в Гайнбургу, а там казали мені зареєструватися у Відні в нашій установі УНО. Я туди поїхав і одержав членську виказку та побув там два дні. У Відні хотів узяти мене до себе, як свого прибраного сина, самотній українець, який жив там ще перед першою світовою війною, але я відмовився. Тоді УНО вислало мене до фабрики зброї, якої власником був фон Нойманн у місцевості Маркт Трайзенталь, над долішнім Дунаєм. У цій фабриці працювали багато закарпатців, колишніх січовиків та 8 галичан: один із Поздзяча, що разом зі мною перейшов Сян, один з Лемківщини, інші з Коломийщини. Праця була не тяжка, я працював у сусідстві із закарпатцем Швендсю, веселим хлопцем. Тут хочу згадати, що на роботу з нами поїхав був також мій земляк, гімназійний учень Гура, що його брат був священиком. Він попав на працю до іншої місцевості і там нервово захворів так, що його взяли до лікарні. Коли по кількох місяцях я поїхав до лікарні, щоб його відвідати, мені сказали, що його перевезли до іншої лікарні. Потім я довідався, що цього нещасливця отруїли і спалили. Так робила гітлерівська Німеччина з усіма нервово, чи невилікувально хворими, бо, в розумінню гітлерівського суспільства, вони були паразитами.

На фабриці, де я працював, закарпатці заснували філію УНО, а мене обрали секретарем. У березні ми влаштували скромне свято у честь Шевченка, я приготував доповідь.

Коли в червні 1941 р. німці напали на СРСР, я застановлявся, як би мені дістатися до дому. Однієї неділі серпня, я з лемком Василем покинули працю і поїхали до Відня. Тут Василь пішов до УНО, де взяв адресу філії в Ченстохові. Зв'язковий від УНО перевіз нас через Ченстохову на територію

губернаторства, ми всіли до потягу в Кракові й поїхали — я до Перемишля, а Василь до Лиська. В Перемишлі я стрінув несподівано гімназійного товарища, Неофіту. Він порадив мені перейти мостом на другу сторону Сяну, що я й зробив. Залишив я залізку у селі Вишатичі й другого дня вдалося мені оминати німецьку контролю, яка мала завдання не пускати поворотців без пропуску до Галичини, звільненої від більшовиків. Так я щасливо добився до свого села й до мого дорогого родинного дому.

Не гаючи часу, я псчав з батьком відбудувати господарство, знищене більшовиками. Спершу збудували ми клуню, а наступного року нову хату. В листопаді 1941 р. я став на працю в Перемишлі в надлісництві. Моїм шефом був інж. С. Новаківський, колишній поручник УГА, а я був касиром.

У квітні 1943 р. німці дозволили творити українську дивізію і ми з братом, пск. сотником Михайлом, зголосилися у Військовій Управі в Перемишлі. 17 липня добровольці з перемиської округи виїхали потягом до Львова, де другого дня, в неділю, відбулася велика парада. Сотні добровольців марширували вулицями міста, прикрашеного прапорами та переповненого глядачами. Дівчата сбикували нас квітами. На другий день ми виїхали поїздом зі Львова в дальшу дорогу, аж до чеського Брна. На станції Медика поїзд коротко зупинився і тут я міг ще раз посприятися з моєю сестрою Марисею і однією дівчиною з мого села. Через Перемишль, де нас працювали також багато українців, ми приїхали до Брна. Тут нас примістили в казармах і видали уніформи з леви́ком на комірі й лівому рукаві. Тут я познайомився з багатьма новими людьми, між ними з відомим в Польщі мистцем боксу важкої ваги, Вільгельмом Хомою. Пригнобила мене тут вістка про смерть мого гімназійного професора Романця, що нас урятував у 1940 р. перед розстрілом більшовиків на дснсс жидівки.

З Брна нас повезли до Гайделяґру біля Дембіци, де наших добровольців примістили в т. зв. IV рінґу. Нас розділили сотнями по бараках, і тоді розпочався рекрутський вишкіл. Спершу було нам весело, бо в снті були хлопці із середньою освітою, або матуранти і кожний з нас старався з якнайкращим успіхом закінчити рекрутський вишкіл. Та на жаль, одного дня прийшов наказ голоситися добровільно на курс перекладачів. Ніхто з нас добровільно не зголосився. Тоді поставлено нас у лаву і підстаршина почав рахувати, а відтак вибрав непаристі числа, що й на мене попало, і призначив нас пере-

кладачами. Німецьку мову ми знали дещо з гімназії. Така праця не була легка, бо стрільці думали, що ми є німці й ставилися до нас з недовіря́м.

На закінчення рекрутського вишколу мене вислано на підстаршинську школу у Радольфцелі над Боденським озером.

Тут знову почалося все від початку, вишкіл, тільки з більшими шиканами, а до того ще й долучилося недостатнє харчування і голод. Одного разу каже нам німець-підстаршина, що він «ідеаліст». Я йому на те відповів, що я також готовий за свою батьківщину віддати життя, але ще й до того голодувати, то для мене забагато. Як вмирати, кажу, то з повним шлунком. В моїй кімнаті я заприятнвися з Іраном Скірою, Нельком Медведом, Зенком Козаком і з Караваном. З першими трьма я був також на старшинському вишколі, а лише Караван поїхав під Броди. В Радольфцелю я запізнався також із нашим славним і завзятим сотником Володимиром Козаком.

Після закінчення підстаршинської школи в лютому 1944 р. я повернувся до Дивізії в Нойгамері. Мене призначили до одної сотні в 30 полку, де сотенним був пор. Головка, ветеран УГА, але його пізніше, з огляду на вік, звільнили з війська. Його місце зайняв пор. Березович, що згинув під Бродами. Мене призначено чотовим і я вишколював рекрутів. У день урсдин «фюрера» я одержав підстаршинський ранг, а при кінці червня мене вислано до старшинської школи в Просечніцах біля Праги. Тут, до практичних вправ долучено ще й теоретичне навчання, а все це — з голодним шлунком. Пригадую собі, як одного вечора ми дістали сир з черв'яками, який ми екинули до коша з відпадками. Німецькі підстаршини, що мешкали напроти нас, викинули зіпсутий сир крізь вікно на подвір'я й за це дістали сувору дсґату, їх викликали на збірку і старшина промовив до них: «Глядіть, чужинці викинули сир до коша, а ви на подвір'я, як вам не соромно?»

Одного дня під час викладів військової тактики, каже сотник: «Німеччина є перенаселена, а Україна має замало населення, ми по війні переселюватимемо туди німців». Тоді я підняв руку і кажу йому, що москалі запротсрили в Сибір сотні тисяч українців і найперше гони мають право повернутися на рідні землі». На це старшина каже: «Думаєш, що це буде правильно?» Так! — відказую. На це він більш нічого не сказав.

У старшинській школі я пізнав сот. Л. Макарівську, який в мене викладав українську мову й історію.

В ранзі підхорунжого, незакінчивши школи, я був відкомандирований до Нойгамеру, де почалося формування знов 2 Дивізії, після розгрому під Бродами. Тут я зустрів брата, сотн. Михайла, кузена підхор. Осипа, а також вперше побачив полк. Є. Побігушого, який був командиром куреня. Я знову став чотовим 3 чоти і вишколював рекрутів. Моїм сотенним був німець зі Словаччини. Чотовим 1 чоти був українець з червоної армії, який пізніше під Фельдбахом дезертирував із чотою до большевиків і всіх їх, як розказували австрійці, большевики розстріляли.

Восени 1944 р. наша Дивізія переїхала на Словаччину. 30 полк заквартирувався в селах довкола Поважської Бистриці, а моя сотня — в Поважскім Подградю.

По короткому часі нашу сотню перевели до Дельної Марікови, а мою чоту в гори Татри до Горної Марікови. В тому часі наші вояки якось зістрілили американського розвідувального літака, а летуни зіскочили на парашутах. Двох летунів пстовкли собі ноги і не могли втікати. Їх приховали словаки. Я дістав наказ знайти їх. На жаль, я знайшов тільки їхні парашути. Того дня ввечері прийшов наказ прочистити від партизан одну гірську місцевість, де мали бути парашутисти. Я зібрав свою чоту й пішов на розшуки. На горі, яку ми мали перешукати, не було жодних дерев, лиш кілька хат. Ми перетрусили хати без успіху й подалися до малого ліску, праворуч від гори. Під ліском стояли знову три хатини. Я вислав одну групу перешукати ці хатки, а дві інші групи зайняли становища праворуч і ліворуч на певній віддалі від хаток. Не дійшовши до першої хати, до нас почали стріляти з лісу. Я дав наказ віддати кілька салів в напрямі лісу, а сам побіг до першої групи. Моя група зловила словацького партизана і знайшла волове м'ясо, яке покинули партизани. М'ясо стрільці поклали на санки і наказали партизанові їх тягнути. В нас не було ні вбитих ні ранених. По добозі до місця постою я роздумував, що зробити мені з партизаном. Думаю, шкода словака віддавати в руки німцям, всни його повісять. Я звернувся до нього і питаю: «Ти вмієш »Отче наш«?». Тоді партизан з несамовитою скорістю змовив цілу молитву. Тоді я кажв йому: «Іли й молися за мене й за нашу Україну!» Два рази не треба було йому казати. Він зразв почав бігти, оглядаючись чи ми не будемо стріляти. Коли ми повернулися на станицю, там я застав американських летунів. які, за порадою словаків, самі зголосилися. Один з них був старшиною, другий — рядовий і говорив дещо по-німецькому. Я їм робив закиди, як

це так, що вони — капіталісти — помагають у війні комуністам-безбожникам. На те він відповів, що ми помагаємо Гітлерові, а він також безбожник. Я почаствував їх сливовицею, вони мене шоколадом, ще й подарували мені ручку з чорнилом і малу мапу Евроби, на якій написали свої прізвища. Цю мапу випросив у мене мій пок. брат, сотн. Михайло, якого я зустрів на фронті під Фельдбахом.

Зі Словаччини наша Дивізія псмарширувала у Словенію. Ми йшли через Австрію, і тут я вперше побачив могутні Альпи. Марш був дуже втомливий, ми недоїдали, а сідаючи на короткий відпочинок на снігу, з утоми засипляли. Приходилось переходити високої гори. Одного дня ми натрапили на малу групу тітовських партизан. Була перестрілка. Кількох ми застрілили, а на наше здивування знайшли між убитими нашого дивізійника. Ми не знали, як він попав до тітовських партизан.

В одному словінському селі наша сотня зупинилася на відпочинок. Тут трапилася мені неприємність із сотенним-німцем, якого не терпіли ані я, ані стрільці. Одного дня мені поскаржились стрільці, що сотенний їх б'є та не виплачує їм належних грошей, а пропигає їх. Вони просили мене написати скаргу до курінного. Скаргу написав стрілець Уголка, родом з Полтавщини, а ми всі її підписали. Написану скаргу я післав вістуном до хр. Вігуса, ад'ютанта командира куреня Гльокера. Другого дня до нас приїхав Гльокер з Вугусом. Він покарав сотенного тим, що його переніс, але й мене не оминула несправедлива кара. Мене призначили на заступника чотового, німця, в ранзі ст. десятника. В тій чоті був також побратим Д. Радьо, тепер живе в Едмонтоні.

Зі Словенії перекинули нас під Фельдбах. Спершу стояли ми в другій лінії. Я одержав наказ в ночі ставити стійки. Попередив їх, що нічю біля них переходитиме зміна до першої лінії, щоб вони не перелякалися, а я прийду опівночі їх змінити. Коли я прийшов, одної стежі не застав. Шукав їх цілу годину — ні сліду. Другого дня вранці встаю, а вони тут. Виявилося, що хлопці покинули стежу і пішли до stodoli спати. Цього випадку я не зголосив сотенному, бо було мені прямо соромно за наших вояків. Одного дня в обідню пору прийшов наказ наступати. Я провадив чоту, її шефа, німця, не було чомусь між нами. Ми підійшли лісом на малу гору, де я розставив хлопців. Прийшов наказ дати наступаючій чоті вогневу охорону. Я наказав сдному стрільцеві стріляти зі скоростріла на наступаючих большевиків, які

лізли під хату. Він почав стріляти, а большевики далі пхаються. Питаю стрільця, куди він стріляє, а він каже: а що я буду стріляти на них, а може там є мій брат?..

В наступі, большевики вбили одного підстаршину. А тут звідкіля-то з'явився німець-обершарфюрер, і схопивши панцерного п'ястука стрелив у хату, куди сунулися большевики. Ми почули тільки вибух — і тишу.

Одного дня, кели сотня пор. Климова була на відпочинку, прибіг до мене стрілець і звідсмив, що до сотні привели 2 полонених і ми маємо їх розстріляти. Я прийшов подивитися на полонених і питаю їх, якої вони національності. Виявилось, що один з них був українець, а другий жид, обидва наддніпрянці. Я пішов до Климова і вияснию йому, що ми не є поліційна команда, щоб ліквідувати полонених, і це забороняє гагська конвенція. На це він відповів, що він тут не може нічого сказати. Я запитав Климова, чи вільно мені скликати сотню на збірку. Він дозволив, але додав: «я про це нічого не знаю». Я скликав сотню, в якій тоді були також кілька повстанців з т. зв. «Волинського курення» і заборонив їм розстрілювати полонених,

навіть, якби прийшов ексекуційний наказ. Та несподівано прийшли німці в ночі і їх розстріляли.

Під Фельдбахом перебрав нашу дивізію під свою команду генерал-полковник Павло Шандрук. Її перейменовано на 1 УД УНА. По недовгому часі наступила капітуляція і вся наша дивізія відступила зорганізовано з фронту, щоб здатися в англійський полон. В часі відступу, серед високих Альп несподівано надлетів югославський літак і нас обстріляв бортовою зброєю. Трапилася знову нова несподіванка. За Юденбургом з'явилися нагліє на дорозі напроти нас 3 советські панцери. Ми припинили марш, думаючи, що москалі будуть стріляти. Я взяв на всякий випадок від стрільця панцерного п'ястука, сховався за дерево і жду, що буде. Танки зупинилися, з них висів росіянин і кричить до нас: «Давай назад, давай дамой!» З нас ніхто не зоружується. Тоді москалі всім до панцера і всі три завернули назад, а ми подалися далі в напрямі ріки Мур. Через високу гору ми перейшли в американську зону Баварії, звідки забрали нас американці в полон.

I. ОЗМІНСЬКИЙ

У невідому дорогу

Минають 42 роки, як велика частина нашої молоді залишила своїх рідних і свою батьківщину вибираючись у невідому далеку дорогу. У гарне погідне літо, неділя 2 липня 1944 р. ранньою порою ми прощались зі своїми рідними і знайомими, що зійшлися коло церкви, щоб нас попрощати та побажати нам щасливої дороги в той досить непевний тодішній час.

І тут не одній матері, чи дружині з діточками, нареченій покотилися сльози з очей. Але час скоро минав і група молодих людей підводами виїхала в дорогу, що тягнулась серед гарно чудової літньої природи нив і сіножатей і лісів, що тягнулись у напрямку залізничної станції «Підвисока».

На станцію ми приїхали пізно після обіду, де вже чекав на нас приготований транспорт, і ми рушили в напрямку міста Рогатина-Ходорова, до вузлової станції. В дорозі поїзд зупинявся на малих станціях, підбираючи ще більше молодих хлопців.

До Ходорова поїзд приїхав у вечірніх годинах і якийсь час стояв на бічних рейках.

У нічний тиші почувся легкий гомін співу: «Я сьогодні від вас від'їжджаю, боронити ріднесенький край, може вернусь, а може, загину, ти дівчино про мене згадай».

В той час большевицькі літаки кружляли понад містом, свічували ракетами і пригадували нам, що воєнна хуртоїна насувалась на нашу батьківщину.

Ніч скоро проминула, і перед світанком наш поїзд вирушив у напрямку м. Львова, й сюди ми прибули в ранніх годинах, оглядаючи з цікавістю передмістя його. Не одному прийшло на думку національно-історичне значення м. Львова, починаючи від князя Льва та Галицько-Волинського князівства й новіші часи наших Визвольних Змагань 1918-1919 рр. як теж відновлення української державності в 1941 році.

Зупинившись у Львові, ми пішли в місто до пригтованих для нас будинків, де мали пройти лікарський огляд. Лікарський огляд був лише загальний такий, що кожний з нас був здоровий і здібний носити рушницю і т. п. З нагоди нашого перебування у Львові

до нас загостили священники та кожному з нас вручили ікону і нагрудний хрестик з написом: »Спаси Ссхрани«, і саме цей маленький хрестик був тією надією і вірою у щасливе майбутнє в роках тієї воєнної хуртовини. Ми також одержали на дальшу дорогу перші харчові продукти. Наступного дня, 5 липня ми виїхали до Нойгамеру. В дорозі ми минали транспорти з всякими, та різного рода военним устаткуванням. Все це їхало на Схід на фронт. Ми зустріли також транспорт вояків нашої першої дивізії, які радо їхали на батьківщину, щоб боронити її перед наїзниками. В розмові з ними, вони, наші вояки, потішали нас, що й ми після трьох місячного вишколу приїдемо їм на поміч.

Опинившись на німецькій території, ми відразу запримітили порядок і чистоту, хоч місцями були руїни, як наслідок бомбардування. Приїхали ми врешті до Нойгамеру, й зі станції подалися у напрямку табору, що розміщувався далеко поза містом. Табір цей був обведений високою дротяною огорожею,

що робило на всіх досить неприємне враження.

Тут ми вже зустріли таких самих як ми, що розказали нам про життя в таборі.

Початкові дні переходили не зле, бо кожний з нас мав дещо з дому харчів, папіросів, але домашній харч скоро скінчився й тоді треба було привикати до скупих таборових харчів, до табової зупи-капусняку, і гарячого піску. Почалися щоденні військові вправи, хоч ми ще не мали мундиру. В між часі проходили лікарський огляд. Відтак почали зголошуватись охотники до кінноти, що мали виїхати на Угорщину, а решта залишилась у таборі до місяця серпня. На Св. Спасу нам видали уніформу й перевели до іншого табору, й тут почалась суворая вояцька дисципліна та справжній військовий вишкіл. Відтак перевели до казарм міста Нойгамеру, вже на спеціалізацію військового вишколу в різних ділянках і частинах і тут ми гартувались до дальшої мандрівки.

I. ДАНИЛЕЦЬ

З побуту в Словаччині і Словенії

Коли наша дивізія »Галичина« опинилася на Словаччині, наш пслево-запасний і вишкільний курінь був розташований в околиці м. Жіліна, а наша сотня стояла постоем у словацькому селі Терхово, у місцевій школі. Наш курінь, крім оборонних і боевых дій, виконував ще одну й дуже важну ділянку а саме вишкілну. До нас у той час приходили дуже багато военнополонених з советської армії, українців. Їх треба було перевихолити, навчити німецької команди й інших військових дисциплін. Приходили до нас і новобранці. З огляду критичного в той час положення на фронті, їхній вишкіл був дуже прискорений.

Словаки — дуже гостинний народ, їхні села і спосіб їхнього життя а також і мова нагадували нам наші рідні сторони. Коли ми розказували їм хто ми, і яка ціль нашої боротьби, то вони дуже солідаризувалися з нами, а старі словаки розказували, що за Ракуска (за австрійського панування Чехо-Словаччина входила в склад австроугорської імперії як і наша Галичина). В першу світову війну вони побували в Україні, запам'ятали багато сіл і міст України та дуже хвалили нашу гостинність. Ось тому ми почувалися на їхній землі як у себе вдома.

Недалеко від Терхови простягалась гірська височина, подібна як наші Карпати, що її словаки звали Мала Татра. Ця гірська околиця була під постійним контролем червоних партизан. Тому ми мусіли забезпечити наш постій перед партизанськими нападами. Ми виставляли постійні стійки у важливих відтинках села а наші стежі постійно патрулювали довкола села. Одним словом, ми були в постійній бойовій готовості.

Наш курінь проводив розвідку в цьому терені, співпрацюючи з місцевою розвідкою. Партизанська війна відмінна від фронтової. Кожний вояк мусів дуже часто керуватися власним розсудком, мусів бути дуже чуйним і обережним, бо небезпека і смерть грозила на кожному кроці в незнайомому терені. Ми дуже добре вив'язувалися в тій боротьбі бо мали вже чималий досвід, але не обійшлося і без жертв.

Дуже часто з тактичних причин ми міняли місце пстою, щоб не дати ворогові закріпитися в терені, а головне, доказати, що ми є панамі ситуації й часто прочісували терен.

Пригадую, як в одній партизанській сутичці ми втратили двох вояків. Наш курінь справив полеглим друзям величавий військовий похорон. Прибула зі штабу духовая

оркестра і наш о. капелян, який сказав дуже зворушливу патріотичну проповідь. Тому, що не було місця в школі, то похоронні відправи відбулись на шкільному подвір'ю. Був гарний соняшний, літній день. Поза огорожею школи стояла велика громада словацького населення. Хочу згадати, що словацька мова є подібна до української так, що словаки трохи розуміли слова проповіді. Капелян почав свою проповідь словами Т. Шевченка: Свою Україну любіть, любіть її во врем'я люте... За неї Господа моліть». Опісля він звернувся до словаків: «А ти словацький народі бережи могили наших друзів, немов своїх рідних синів. Вони прийшли з далекої України, боролись і полягли в обороні наших і ваших рідних прав». Тоді я бачив сльози й голосне ридання словацьких селян. Неначе наших рідних і не один з нас тоді заплакав. Навіть німецькі старшини, були зворушені, хоч не розуміли українських слів.

Було нам дуже сумно покидати цю гостинну словацьку країну. Перед нами простягався довгий марш, з півночі Словаччини через Братиславу, східню Австрію аж до австрійсько-югославського пограниччя, але і тут ворог не давав нам спокою.

По довгому й виснажуючому марші, де наші колони дуже часто були під обстрілом альянтських літаків, що змусило нас марширувати ночами а днями відпочивати, врешті ми прибули на означене місце недалеко югославської границі, де й примістився наш курінь. Це була гарна гірська околиця, але для нас вона була zagrożеною зоною, бо по ній вештались багато партизанських банд Тіта. Треба було нам задемонструвати свою присутність. Ми часто робили оперативні виправи в терен, шукаючи за партизанами, в чому допомагала нам місцева розвідка, котра давала нам довірених провідників, що орієнтувались у тій місцевості. З тактичних причин переважно всі наші операції відбувались ночами. У нас була поговорка, що «ніч має своє право» і тому ми мусили притримуватись найбільшої обережності.

Одного вечора ми дістали наказ забрати зі собою тільки штурмові наплечники, зброю, добрий запас амуніції та залізну порцію, тобто консервсві харчі на обмежений час. У короткому часі ми були готові до вимаршу. Так ми просувались майже цілу ніч з малими перервами, одначе тим разом не було сутички з ворогом, а хлопці були дещо роз-

чаровані, мовляв, нарobili стільки шуму, а з того нічого не вийшло.

Над світанком ми прибули до одної місцевості, що її ми добре прсвірили і лишилися в ній відпочати. Після відпочинку ми дістали приказ зайняти фронтову позицію й окопатися. Тепер ми мали нагоду розглянутися в околиці. По лівій стороні наших окопів пробігало шосе з Угорщини вглиб Австрії, по котрій проїжджала безконечна валка угорських втікачів цивільних і військових. Виглядало, що ми опинились у самому трикутнику: Угорщини, Австрії й Югославії. Зпереду наших окопів стояла якась гарматна частина, виглядало, що вояки цієї частини також псбачили нас. Їхня цікавість перемогла нашу й до нас прийшли три вояки. Це були вояки угорської армії. Один з них, гарний, чорнявий підстаршина дуже цікавився, коли побачив українські левики на наших уніформах. Він запитав нас по-німецьки, що це за формація? Я відказав йому, що ми вояки української дивізії «Галичина». Якась радісна усмішка появилася на його обличчі, й тоді він відказав чистою українською мовою, що він також українець з Закарпаття. Ми обнялись мов брати, а його друзі-угорці були дуже здивовані нашою поведінкою. Відомо, що він зараз пояснив їм у чому справа.

Наш брат закарпатець був національно дуже свідомий і, мабуть, з доброю освітою, його дуже цікавила наша національно-визвольна боротьба, наша національна зрілість і відданість тій справі. Він розказував нам про боротьбу в Закарпатській Україні та радісні дні відновлення Закарпатської Республіки. Він не скривав свого невдоволення з гітлерівської політики, що була причиною упадку молсдої Закарпатської України. Ми турбувались про наслідки цієї війни і про наше недавнє завтра. Та не було можливості довше про ті спільні справи поговорити. При відході до своєї частини він запрошував нас, щоб на другий день зайти до них, а ми обіцяли, що прийдемо.

На другий день нам сказано, що ми вже не вернемось до свого місця постою. Наш курінь того самого дня вирушив у сторону Фельдбаху. Мені було дуже прикро, що не міг зайти до нашого брата закарпатця. Це дійсно була дуже цікава і радісна зустріч з нашим земляком із Срібної Землі.

В околиці Фельдбаху знову почалось наше фронтове життя.

Медсестра Іза

Сестри Ізи я ніколи не забуду. Нераз приходять мені думки з мого пережиття в армії ген. Андерса. В 1942 р. наша ситуація була дуже трудна, а це тому, що ми не були призначені до клімату Середнього Сходу. Клімат для нас був дуже поганий, бо в день була велика спека а ніч дуже холодна. Нас примістили на великих пустинних просторах. Досить далеко було містечко Кізирабатг. Уся ця смуга була небезпечна малярією, бо вечірніми годинами великі хмари комарів маляричних крутилися понад нами. Багато вояків хворіли на малярію і бігунку. Також і я захворів. Мене приїздили в великій гарячці до шпиталю і я нічого не пам'ятав. Говорив, як казали, в гарячці українською мовою. Напроти мене лежав підхорунжий Тразка, сам родом був із Самбора. Він не любив українців, і почав мені докучати, називаючи мене бандитом. Тоді помер один вояк і його винесли завіненого в протиралі. Засміявся підхорунжий Тразка, та й каже мені «завтра тебе так винесуть». Я вже не міг більше терпіти, зібрав останні свої сили і скочив до нього, однеж, забракло мені сил, і я впав непритомний. Все це побачила сестра Іза. Що було далі зі мною — я не знав, але після двох годин я пробудився а сестра Іза обтирала мене з поту. Щоправда, як я пробудився, то чув, що ціла зала кричала на Тразку. Прийшов начальний лікар і запитав мене що сталося. Я йому нічого не відповів, бо був дуже ослаблений, і за мене говорила сестра Іза. Тоді лікар підійшов до підхор. Тразки, й питає його чому він бешкетує у шпиталі! І каже йому, якщо ще раз щось подібного почує то викине його зі шпиталю. А потім лікар цей сказав до всіх, що «тут є шпиталь а не політика».

Мене далі мучила хвороба і я був дуже ослаблений. Пригадую, що в суботу рано, мені подали чай. Я почав пити, але той чай був з цукром, я хотів поставити чашку на столик біля мене, але не міг його поставити, горнятко впало на землю і трохи опарило ноги сестри Ізи, котра стояла недалеко мене. Вона розсердилася на мене і сказала, щоб я уважав. Я багато не думав, і сказав їй, щоб дала мені якої отрути, нехай скорше скінчуся бо, як українець, я вам непотрібний.

Як Іза почула такі слова від мене, побігла в плачем надвір. Я відвернувся на другий бік і з жалю й собі заплакав. По короткому часі прийшла знову до мене та й питає мене, чи я хочу чаю. Але я їй нічого не відповів на це.

У вечері того самого дня була забава для шпитального персоналу. Я лежав важко хворий, й тільки думки надходили мені про рідне село й рсдину, а також про мою дівчину, що її залишив у сльозах, коли мене арештували. Нараз чую, що хтось є коло мене й закриває заслони коло мого ліжка. Засвітилося світло. Бачу, — це сестра Іза. Взяла мене за руку, а з її очей котяться сльози. Вона довго сиділа біля мене й намагалася підтримати мене душевно.

У неділю приїхав відвідати мене наш командир сотні майор Паголовіч. Прийшов до мого ліжка і питає мене як я почуваюсь? Відповів я йому, що дуже погано. А тут всі хворі здивсані, що до мене приїхав майор у відвідини. В той саме час, прийшов на перевірку хворих лікар. Майор підійшов до лікаря і питає, що є зі мною. Лікар подивився здалека на мене і каже: «пане майоре, за місяць часу пан буде мати сапера Вацяка у своїй сотні». Почувши ці слова, я відразу повеселішав. По короткому часі лікар приписав мені дієту, і то дуже стислу, й з Божою поміччю я почав приходити до себе. Підхорунжий Тразка вже почував себе добре й часто виходив на прохід. Одного дня по обіді я пішов і собі до брами, де араби продавали шашлики, чорну каву й горіхи. Шашлики — це в арабів національна страва так, як у нас борщ чи вареники. Підхорунжому Тразці посмакували ці шашлики й він купив собі їх кілька, з'їв зі смаком і попив арабської кави. Повернувшись назад, положився до ліжка та почав кричати з болю. Прибіг лікар, зачав його рятувати, але це нічого не допомогло і він помер.

А я, при Божій допомозі, зачав приходити до себе, став почуватись добре, виходив на прохід, але тільки біля шпиталю.

Одного дня зустрів сестру Ізу. Вона підійшла до мене й каже, як буде мати вільний час, то піде зо мною на прохід. І справді, по

короткому часі прийшла сестра Іза й забрала мене на прохід. Проходились ми недалеко шпиталю, бо ж мені ще було важко ходити по піску. Недалеко була дерев'яна лавка де ми відпочивали. Вона хотіла все знати про мене й я їй розповів про ціле своє життя. Після короткої мовчанки, я питаю її де вона народилася й зростала. Сестра Іза засміялась і каже мені, що вона волинячка-українка. Мій батько — каже вона, — був свяще-

ником і мав парафію десь коло Сарн, села вже непам'ятаю. Коли я в це все не хтів повірити, вона витягає знімку, й каже, що її прізвище є Ірина Кречук, а ім'я Іза назвали вже в шпиталі тому, що була дуже гарна.

Не прийшлося мені довго бути під опікою сестри Ізи, бо мусів повернутися до своєї сотні, а прощаючись з нею сказав, що сестри Ізи ніколи не забуду.

В. М-АК

Із записок спізненого дивізійника

(1944—1945)

Тунелі смерти

Сна, Ерфурт, Каля — тунелі смерти, голоду та знущань, а з другого боку це царина високої техніки, вся надія порятунку Третього Райху. Це кузня ракетної зброї під опікою Германа Герінга та під особистим наглядом гавляйтера Франца Завкеля. Колись ця околиця Тюрінгії славилась квітами — Ерфурт, наукою та мистецтвом — Ваймар і славною на весь світ скляною індустрією — Цайсав в Єні. Тепер, куди не глянеш, по горах видніють зенітки а над лісами в небі висять рої протилетунських балонів. А на землі куди не поступиш, всюди кишить від партійних мундирів і тайної і мундирової поліції. У кожному селі станиці жандармерії, а вартівничу службу при зброї повнять всяки СС флямандці. По школах квартирують «цуцики» з палками з Гітлерюгенд а по лісах шмиряють СС-мани з вишколеними собаками. Фюрер наказав пильно стерегти таємниці «нової техніки» яка має врятувати Німеччину від програної війни.

Та хто справді здогадався би, що тут у прекрасній Тюрінгії, у тих глибоких підземних тунелях існує ціле підземне місто й то у самому кінці другої світової війни. Йому не грозять ні бомби ні гази, бо в тунелях 150 метрів під горами, за щільними герметичними брамами ніяка сила ворожої техніки не страшна. Тунелі ці тягнуться на 24 км від Калі до Єні. Всі знають, що тут проводиться нова німецька смертоносна зброя Ф1 і Ф2, але наразі ніхто не знає для чого це підземне місто ще даліше розбудовується. Незважаючи на факт що війна добігає до кінця, тут постійно працює штаб із 6000 присяжених німецьких інженерів та науков-

ців. Багато з них вже здоров'я своє втратили, та їм не дозволяють кинути працювати. Всі вони мсвчать і працюють. Вправді нераз робітники повертаючи з нічної зміни бачили, як із глибоких бічних тунелів, куди робітників не допускають, самі німці вивозять автомашини щільно прикриті брезентом. Вони вгадують, що це саме оці розрекламовані Ф1 і Ф2 що стільки знищення ширять в Англії. Та хоча газети Райху були заповнені звітуваннями всіх отих повітряних перемог, то робітника більше цікавили відомості про наближення фронту в чому в не меншій мірі були зацікавлені теж і працедавці — пани життя і смерти тисяч невольників загнаних у ці тунелі смерти. Цікавилась уся ця зграя найлютіших собак — наставників та охоронців зігнана з цілої Німеччини. Усі вони, творці Нсвої Європи «Міт Гот унд Ере» (з Богом і честю), тепер виглядали як здеморалізована зграя шакалів.

Герінг, шеф усіх фабрик літаків Німеччини, в обличчі цілковитого брєкву пального, захопився новим проектом що його розпрацьовували науковці — наймодерніший тип літака винищувача з погінною окисненою водою (ядерна енергія). Його надзвичайна швидкість, приземний лет, дозволить швидко впоратися із советським летунством. Це піднесе мораль сухопутних військ і допоможе проломити східній фронт, а це в свою чергу уможливить вигідні умовини капітуляції перед західніми альянтами. Тож Герінг переконав Гітлера, і за його згодою доручив гавляйтерові Тюрінгії приступити до швидкої продукції того нового типу літака «Комета-Мінерва». Тунелі Тюрінгії ідеальне місце для такої продукції. Отже від скорої продукції тих нових літаків «Ксмета» та «Мінерва»

залежить доля цілої Німеччини.

Й закрутилося все з подвоєною швидкістю. Із розбомблених фабрик привозять непошкоджені станки, зі Шлеська вивозять усі запаси цементу а з заходу залізо і сталь. З цілої Німеччини привізять всяке будівельне встаткування та майстерні з машинами і персоналом. Фахівців звільняють навіть з військової повинності. Міністерство скарбу виділяє величезні грошові засоби, а гавляйтер Завкель призначає необмежене число працівників.

Рівночасно з щоденними транспортами машин та сирівців прибуває теж людська робоча сила. Першими прибули єврейські полонені (6000), 4000 італійських б. полонених, і 1000 цивільних бельгійців, 2000 поляків з родинами з Варшави та около 1500 українців з родинами з переселених таборів. Були теж невеликі групи голляндців, румунів, угорців, сербів, хорватів, словаків, вірмен, грузинів і татар. Всіх привезли згідно з пляном та про одне призабули — про хліб для тієї маси робітників. Не стало України — забракло хліба.

І загуло в лісах Турингії. Падуть на землю вікові дерева, розчищуються площі під новобудови, прокладаються нові рейки — доїзди до тунелів. Перші прототипи нових літаків типу «Комета» були дуже скоро готові завдяки сусідству устаткованих вже варстатів, що продукували «Ф1». Та це були виготовлені поодинокі частини, а монтажні галі ще не були готові. Тому всю масу спроваджених робітників кинено на побудову монтажних галей. Ці галі були довжиною 100 м. ширини 20 м. та 4-метровою стіною. відгороджені одна від одної скапом втиснені під узбіччя гори. Саме ця швидка робота не сходила з ума ні з ока гавляйтера Завкеля. Не було дня, щоб він особисто не тигався по місцях праці, особисто перевіряв всякі деталі а раз у тиждень їздив з рапортом до фюрера. Увечерю він працював у бюрі в Ваймані. а після обіду, часто до самого вечора перебував на будові в Каля.

А тут мов у пеклі, Горяч, дим, курява, гук сотень моторів, зриги мін, верчення заглиблень у скалах, пресивання нових тунелів, виладовування матеріалів, що під'їзять один за одним, затування електричних та газових проводів і водотягів, шум бетонярок, що працюють як день так і вночі, безперервно. Новобудову названо «Райман». При бурчачій чи капустяній зупі та квсочкові хліба на сніданок і на вечерю, сили робочої маси скоро вичерпувались. бо темпо праці було не лише швидке але нервово вичерпуюче під постійними шиканами, побоями а

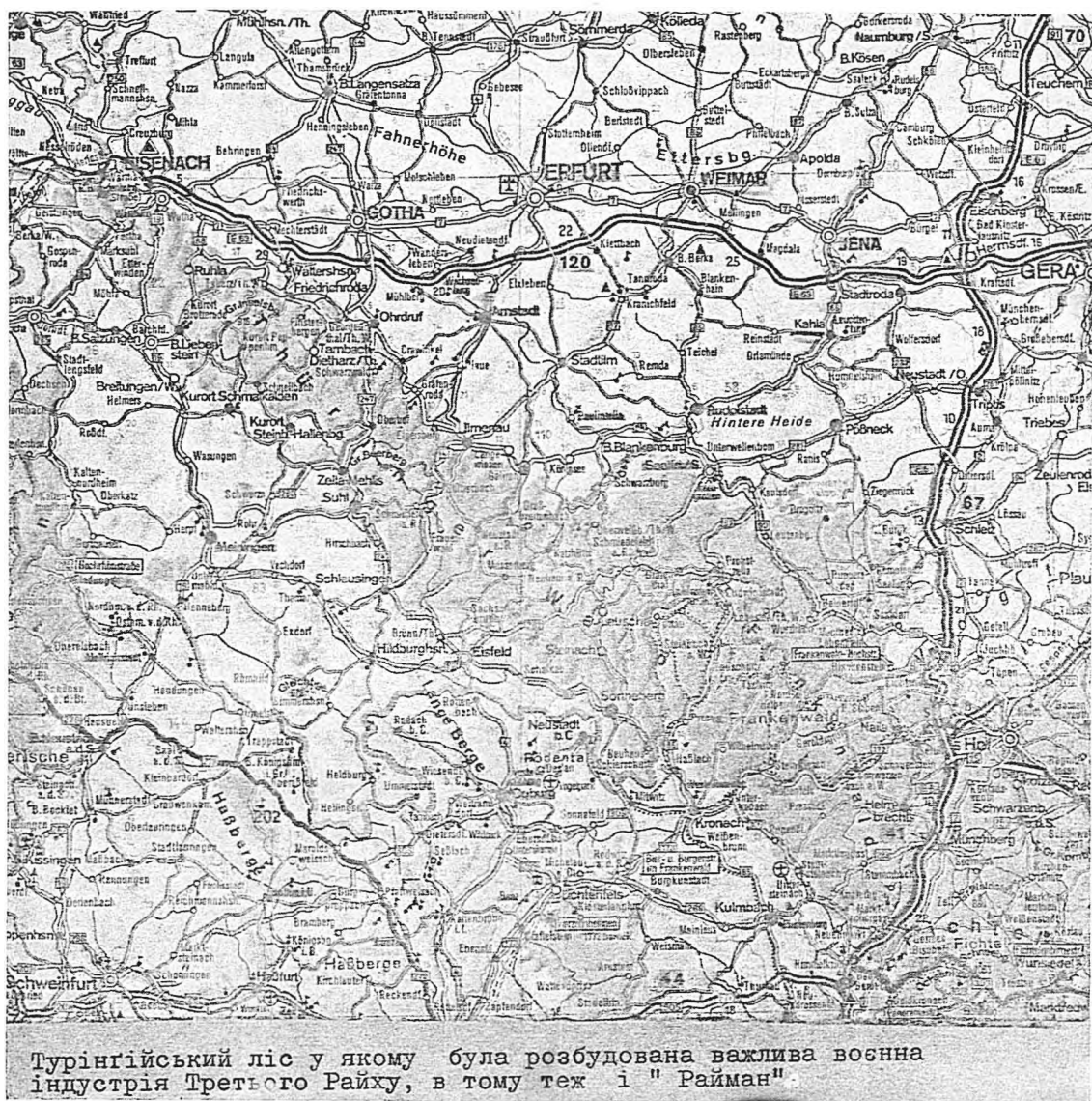
то й смертних випадках. Наближався осінній холод а враз із тим всякі недуги, пошесті і часті загибелі. Не було днини, щоб не було якогось випадку при праці. Одного дня приятелів з Дрогобича обтяло рейкою два пальці. То знову глина привалила весельчака Ваську, колишнього тракториста з Черкас. То знову перекинулася бетонярка та обірвала інженерові грузинові ноги, а свіжо поставлена стіна-перегородка привалила обідаючих італійців. Згинули 28 осіб а кільканадцять були поранені.

Таборові будні

До табору розташованого в лісі були добрих кілька кілометрів. Та на відпочинок і спокій трудно було надіятись. Наслухавшись день-у-день різних новостей, сон не брався. А коли уста шептали молитву, то завжди там була згадка, щоб всемогутий скерував армію альянтів чимшвидше до Турингії. Бо навіть коли б сюди прийшли большевики, то побачивши це пекло, напевне не постріляли б уцілілих. (Наївні це були думки, але такими тоді вони були).

Ранком свисток жандарма дижурного а з ним його помічники-посіпаки, кол. советські комсомольці в поліційних мундирах торохтять по стінах бараків патиками, що й мертвого на ноги поставили би. Всі стрімголов біжать на збірку й під ескортою отих посіпак рушаємо на Раймак. Так день за днем. А на Раймаку щораз гірше пекло. Прямо бжевілля огорзтає наставників а потім все це передається і робітникам, коли з Ваймару попередять, що Завкель вже виїхав. Кожний майстер, кожний наставник у страху, щоб за всякі недотягнення не потрапи на східний фронт, на згадку «Фріц комт» (Фріц Завкель їде) — починають знуватися над винужденіми робітниками. На цю вістку всі партійні наставники над майстрами і бригадами поодиноких груп, покидали свої затишні місця, й мов скажені допомагали підганяти майстрам та наставникам. Вони найчастіше брались не до дрючків, а прямо каменем по голові лупили нещасних.

Врешті, в асисті охорони та двох інженерів, проходив сам Завкель. Він особисто оглядав кожний новозакопаний стовпчик, новий заруч на тунель, нсвопокладений водопровід. Він помічав і нерівно обрізану дошку й недокладно обчищену стіну галі. Та маючи в руках плян новобудови пильно стежив, чи терміни будови не є опізнені. Бо від того, чи на 31 травня будова буде закінчена, залежало «бути чи не бути Німеччині». За це він

особисто відповідав перед фюрером своєю головою.

Тому й вимоги Завкеля до інженерів, наставників та майстрів були щораз більші, а за все це покутували невільні робітники. Чим ближче присувалися фронти — тим Завкель був частішим гостем. Він уже відкріпса свого бюра у Ваймарі, й цілими днями пересиджував на Раймаку. То ж божевільний крик наставників, побиття, відбирання харчових карток та висилка до Бухенвальду, були тепер на деннсмю порядку.

Сили робітників вичерпувались докраю. Їсти нема що, а коли часом щось попаде під

руку, то краще не займати. Ось один сов. полонений по дорозі до праці кинувся на поліційного собаку, намагаючись вирвати йому із зубів кусок хліба помащеного маслом. Інший теж сов. полонений намагався по дорозі зірвати з придорожного дерева пару сливск. Та з куців упав постріл і рука полоненого прострілена флямандським СС опала без так бажаного овоча. Земля довкола табору захляпана кров'ю. Між людьми шаліє червінка. Батьки часто своїм дітям відбирають пайок хліба, щоб якось втриматись. Матері продають шлюбні сбручки, щоб за 180 марок купити бохонець хліба. Врешті

приходить допомога. Одної днини довідуємось, що сам «фюрер» зволив ласкаво приділити на допомогу при будові Раймак 600 партійних наганячів. Самих заслужених кол. крайсгавптманів, що заслужились в адміністрації чи то на Заході чи на Сході. І так голод, червінка, воші довели, що щодня ж будові меншало по 15-20 осіб робочої сили. Люди гинули як мухи, а на втечу ні сил ні охоти не було. Всі загинули невідомо де були закопані, бо на офіційному кладовищі, у підніжжі гори були всього 5 могилок

Шукаю порятунку

Щоб хоч трохи полегшити ситуацію, зголосуюсь на нічну зміну до праці. Бо коли начальство втомившись засне по закутинах, легше й собі знайти спокійну хвилину і хоч трішки відпочити. Тоді можна було прямо, спершись на лопату, продрімати пару хвилин, або й приховатися від дощу десь під якийсь дашок. На початок припала мені праця при розвантажуванні дротів з вагонів. Подалі від гуку та шуму Раймаку, то ж хоч у голові так не туділо. Був дощовий листопадовий час. Майстер покурював люльку і сів під дашком магазину. Довкола тиша й темінь, хоч око виколи. Навіть англійські літаки не прилітали тієї ночі. Замітивши, що в майстра вже погас вогонь у люльці, я кинув возитись з дротами. На перехресті рейків я зауважив живу істоту, тож подався до неї, щоб погомоніти. На моє немале здивування це була молода дівчина закутана в промоклу хустку. Вона, стоячи так нерухомо, вичікувала, коли покажеться поїзд, щоб перекинути зворотницю куди слід. Але це була виймово благородна ніч, ніякий поїзд не приїхав і ми спокійно розмовляли. Нова знайома, це Дуня з Варшави, кол. артистка.

Одного дня мене викликали до канцелярії, щоб відібрати посилку, яку прислала німка з Данцігу, в якій довгі роки жив мій брат. Крім потрібних речей та деяких харчових смаколиків у посилці був лист від німки. Вона писала, що брата забрали до копання окопів, і що вона сподіється, що вислані нею речі мені пригодяться. Коли б на цьому була скінчила — все було б упорядку, але німкені захотілось поділитись зо мною ще своїми міркуваннями. Вона писала: Мій старший Гельмут вже не літає. З пораженими від прожекторів очима лікується в шпиталі. Молодший Вальтер, що тому рік був поранений на східньому фронті, вже підлікувався й приходить до здоров'я. Я радію й тим, але

журюся ще більше, що й нам і війні скоро буде кінець. Тс ж не пхайся в армію, бо це вже запізно! — закінчила вона листа. Командант табору прочитав того листа, казав мене змісця арештувати, а коли поліція переконала його, що за зміст листа відповідає особа, що його писала, а не відборець, він погодився відпустити мене до бараку, але пачку забрав собі.

Ледви я позбувся цієї халепи, як трапилась нова — прикріша. В моїй групі працювали 10 осіб. Один старичок з Турки, потовчений глиною, ледве ногами тягав. Просив мене яксь його приховати при роботі. Я порадив йому вночі не показуватись при праці. Але лихо хотіло, що якийсь наставник-німець застукав старичка в тунелі, що спокійно задрімав. Почалось слідство, й урешті устійнили, що старичок був придільний до групи »5« яка працювала при заливанні залізобетону фірмою »Кірхнер«. Ранком при видачі виказок при вході на працю обермайстер Вольф з Калі — собака — приобіцяв мені посаду на пару місяців у карному таборі при найближчій нагоді. »Проклята собака, я тебе мушу вже раз провчити, що то німецький порядок. Стривай! Повернеш з карного табору, то відхочеться тобі крити всяких симулянтів«. А знаючи, що він слова дотримується, я зрозумів свою долю. Сили фізичні вичерпані дорешти, то ж карний табір — це певна смерть. Від гнилих зуп, від хліба із трачинням мій шлунок зовсім відмовляє працювати. Нічим зогрітись від холоду. Одинокий порятунок — втеча з цього пекла.

Повернувши з нічної зміни, а було це в грудні, — не лягаю спати, а їду до знайомого лікаря, щоб дав посвідку звільнення з праці хоча на одну ніч. Важко було, але врешті таку посвідку вискнав. Тоді вступаю ще до командатури по свою пачку з депозиту. Цим разом пачку видали без затримки. Відрадініше стало на душі. Два такі успіхи на один вечір додають надії, що й далі все піде добре. Після полудня я трохи задрімав, щоб набрати знову сили на цілу ніч. А вечером, коли в таборі стало гамірно я висунувся з бараку і прямо навіпростець подався до знайомих учителів з Горлиць. У них я залишив усе, що лише зміг зі свого вбогого майна, пошепки попрощався з ними. В таборі метушня. Одні відходять на нічну зміну, другі приходять з денно їзми. Зорієнтувавшись у розкладі веж вартівничих та густоті дротяної огорожі, як добре стемніло, я виповз поза дроти а далі в ліс. Ліс тоді був мій порятунок.

З трудом мені вдалося відчитати при при-
темненому світлі табличку на дверях «Ерген-
цунгсамт Україншес Аусшусес Галиціен»
(Бюро доповнень Дивізії Галичина). Я дсбив-
ся таки до Лібен на Шлеську. Моє серце ра-
дісно затріпало. Це ж мій рятунок. Я вже
увяляв собі, як відкрию двері і зголошу ди-
журному: «Я ще один доброволець в Диві-
зію. Зареєструйте мене, будь ласка».

Рішуче тисну дзвінок. Брама не відкрива-
ється. Тисну ще раз — те саме. Щойно тоді
я усвідомив собі, що це вже 10 година ночі.
Врешті показується голова старого німчись-
ка. Питає чого дзвоню. Кажу, що хочу ді-
стати папери на виїзд до Дивізії. Той почу-
хаєся й порадив зайти завтра вранці, бо нині
вже нікого немає. Питаю старого, де б це тут
переночувати. Почуваюся ще раз й порадив
піти в поліцію, обіцяв навіть провести мене
туди. Стерпли мені ноги, думка блискавично
почала працювати. Як вирватися з нової ха-
лепи. Я ж ніякого особистого папірця не маю.
Зачнуть перевіряти і замість у Дивізію від-
ставлять мене таки до Дахав, куди обіцяв
мене загнати обермайстер Вольф. А старий
уже накинув козушок й веде мене.

В поліції не так як у нас було. Погостили
чаєм, дали погрітись, а тоді повели на по-
мешкання урядовця Ергенцунгсамту на ніч-
ліг. Підвели під хату, вказали на двері і по-
ліцай пішов собі. Стукаю — ніхто не від-
криває, але через шпарку пробиває зсереди-
ни світло. Стукаю ще раз і аж тоді двері
відкрилися а за дверима не то збентежене не
то злісне обличчя господаря. Він згори на
мене накинувся. Ви українець? питає. При-
такую. «Входіть й закривайте скорше двері».
Тоді щойно пояснює в чому справа. «Я сма-
жу качку на електричній кухонці. Моя гос-
подиня, коли занохає в коридорі смаженину
зразу здогадається, що я вживаю електрич-
ну кухонку. Вилечу я з того помешкання із
запахом смаженої качки». Після того при-
ступає до діла. Чого я так пізно приїхав?
Хтс мене спрямував? Які маю папери? Роз-
казую про втечу з Калі. Розказую йому, що
сотні наших молодих, самотніх голосилося
до Дивізії на поліції в Калі, їх викликали на
лікарські оглядини до Сні і на тому все кін-
чалось. В усіх зголошених Завкель ставив
приписку «незаступимий на будові Раймарк».

Питаю земляка, чсму не посилають там
набірної комісії, де люди від голоду вми-
рають. «Нам дозволено набирати рекрутів
лише у прифронтовій смузі».

Я вам видам документ на переїзд до Відня
й там ви вже зареєструєтесь та отримаєте
документи на переїзд до Дивізії. Тут ми збе-
рігаємо архіви й ведемо документацію родин

дивізійників. Прийдіть завтра до бюро, отри-
маєте посвідки на харчі і на переїзд до Від-
ня». Також і справа нічлігу була моїм зем-
ляком полагоджена. В будинку Гітлерюгенду
була спеціальна кімната для наших біжен-
ців. «Там може бути переповнення, але все
таки під дахом перебудете ніч» — потішає
мене земляк.

Була саме 11.00 година ночі як я добрався
до Гітлерюгенд дому. Сторож дому спряму-
вав мене до вказаної кімнати. Стукаю —
ніхто не відзивається. Тисну на клямку, де-
рі відкриваються — в кімнаті темно. Голос
з кутка приказує: «Світіть, контакт на право
від дверей». При світлі я зорієнтувався, що
заля набита нашими втікачами від комуніс-
тів на Словаччині. Більшість з родинами,
самі професори, адвокати. Та є теж чимало
молоді. Всі туляться у своїх куточках. Мій
орієнтаційний нюх впевнив мене, що всі вони
з повними галізами тут причалили й до Но-
вого Року їм нічого журитись і нікуди не
спішно.

Примістився я на зісунутих до купи кріс-
лах й передімав до рана. Зірвався я пер-
ший. Боявся не спізнитися до Ергенцунгс-
шеле по документи, що мали мені гаранту-
вати волю і свободу руху. Коли ж мої сусіди
дізнались, що я кандидат у Дивізію, відкри-
ли своє співчуття, й навіть пригостили смач-
ним сніданком. А як дізнались, що я того
самого дня виїду до Відня, то їх гостинність
ще більш зросла. Почали вихваляти Сло-
ваччину та давати мені різні поради. Сотник
Левицький зразу виписав мені потрібну по-
свідку з якою я пішов до командантури міста
Любен. А коли в моєму наплечнику затяжі-
ли вже подорожні харчові припаси, я сво-
бідніше відітхнув і з почуттям незмірної ра-
дості подався на станцію. У Лігніц пересів
я на поїзд до Відня і без ніяких перешкод,
над раном наступного дня вже шукав за
Ергенцунгшеле у Відні. Тут мене прийняв
інж. Хроновят, виставив для мене покликан-
ня до Дивізії. Після лікарського огляду мене
приділено до найближчого транспорту.

На третій день мого побуту у Відні наш
невеликий турт добровольців посадили до
вагону й на рано ми вже були у Братиславі.
Найстарший віком доброволець, кол. полк.
армії УНР К., привітав нас окликом: «Те-
пер, хлопці, живемо! Голодна Німеччина за
нами». Ще ми добре не розглянулися, як
один наш колега вже продав пару чобіт за
900 корон. Полковник дав ще одну практич-
ну пораду: «Коли будете щось купувати, то
не забудьте про горілку. Бо наші шлунки
занечищені німецькими зупами треба напе-
ред прочистити, продезинфектувати». При-

несли хлопці словацьку горілку, сала й білого хліба. Розклали все на стаційному столі і враз рішили влаштувати привітання Словаччини а радше запити прскляту Німеччину. Після чарки стало відрадніше й веселіше. Наш полковник засів посеред нас і почав розказувати свою епсею. Згадав роки 1918-1919, таборове життя в Туреччині а далі мандрівку по Греції зі скрипкою. На потвердження, що все це жива правда, вийняв з кишені папірець старанно збережений. На ньому наказ ч. ... дата... в якому пишеться: »Даю наказ підполковнику К-му перебрати під свою команду броневику... (назва призабулась) і підпис С. Петлюра. Головний Отаман Військ УНР«. Ми всі зацікавили, а полковник утратив вже свій розповідницький запал. Щоб відвернути його пригноблення, просимо його, щоб нам щось загравав на скрипці. Полковник радо погодився, а що між нами був теж добрий гітарист, то ж ми задалегідь чекали вже доброго концерту. Та ледви музики достроїли свої інструменти як заревила сирена. Алярм, налет. Ми почали оглядатись за схоронищем, і зі здивуванням зауважили, що словаки зовсім не спішать критись. Яка ж відмінність від Німеч-

чини. Ми здогадались, що американці не кидають тут бомб, тому й населення не звертає уваги на алярмові сирени. Ці літаки везли бомби на Шлесь, на фабрики синтетичної бензини у Авшвіці та під Катовицями.

Навіть танкісти, що вигрівались до сонця на своїх танках нагнаних на плятформи не тікають, а спокійно слідкують за летом у соняшних відблисках металевих смертоносних птахів. Так і ми піддались настроєві хвилини і вдарили по струнах. І над далекими полями Словаччини понеслися мрійливі звуки вальчика »Хвилі Дунаю«, а буквинці, що були між нами підхопили слова: Як чудово час тут пливе, а Дунай і любов і печаль мою вдаль несе — несе.

Скільки тут дум, скільки мрій час приніс
А Дунай все це вдаль, ген, далеко-ген
поніс.

Як любити, то гаряче
Серце спитай — скаже все.
Синій Дунай, любов і Ти
Це рай — це чудні сни.

На станцію віїхав наш поїзд. Повскакували ми й поїхали до своїх.

(Далі буде)

3 діяльності ОБВУ 1986 — 1987

СВЯТО ПОКРОВА — СВЯТО УПА В АШТОНІ

Рік-річно українська громада в Аштоні гідно й урочисто влаштовує релігійно-національне свято — Св. Покрова — Свято УПА. Цього року це свято відбулось у пополуночних годинах у залі Відділу СУБ, з гарно прибраною сценою.

Свято відкрив вступним словом голова Відділу ОБВУ бул. Петро Савків, подав програму концерту і привітав присутніх членів Головної Управи ОБВУ підспручників В. Головатого і В. Янківського. Після того місцевий мішаний хор під диригуванням п. В. Дашака проспівав »Боже Великий Єдиний«. Реферат виголосив бул. М. Яцків. Він у своєму рефераті представив генезу культу Матері Божої, а зокрема нашого війська, від найдавніших часів — княжих, козацьку добу аж до найновіших часів нашої славної УПА.

Пані Дарія Савків з черги продекламувала »Отченаш«.

Далі в концертній частині виступив наш хор з такими піснями: »За рідний край«, »Задзвенімо«, »Гей волинськими шляхами«. Гарно виконали свої точки молоді танцюрист-

ти під керівництвом п. Петра Ревка.

Приємно було вітати перший раз у нашій громаді квартет бандуристів »Кобзарське Братство«, під керівництвом Юрія Бабчука. Ці бандуристи гарно себе репрезентували і своїм виконанням захоплювали публіку, яка нагородила їх своїми оплесками.

З нагоди цього свята, Президія Головної Управи ОБВУ, постановою ч. 32/86 нагородила хрестами III кляси за довголітню працю 10 членів Відділу ОБВУ в Аштоні.

Цю церемонію провели члени Головної Управи ОБВУ ппор. Б. Головатий і В. Янківський в супроводі голови і секретаря Відділу ОБВУ.

Управа Відділу ОБВУ в Аштоні висловлює сердечну подяку Президії Головної Управи ОБВУ а також ппор. Головатому і Янківському, та усім тим, що спричинилися до успіху імпрези, і присутнім. Відтак запрошено всіх на перекуску, що її приготували пані з Гуртка ОУЖ.

Це свято закінчено відспіванням українського славня.

В. Вільницький

СВЯТО СВ. ПОКРОВА — СВЯТО УПА В СКАНТОРПІ

З ініціативи Округи ОбВУ в Лінколншіре, що її головою є пхор. Михайло Татарчук, організовано й відбуто на доброму мистецькому рівні свято у прославу Опікунки українських збройних сил Пресвятої Богородиці Діви Марії, а також для звеличення історичного акту постанов УГВР, підпільного уряду України, щоб віддати УПА під її святій Покров.

Центром діяльності цієї Округи ОбВУ є Відділ ОбВУ й українська грсада в Сканторпі, бо ж Сканторп розположений посередині між Лінколном, Донкастером, Грімсбі, Шеффільдом і Діннінгтоном, яких Відділи ОбВУ належать до цієї Округи.

Тому-то в суботу, 18 жовтня ц. р. о год. 5.00 ввечері, на святочно прибраній сцені на тлі чоловічого хору «Верховина» з Ковентрі, пхор. М. Татарчук започаткував свято вступним словом, з'ясовуючи значення й повагу свята. Він вітав у заповненій просторій залі побратимів по зброї, кол. воєків українців із названих Відділів, гостей і прибуле громадянство. Зокрема вітав представника Головної Управи ОбВУ пхор. Вслодимира Нагайла з Волвергамптону. Програмою керував побр. Ярослав Фатерига, який з черги попросив присутніх привітати чоловічий хор «Верховина» під диригуванням мґра Степана Гуньки й піяніста п. Ярослава Шутку. Хор проспівав чотири пісні, що їх диригент підібрав до цього свята — релігійну, марш УПА та дві революційно-бойові.

Доповідь виголосив пхор. В. Нагайло. У своєму змістовному слові він підкреслив шляхетний чин України, другий з черги хрещення Русі-України, передання під Покров Пресвятої Богородиці українські збройні сили тих часів і всіх майбутніх поколінь князем України Ярославом Мудрим. Слідкуючи уважно за глибокозмістовним словом, можна зробити ствердження, що шан. прелат зробив певну аналізу до уважної згадки, коли цитував привітання Ісповідника нашої віри Його Блаженства пок. Патріярха Йосифа. з нагоди ювілею 50-ліття творення УПА. Бо ж справді, коли змагаюся за релігійні й національні права України серед вільних народів світу, то в жодному випадку не можна оминати згадки про страждання в боротьбі саме за ці два найвищі ідеали за які змагався, жив і залишив світ запевніт Блаженніший Патріярх Йосиф.

З черги керівник програми привітав мистецьку одиницю «Кобзарське Братство» з Болтону. Ці молоді українці вроджені на чужині, виступають на сцені в чудовому одязі українських бандуристів, поклоняються іконі Пресвятої Богородиці, й своїм талановитим вокальним співом при грі на бандурах захоплюють усіх присутніх.

В наступній точці програми, була деклямація присвячена цьому величавому дні. Деклямувала з практичним досвідом років п-ні Марія Шанайда, голова місцевого Гуртка ОУЖ.

Особливо захоплюючим виступом були сольо а відтак дует мґра Павла Гуньки й п. Ігоря Лучки, Мґр П. Гунька — студент Королівської Консерваторії сольоспіву в Бірмінгемі, — проспівав пісню «Безмежне поле» клясична обробка, муз. Миколи Лисенка, слова Івана Франка. Слідував їхній дует, пісня скмпонована в Белларії (Італія) покійним Степаном Гумініловичем, диригентом славного рімінського хору, — «Де ти бродиш моя доле». У виконанні цього дуєту можна було відчутти мистецьку школу маєстра сот. Ярослава Бабуняка.

Реферат в англійській мові зачитав молодий українець з Донкастеру п. Євген Білоус. Він досить промовисто зреферував значення свята, й долю воюючої України за її незалежність із княжих, гетьманських і наших часів під Покровом Пресвятої Богородиці.

Опісля знову виступило «Кобзарське Братство» але для відміни, при грі бандур у супроводі ліри, що її зладив п. Юрко Бабчук, мистецький керівник Кобзарського Братства. З подивом прослухали присутні їхнє виконання на традиційних українських інструментах.

Під кінець свята знову виступив хор «Верховина» з кількома революційно-патріотичними, відтак історичними й дивізійними піснями. А чому ж ні? Це ж дивізійники взяли зброю в свої молоді, сильні дужі руки загартовані плугом, косяю, або фабричною працею в містах України і ставили спротив большевицькій комуні. Всни сьогодні насолджуються святом у честь українських збройних сил під Покровом Пресвятої Богородиці.

Програма добігає до кінця. Підхор. М. Татарчук сердечно подякував виконавцям прс-

грами за їхній вклад праці, всім організаторам, що причинилися до відбуття свята «Свято Покрова».

Свято закінчено проспіванням українського національного славня. У вечірніх годинах

відбулася танцювальна забава, що тривала до пізньої ночі, а пані — члени місцевого Гуртка ОУЖ пригощували учасників перекускою.

ст. дес. Я. Фатерига

СВЯТО СВ. ПОКРОВА В МАНСФІЛДІ

У неділю, 19 жовтня ц. р. в Мансфілді ставленням місцевого Відділу ОБВУ відсвятковано св. Покрова. На це свято прибуло українське місцеве громадянство, а також українці з Ноттінггему, Діннінгтону, Ньюарку і Честерфілду. Вступне слово сказав голова Відділу побр. В. Филипович, вітаючи гостей і з'ясовуючи значення свята Св. Покрова для українського вояцтва. Про свято Св. Покрова по-англійському сказав п. Осип Юрків. Ширше про свято Св. Покрова говорив побр.

Юрій Олексюк, голова Відділу СУБ у Мансфілді, а побр. Т. Гніп з Ноттінггему зачитав реферат про Степана Бандеру, що його сл. пам'ять також ушановано з нагоди цього свята, що його проведено скромно власними силами Відділу ОБВУ. Після подячного слова голови Відділу ОБВУ і проспівання пісні «О, спомагай нас Діво Маріє» що й закінчила свято, відбулася танцювальна забава.

Учасник

ОКРУЖНЕ СВЯТО В ПІТЕРБОРО

У суботу, 25 жовтня ц. р., в залі Відділу СУБ у Пітерборо, на Кобден Стріт, відбулось Окружне свято Св. Покрова — Свято УПА, що його влаштував окружний комітет Округи ОБВУ Південь, що її головою є пхор. Василь Гуменюк, який багато попрацював, щоб це свято відбулось успішно.

Перед початком святкової програми піддякон П. Малицький відслужив Молебень при співі дяків і численного громадянства, що прибуло на це окружне свято. О год. 5.00 пополудні святкову програму започаткував привітальним словом голова Округи пхор. Василь Гуменюк, вітаючи всіх присутніх а зокрема голову ОБВУ сот. д-ра Святомира М. Фостуна. Програмою зміло провів голова Відділу ОБВУ в Пітерборо побр. ст. дес. Василь Савицький. Він і привітав гостей — учасників святкової програми — «Кобзарське Братство» яке й започаткувало програму проспіванням трьох пісень: «Вітай суворий, гордий ліс», «Соловейку, любий брате» і «Марш партизанів». Описля святкове слово, присвячене святі Св. Покрова — Святі УПА сказав голова ОБВУ сот. д-р Святомир М. Фостун. Вірша «Ликуй княгине» сказала з чуттям п-ні Емілія Слободян із Бедфорду. Потім знову виступило «Кобзарське Братство» і проспівало при грі на лірі думу «Страшний Суд» присвячену жертвам Чорнобильської катастрофи й думу п. з. «Життя

України». Пояснював сюжети д-р Любомир Мазур, член згаданого Братства. Описля п-ні Галина Галик з Пітерборо продекламувала «Гімн народові-герсєві». Святкове слово по-англійському сказав п. Богдан Прихідний, голова Української Студентської Громади у Вел. Британії. З черги побр. Антін Калій з Пітерборо декламував вірша «Друзям Української Повстанської Армії». Місцевий мішаний хор під диригуванням п. Миколи Гудими проспівав молитву «Вітай ясна зоре в далеких просторах», а відтак побр. ст. бул. Василь Крамар декламував свого вірша «Свята Покрова».

У закінчення свята «Кобзарське Братство» проспівало ще «Засвистали козаченьки», «Відгомін Запоріжжя». «Ой літа орел» і в наддток «Ой на горі там жєнці жнуть», закінчуючи цією піснею свій вельми успішний виступ на скружному святі, за що їм сердечно подякував голова Округи пхор. Василь Гуменюк. Він теж висловив подяку піддяконові П. Малицькому за відслуження Молебня, голові ОБВУ за святкове слово, та всім виконавцям програми, а теж і членам ОБВУ й громадянству, що численно прибули на свято з різних місцевостей Округи ОБВУ-Південь.

Свято закінчено проспіванням українського національного славня, а описля голова ОБВУ в супроводі пхор. Василя Гуменюка і

ст. бул. Василя Крамара нагородив орденами ОБВУ кількох заслужених членів ОБВУ в Окрузі за їхню довголітню віддану працю в нашій комбатантській організації.

У вечірніх годинах відбулась у тій же залі танцювальна забава.

ст. дес. В. Савицький

СВЯТО СВ. ПОКРОВА В СТОКПОРТІ

У місяці жовтні, українці на поселеннях відзначають свято св. Покрова Пречистої Діви Марії.

Цю традицію особливо величаво святкували українські вояки. Члени Відділу ОБВУ в Стокпорті теж влаштували цього року свято Покрова в неділю, 26 жовтня. Це свято було відзначено в двох частинах. Відзначено свято св. Покрова, а в другій частині відбулося вручення відзначень заслуженим членам нашого Відділу ОБВУ.

Свято Покрова почалось молитвою Отченаш, яку проспівав стокпортський молодечий мішаний хор під диригуванням п. Павла Гнилиці. Цей недавно зорганізований хор, це переважно кол. чи теперішні хористи «Русалки Дністрової» і хсру «Гомін». Управа Відділу ОБВУ в Стокпорті бажає їм якнайкращих успіхів у їхній мистецькій праці на прославу української пісні. Культурно-освітній реф. В-лу побр. В. Цимбалістий з'ясував присутнім значення святкування Пресвятої Покрови для українського народу, а також подав програму свята.

Змістовний реферат по-українському зачитав побр. М. Горянський, а коротке слово в англійській мові прочитав побр. П. Мадич.

Опісля виступав стокпортський хор з піснями: «Ой волинськими шляхами» й «Ой у лузі червона калина». З деклямаціями виступали: побр. М. Коропіш — власний вірш присвячений українському воякові, а бри-

танський приятель Фред Маріл також рецитував свій власний вірш про завдання вояка.

Тому, що цього року минули 70 років з дня смерті нашого великого поета Івана Франка, з цієї нагоди побр. В. Цимбалістий сказав вірш Івана Франка «Каменярі».

Кінцеве слово подяки сказав голова В-лу ОБВУ побр. В. Терещук. Він також представив присутнім членів Головної Управи ОБВУ, побратимів ппор. Б. Головатого, ппор. В. Янківського і бул. М. Яцкова, яких В-л ОБВУ запросив, щоб вони, з уповноваження Президії Головної Управи ОБВУ вручили відзначення ОБВУ нагородженим членам.

Бронзові хрести заслуги одержали: побр. М. Мирон, Т. Гнилиця, М. Горянський, І. Поляниця; медалю ОБВУ одержав побр. М. Маланчук.

Управа Відділу ОБВУ не забула за свого почесного члена і довголітнього приятеля українців Фреда Маріл, якого українці в Стокпорті називають «український шкот», і він теж був нагороджений бронзовим хрестом заслуги.

З черги голова Округи ппор. Б. Головатий передав привіт від Централі ОБВУ і поградулював всім тим побратимам які одержали срдени ОБВУ.

Під кінець цього успішного свята, всі члени зробили спільну знімку.

В. П.

СВЯТО СВ. ПОКРОВА Й ІВАНА ФРАНКА В ОЛДГАМІ

2 листопада ц. р., відбулось в Олдгамі в залі місцевого Відділу СУБ свято Св. Покрова і відзначення 70-річчя смерті Великого Каменяра Івана Франка. В гарно прибраній залі на головній стіні на національному прапорі приміщено образ Св. Покрова, внизу на столі прикрашений квітами стояв образ Івана Франка. Святочну програму відкрив голова Відділу СУБ п. В. Химера, а святкове слово про свято Св. Покрова зачитав голова Відділу ОБВУ побр. І. Фультес. У програмі

виступив хор Гуртка ОУЖ під диригуванням п-ні К. Душної і проспівав «Там де в небі Божа Мати», «О України Мати Царице» і «Вітай, вітай Маріє». Опісля тріо, що діє при Відділі ОБВУ — п-в Яворські і п-ні Н. Бучинська співали «Отченаш», «Через поле», а хор «Луна» що діє при місцевому Відділі ОБВУ під диригуванням побр. В. Яворського проспівав дві пісні «Розпрощалися стрільці» і «Марш куреня Бойків». З черги Соня Пташник грала на скрипці, а п. Степан

Дністрянський на акордеоні і вони відіграли три мелодії: «Гей степами», «Вже вечір вечере» і «Збудись могутня Україно». «Українському воякові» рецитувала Соня Пташник, а «Молимося Пресвятій Богородиці» рецитувала Зеня Панівник.

У другій частині свята, присвяченій 70 роковинам смерті Великого Каменяря святкове слово зачитав побр. Т. Окунь. Тріо проспівало «Понад Прутом моя Коломия», «Два кольори», а згаданий дуєт відіграв такі мелодії: «Там під лісом темним бором», «Літо проминуло», «Осінні квіти зів'яли» і «Гей разом ударим пробсем». «Україна — моя любов» рецитувала Леся Саплива, а побр. М. Гивель рецитував «Каменярі». Свято закінчено проспіванням «Не пора».

Після закінчення свята побр. бул. Микола Яцків, член Головної Управи ОбВУ з доручення і уповноваження Президії Головної Управи ОбВУ нагородив медалю за заслуги ОбВУ побр. десятника Г. Панівника. Медалю на подушці підніс побр. Т. Окунь, а грамоту вручив нагородженому побр. І. Фульмес, голова Відділу ОбВУ в Олдах. Не забуто і про дружину побр. Г. Панівника, якій вручено китицю квітів. Після оплесків всі присутні проспівали п-ву Панівникам гімне многоліття.

Багато громадян залишилися опісля на гостину, що її приготували гостинні пані — члени Гуртка ОУЖ.

ст. бул. М. Яцків

РОЧДЕЙЛ У ПОКЛОНІ ГЕРОЯМ

Відділ ОбВУ в Рочдейлі втримує зв'язки з Відділом Британського Легіону продовж уже багатьох років, і тому цей Відділ запрошує наш Відділ ОбВУ до участі у тих святкуваннях.

Цього року наш Відділ також був запрошений взяти участь у поході так зв. V-Дей, й у церемонії у посадника міста. На запрошення міської управи і згаданого легіону, наш Відділ ОбВУ взяв участь 9 листопада у поході до пам'ятника Невідомому Воякові, де покладено вінок із червоних маків. Ми, українці, поклали вінок у пам'ять героям Вазару, Листопадового Чину, героям Маківки, Лисоні, героям УПА і всім тим, що поклали своє життя за волю України.

Хоч був похмурий дощовий день, ми, кол. вояки не дивлячись на негоду прийшли всі віддати їм наш салют.

Точно в 11.00 годині дня сурмач відіграв останній салют. Однохвилинка мовчанка з похиленими прапорами й рушницями стійкових. Опісля священик провів молитву й ми разом молилися за наших героїв.

Час до часу відбуваються в Рочдейлі величаві походи військових частин, поліції, Британського Легіону. Й наш відділ також бере участь у цих походах, враз із різними англійськими допоміжними частинами і молоді.

Дефіляду відбирали підполковник летунства і посадник міста з управою. Цього року після такої паради, побратими нашого Відділу ОбВУ прибули організовано до домівки СУБ, де молоді члени ОУЖ приготували

для них перекуску. Прийшли також і англійські гості — посадник міста з дружиною, шеф поліції, його заступник і радні міської управи. Голова Відділу СУБ побр. Б. Куртяник привітав гостей у дверях, а відтак усі присутні привітали їх оплесками.

Відтак привітав гостей англійців побр Петро Джеджора. Він далі у своєму слові з'ясував наше минуле й сучасне положення та вшанування наших героїв, може дещо у відмінних традиціях. Ми святкуємо і вшануємо наших героїв на Зелені свята тоді, коли наша земля вбирається чудовою красою. Та на жаль, Москва не дозволяє нашому народові вшановувати своїх героїв на рідній землі.

Опісля посадник міста п. Норман Семіт, подякував нам за участь у поході, кажучи: «...ми воювали за свободу і її досягнули до деякої міри. А ви, українці хоча не маєте зброї, зате маєте велику ідею, що вільний світ мусить разом з вами змагатись за цю ідею, бо ж над тим вільним світом висне чимраз більша небезпека. Ми вдячні вам, українцям, і навіть дечого від вас навчились. Держіть свій прапор сильно в руках так, як сьогодні ви його тримали і занесіть його у вашу столицю Київ, у вашу батьківщину вільну від ворога».

Голова Відділу побр. Д. Куртяник подякував гостям за прибуття до нашої громади, й на пропозицію посадника міста зроблено спільну знімку.

Д. Куртяник

ОКРУЖНА КОНФЕРЕНЦІЯ ОБВУ

У суботу, 1 листопада 1986 року, в Глостері, в залі місцевого Відділу СУБ, відбулась окружна конференція ОБВУ, з участю членів Президії Головної Управи, голови Округи та представників Відділів Округи ОБВУ—Захід.

Окружну конференцію відкрив о год. 2.00 пополудні голова Округи бул. Петро Герман, і привітав усіх присутніх, а зокрема голову ОБВУ сот. д-ра Святомира М. Фостуна, ген. секретаря хор. Михайла В. Поврозника і орган. референта Головної Управи ппор. Пе-

Доповідає голова ОБВУ, сот. д-р Святомир М. Фостун

Учасники окружної конференції ОБВУ в Глостері

тра Кіщука. Після прийняття порядку нарад конференції звітували представники Відділів ОбВУ згаданої Округи про діяльність своїх Відділів у 1986 році, а про працю Округи звітував її голова. Про загальну діяльність ОбВУ говорив голова сот. д-р Святомир М. Фостун, подаючи при тому багато напрямних і вказівок діяльності у Відділах.

Управ Відділів Округи орденами ОбВУ за їхню довголітню працю в ОбВУ. Голоза ОбВУ підбив теж підсумки доволі успішної окружної конференції та закликав усіх до дальшої віддані праці в користь ОбВУ, рк-райнської спільноти у Великій Британії й українського народу. Після подяки, що її висловив голова Округи бул. Петро Герман

Доповідає ппор. Петро Кіщук, орг. реф. ГУ ОбВУ

Ппор. Петро Кіщук доповідав про організаційні й фінансові справи. Опісля присутні широко обговорювали заслухане, ставили запити й живо цікавилися питаннями й проблемами загальної діяльності нашої комбатантської організації.

Після заслухання і прийняття плану праці Округи в 1987 році, голова ОбВУ в супроводі ген. секретаря і орган. референта та голови Округи нагородив кільканадцятьох членів

голови ОбВУ, членам Президії і всім представникам Відділів ОбВУ окружну конференцію закінчено у вечірніх годинах проспіванням українського національного славня, після чого Управа місцевого Відділу ОбВУ, що його довголітнім головою є ст. десятник Григорій Трухан пригостила всіх учасників окружної конференції багатою вечерою.

Учасник конференції

ВШАНОВАННЯ 30-ЛІТТЯ СВЯЩЕНСТВА

У неділю, 7 грудня ц. р., в м. Редінгу відбулось урочисте відзначення і вшановання 30-ліття священства всц. о. протопресвітера Сильвестра Богатирця голови Єпархіяльного Управління Української Автокефальної Православної Церкви і довголітнього капеляна Об'єднання бувших Вояків Українців у Великій Британії. Пополудні, о год. 1.00 всц. о. ювілят відслужив Службу Божу в церкві

Св. Марії. Співав парафіяльний хор під диригуванням п. Вол. Сарчука. На Службу Божу прибули миряни УАПЦ а також і українці-католики. З Лондону прибули голова ОбВУ — сот. д-р Святомир М. Фостун і члени Гсловної Управи — хор. Михайло В. Поврозник ген. секретар і ппор. Михайло Ткачук голова Округи ОбВУ.

О год. 4.00 пополудні в залі місцевого Від-

ділу СУБ при гарно прибраних столах засіла українська редінська громада, а теж і гості з інших громад. Прийняття — багатий обід, що його приготували невтомні працівники пані — члени місцевого Гуртка ОУЖ відкрив дес. Ф. Надвірний голова місцевого Відділу ОбВУ, привітав всч. о. ювілята, голову ОбВУ, голову ОУЖ п-і Богданну Крушельницьку та всіх гостей і передав керування прийняттям п. Ярославу Панасові, який з

Вітали о. ювілята — дес. Ф. Надвірний голова Відділу ОбВУ в Редінгу, вручивши о. ювілятові також дар любови. Від імені Парофіяльної ради УАПЦ у Редінгу привітав о. прстопресвітера її голова п. Іван Пізюра, далі вітали о. ювілята — п-і Марія Телюк голова Відділу УКПО, п-і Люба Навроцька голова Гуртка ОУЖ, п. Олекса Цимбалюк голова Осередку СУМ, п. Зенон Зварич, секретар місцевого УТК. Усі вони вітаючи о.

Члени ОбВУ — учасники відзначення 30-ліття священства капеляна ОбВУ всч. о. протопресвітера Сильвестра Богатириця

черги попрохав всч. о. ювілята провести молитву і поблагословити страви. Тост у пошану всч. о. ювілята підніс сот. д-р Святомир М. Фостун, а всі присутні проспівали гімне многоліття. Після обіду п. Панас зачитав письмові привіти — від Союзу Українців у Великій Британії за підписом голови ред. Іллі Дмитрова, Президії КОУГЦУ та від Української Видавничої Спільки, Української Інформаційної Служби і «Визвольного Шляху», а теж письмовий привіт від голови Гуртка ОУЖ у Гай-Викомбі. З черги започаткувала усні привітання п-і Богданна Крушельницька, вітаючи всч. о. протспресвітера від Організації Українських Жінок і Президії Ради СУБ. Опісля привітав о. ювілята голова Відділу СУБ у Редінгу п. Вол. Зварич, який і вручив о. ювілятові дар любови.

ювілята, піднесли йому дар любови.

Вітали всч. о. протопресвітера теж п. Лев Рись, пхср. Михайло Ткачук від імені Округи ОбВУ—Лондон, голова Гуртка ОбВУ в Гай-Викомбі побр. ст. дес. Ф. Козак, а вкінці церемоніймайстер попрохав до привітального слова голову ОбВУ сот. д-ра Святомира М. Фостуна. Гслова ОбВУ сердечно привітав о. ювілята від імені Президії і Головної Управи та членства ОбВУ, привітав його також від імені Президії Європейського Ювілейного Комітету, редакції «Української Думки», «Відомостей» і Товариства Українських Літераторів, відмітив віддане священниче служіння всч. с. ювілята та його громадську працю, а за його довголітнє капелянство в ОбВУ нагородив його в супроводі хор. Михайла Поврозника і пхор. Михайла

Ткачука срібним хрестом заслуги. Опісля п-на Леся Панас піднесла китицю квітів для паніматки на руки всч. о. ювілята.

Після кінцевого слова подяки всч. о. ювілята вельми зворушеного таким сердечним ювілейним прийняттям і щирістю громади, церемоніймайстер п. Я. Панас подякував усім гостям, учасникам прийняття а зокрема працюючим паням за їхню велику працю в приготуванні багатого прийняття. Пісню «Боже вислухай благання» закінчено цю ювілейну гарну і дружню зустріч — ушановання 30-ліття священства всч. о. протспрєсвітєра Сильвестра Богатирця та його

22-ліття капелянства в ОБВУ, влаштоване старанням спільного громадського комітету з ініціативи Відділу ОБВУ, Відділу СУБ і місцевої парафії УАПЦ.

Після закінчення св'яквотої частини голова ОБВУ нагородив бронзовими хрестами заслуги побр. дес. Ф. Надвірного, дес. Тадея Гибалу, підх. Лева Рися, за їхню довголітню громадську працю, а також бронзовою медалю молодого керівника танцювальної групи Михайла Буряка. Опісля ще всі присутні стали до спільної знімки на пам'ятку цієї гарної ювілейної імпрези.

хор. М. В. Поврозник

УКРАЇНСЬКИЙ КОМБАТАНТСЬКИЙ ДЕНЬ У ЛІДС

Субота, 21 лютого 1987 р. належала українським воякам. Це члени ОБВУ та їхні гості зібралися в домі Відділу СУБ, щоб відбутися річні Загальні Збори Відділу, переглянути й оцінити пророблену працю, намітити плани на наступний рік.

Голова Відділу, дес. М. Червак відкрив Збори о год. 2.45 пополудні, привітавши представників ГУ ОБВУ ппор. П. Кіщука й пхор. П. Татарина, гостей та членів В-лу.

Президію Зборів очолив побр. В. Яремко, заступником голови був побр. Л. Миськів, а секретарював дес. Р. Дубиняк. До Почесної Президії запрошено ппор. П. Кіщука, пхор. П. Татарина, голову Відділу СУБ п. І. Ковальчука й голсву Осередку СУМ п. П. Ревчука.

Двохвилинною мовчанкою вшановано пам'ять померлих членів ОБВУ і членів української громади в м. Лідс у минулому році.

Звіти були добре опрацьовані. Стисло, річєво по-вояцькєму подали звіти голова, дес. М. Червак, секретар, псбр. В. Ярема й скарбник, дес. М. Марко і дали змогу зібраним членам ще раз переглянути пророблену працю в Відділі й висловити признання членам Управи за їхні зусилля належно розгорнути працю ОБВУ на терені м. Лідс.

На пропозицію Контрольної Комісії, Збори сдноголосно уділили абсолюторію уступаючій Управі Відділу.

Тут хоч коротенько годиться згадати з прєробленої праці сднодєнну виставку історичних пам'яток українського війська, що її влаштував при співпраці Управи Відділу дес. Р. Дубиняк для відзначення самостій-

ности України, в дні 25 січня 1987 р. Це вперше у Великій Британії відбулась такого роду виставка. Були показані військові медалі і хрести заслуги, оригінальні документи й накази, експонати польової пошти, українські банкноти, експонати про участь українців у другій світовій війні. Все охоплювало часи українських військових формацій УСС, Українських Армій 1918-20 рр., Української Галицької Армії, Карпатської Січі, УПА та 1 УД УНА. Вперше українська грєсмада в м. Лідс мала змогу оилянути такі експонати. Все викликало захоплення та гордість за наше славне минуле. Також чужинці зацікавлені українською проблемою, зі захопленням цікавились усім. Запитам не було кінця. Згадана виставка була сфільмована Українським Історичним Товариством з м. Брадфорду.

Представник ГУ ОБВУ ппор. П. Кіщук, з сєоєму слові, подякував Управі й Відділові за пророблену працю. На активності членів ОБВУ у Відділах будується праця ГУ ОБВУ. А праці є багато, про неї широко розповів ппор. П. Кіщук.

Збори сдноголосно сбрали Управу Відділу ОБВУ, яку знову очолив дес. М. Червак, а Контрольну Комісію дес. М. Васильків.

Представники ГУ ОБВУ ппор. П. Кіщук і пхор. П. Татарин, голова Відділу СУБ п. І. Ковальчук а також і голсва О. СУМ п. П. Ревчук дякували Відділові ОБВУ за співпрацю, бажали успіхів новообраній Управі, запевняли побратимів у тісній співпраці й підтримці.

До керівних органів Відділу ОБВУ ввій-

шли активні побратими, що можуть гордитись довгим стажем своєї громадської праці для української громади у В. Британії. Вони є запорукою дальшої успішної праці Відділу ОБВУ і української громади в м. Лідс.

Це належно оцінила ГУ ОБВУ й нагородила хрестами заслуги за довголітню активну працю в ОБВУ та для української громади в В. Британії: дес. М. Василькова й дес. М. Марка — срібними хрестами II кляси; дес. М. Червака — хрестом заслуги II кляси, а П. Ревчука — бронзовим хрестом III кляси.

Представники ГУ ОБВУ ппор. П. Кіщук і пхор. П. Татарин вручили по-військовому нагородженим побратимам хрести заслуги та

грамоти.

Після пропозицій та побажань, ще раз промовляв новосбраний голова дес. М. Червак і закликав усіх членів до дальшої праці для української справи.

Голова Зборів, побр. В. Яремко, офіційно закрив Збори о год. 6.00 вечером, а всі присутні відспівали »Ще не вмерла Україна«.

По півгодинній перерві, з чаєм і перекускою, відбулась доповідь члена президії ГУ ОБВУ ппор. П. Кіщука на актуальні теми української визвольної боротьби в теперішніх часах.

дес. Роман Дубиняк

ОКРУЖНА КОНФЕРЕНЦІЯ ОБВУ

У суботу, 27 червня ц. р., відбулась у Лондні, в приміщенні місцевого Відділу СУБ, чергова окружна конференція ОБВУ — Округи Лондон. Окружну конференцію відкрив о год. 2.00 пополудні голова Округи пхор. Михайло Ткачук, вітаючи всіх учасників — голову ОБВУ сот. д-ра Святомира М. Фостуна, ппор. Петра Кіщука, хор. Михайла В. Поврозника — членів Президії Головної Управи ОБВУ, а також пхор. Михайла Захарчука — члена Головної Управи ОБВУ та членів Управ Відділів ОБВУ, що прибули на цю окружну конференцію з усіх Відділів Округи.

Представники Відділів звітували ділово про діяльність своїх клітин за 1986 і першу половину цього року. Про діяльність Округи ОБВУ — Лондон звітував її голова пхор. Михайло Ткачук. Широко про діяльність ОБВУ доповідав голова сот. д-р Святомир М. Фостун, подаючи водночас і загальні напрямні праці. Про організаційні фінансові справи доповідав ппор. Петро Кіщук, організаційний референт ОБВУ, а напрямні зовнішньої діяльності подав ген. секретар ОБВУ хор. Михайло В. Поврозник.

З черги учасники окружної конференції обговорили питання праці Округи в цьому році, приймаючи потрібні рішення, схвалили

влаштувати цього року знову Свято Зброї в субівській оселі в Чіддінгфолді й в тій справі голова Округи скличе в найближчому часі окреме засідання голів Відділів для обговорення потрібної підготовки цього Свята.

Перед закінченням конференції голова ОБВУ в супроводі ппор. Петра Кіщука і хор. Михайла В. Поврозника нагородив бронзовими хрестами заслуги побр. Осипа Гупана, ксл. карпатського січовика і учасника боїв за Карпатську Україну, а теж і побр. Мирона Шагая.

Після заключного слова голови ОБВУ, голова Округи пхор. Михайло Ткачук висловив усім подяку за участь у конференції, зокрема подякував голові ОБВУ і членам Президії Головної Управи ОБВУ за їхнє прибуття і активну участь у конференції, що її закінчено у вечірніх годинах проспіванням українського національного гимну.

Потім усіх учасників пригостила перекускою Управа місцевого Відділу ОБВУ. Загально годиться відмітити, що окружна конференція була успішною, і всі цікавилися різними справами та проблемами праці нашої комбатантської організації.

пхор. М. Ткачук

ОКРУЖНА КОНФЕРЕНЦІЯ ОБВУ В БЕДФОРДІ

В неділю, 22 лютого 1987 року, в Бедфорді в залі місцевого Відділу СУБ відбулась окружна конференція ОБВУ Округи Південь, з участю членів Президії Головної Управи, голови Округи та представників Відділів ОБВУ тієї Округи.

Окружну конференцію відкрив о год. 2.00 пополуноді голова Округи пхор. Василь Гуменюк, і привітав членів Президії пор. Маріяна Д. Гайву, першого заступника голови й хор. Михайла В. Поврозника та голову Округи ОБВУ — Лондон пхор. Михайла Ткачука, а теж усіх учасників. Опісля учасники конференції вшанували однохвилинною мовчанкою померлих у 1986 році сл. пам. Ярослава Стецька голову Проводу ОУН, бл. пам. сотника Богдана Микитина, бл. пам. сотника Ігора Гаврилова та бул. Лева Коваля. Після прийняття порядку ділових нарад голова Округи пхор. Василь Гуменюк, що проводив нарадами конференції зачитав привітального листа голови ОБВУ сот. д-ра Святомира М. Фостуна.

З черги звітували про діяльність своїх Відділів у 1986 році та в січні-лютому цього року представники Відділів, а загальний звіт із діяльності Округи в згаданому часі подав голова Округи.

Про загальну діяльність ОБВУ і, завдання доповідав широко пор. Маріян Д. Гайва, заторкуючи теж актуальні питання праці та фінансові справи. Про питання і завдання зовнішньої діяльності доповідав ген. секретар ОБВУ хор. Михайло В. Поврозник. За-

слухавши широко поданих питань і проблем загальної багатогранної праці наші комбатантської організації учасники конференції живо цікавилися різними справами й ставили багато запитів до доповідачів.

З черги голова Округи подав намічений плян праці Округи в 1987 році й після його обговорення присутні прийняли цей плян без змін. Опісля пор. Маріян Д. Гайва говорив теж про справу захисту доброго імені українського вояка в обличчі жидівської напасті, як теж і про справу Івана Дем'янюка.

Згідно постанови Президії Голівної Управи ОБВУ пор. Маріян Д. Гайва нагородив кількох побратимів орденами ОБВУ, а роблячи підсумки Окружної конференції відмітив, що вона відбулась успішно й закликав усі Відділи Округи до дальшої активної праці та виконування всіх напрямних Президії та Головної Управи ОБВУ.

Перед закінченням конференції всі її учасники висловили і прохали передати голові ОБВУ побажання скорого виздоровлення.

Закінчуючи Окружну конференцію голова Округи пхор. Василь Гуменюк висловив сердечну подяку членам Президії Головної Управи, пхор. Михайлові Ткачуку, та всім представникам Відділів Округи, що прибули численно на цю Окружну конференцію та побажав їм успіхів у праці. Проспіванням українського національного славня закінчилась ця успішна ділова Окружна конференція.

пор. М. Д. Гайва

У ПАМ'ЯТЬ ГОЛОВНОМУ КОМАНДИРОВІ УПА

В неділю, 8 березня 1987 року, старанням Управи місцевого Відділу ОБВУ, лестерська громада гідно вшанувала пам'ять великого сина України — сл. п. Головного Командира УПА ген. хор. Романа Шухевича—Тараса Чупринку.

Свято попередила Служба Божа в пам'ять сл. п. Командира. Під час відправи біля престоло стояли прапороносні почти в однострою з прапорами ОБВУ, СУМ, Пласту, національним прапором, прапором ОУН і ОУЖ. Богослужбу відслужив всч. о. Йосафат Лецишин і у проповіді коротко навітлив поstattь Командира, його посвяту в боротьбі за український народ.

Свято в 37 роковини геройської смерті сл. пам. Командира УПА відбулося з участю численного громадянства в залі місцевого Відділу СУБ, о год. 6.00 ввечері, а розпочав її програму чоловічий хор під диригентурою д-ра Ярослава Мицка піснею «Ой Морозе». Добре опрацьований реферат присвячений легендарному Ксмандируні читав побр. Микола Дяківський. Прелегент, характеризуючи постать Тараса Чупринки сказав, що вже зараня молодий Роман гартувався в Пласті в рядах якого він пізнавав красу української землі, гартував духа, ставив характер, проте водночас він переживав трагедію поневолення українського народу. Військове знання

Роман здобував в УВО а опісля вступив до ОУН. Його самотнім бажанням було допомогти українському народові вибороти для себе власну державу.

В розгарі другої світової війни Роман Шухевич займав найвищі пости в українській національній революції і був Головнокомандувачем УПА з псевдонімом Тарас Чупринка. І тут генерал виявився справді незрівняним Командиром — його умінню проводити найтруднішими воєнними операціями у підпіллі, його посвяті, відданості ідеям української нації і його героїчним подвигам немає йому рівних — сказав прелегент. Тарас Чупринка згинув героїською смертю на полі бою з московськими наїзниками у 1950 році. Своїми незрівняними ділами він вписався в українську історію золотими літерами.

Побр. М. Дяківський — прелегент, наприкінці свого реферату зарецитував зворушливі слова «Замість слова над могилою Тараса Чупринки» — текст цього твору продстався на Захід з України. Однохвилинною мовчанкою присутні вшанували пам'ять Головного Командира.

У програмі свята виступав жіночий хор місцевого Гуртка ОУЖ «Барвінок» під ке-

рівництвом п-ні Христини Кішук-Кіллям і гарно співав пісні: «Гей на півночі», «Виростеш ти сину» і «Завтра в далеку дорогу» а опісля: «Заплакали карії очі», «Я сьогодні від вас від'їжджаю» і «Іди від мене».

Старший дружинник СУМ Мирон Довбуш і старший пластун Роман Михайлюк викликали приємне враження у присутніх їхнім гарним виконанням монтажу «Великий син закованої України». В монтажі зображено постать як людину з найкращими прикметами: Взірцевого Пластуна, великого українського патріота відданого ідеям нації, незрівняного борця-героя, блискучого Провідника й Командира. Монтаж включав, між іншими, вірш Марка Боеслава «Був наказ», що його деклямував ст. пластун Р. Михайлюк.

Чоловічий хор під диригентурою д-ра Я. Мицька проспівав три пісні: «Гей степами», «В Україні» і «Видиш брате мій».

На закінчення побр. ппор. Петро Кішук, голова Відділу ОБВУ, подякував усім виконавцям програми і всім присутнім за численну участь. Свято закінчено проспіванням українського національного славня.

ст. бул. П. Гошко

ОКРУЖНА КОНФЕРЕНЦІЯ ОБВУ В ЕДІНБУРЗІ

В суботу, 21 березня 1987 року, в домі СУБ у Едінбурзі відбулася Окружна Конференція ОБВУ. Конференцію відкрив вступним словом голова Округи ст. дес. Олекса Дем'янчук та привітав присутніх 24 представників Відділів і членів ОБВУ. З черги голова Округи привітав і членів Президії ОБВУ — фінансового референта ОБВУ пор. М. Гайву та організаційного референта ОБВУ ппор. Петра Кіщука, а учасники конференції привітали їх оплесками. Далі, орг. референт Головної Управи ОБВУ ппор. П. Кішук вітаючи присутніх, передав привіт від голови ОБВУ сот. д-ра С. М. Фостуна і Президії Головної Управи ОБВУ.

Голова Округи зачитав порядок нарад, який учасники конференції прийняли. Однохвилинною мовчанкою вшановано померлих членів ОБВУ в Окрузі. Опісля відбулося звітування Відділів ОБВУ. Першим відчитав звіт, з діяльності В-лу ОБВУ в Едінбурзі, побр. Е. Стешин; з діяльності В-лу ОБВУ в Карлайлі читав секретар В-лу побр. М. Панкевич; звіт з В-лу ОБВУ Данді зачитав побр. М. Житкевич, а коротко про діяльність В-лу ОБВУ в Глязгові звітував побр. І. Вергун.

Голова Округи зачитав привіт від голови ОБВУ в Данді побр. Ю. Ілюка, який з причини недуги не міг прибути на конференцію.

Після звітування промовляв пор. М. Гайва. Привітавши учасників конференції, він говорив про многогранну діяльність ОБВУ таку як: спорудження пам'ятних плит і пам'ятників, численні поїздки за границю — до Австрії, Італії, Канади й інших країн, згадав про видавничу діяльність ОБВУ, роблення заповітів, про зберігання наших військових традицій, приєднування нових членів до ОБВУ, а також згадав про знеславлення доброго імені українського вояцтва росіянами та жидами та про інші справи. Опісля промовляв ппор. П. Кішук, згадавши про пророблену працю в минулому часі та про заплановану діяльність ОБВУ на майбутнє. Говорив ще про пам'ятники і пропам'ятні плити, харитативну діяльність ОБВУ, побратимські зустрічі, Свято Героїв в Тарасівці, Окружні Конференції. Звернувся до присутніх членів, щоб набували собі однострій ОБВУ. Порушив справи такі, як вояцькі похорони членів, впорядкування могил та інше.

Після доповідей шановних гостей — чле-

нів Президії Управи ОбВУ відбулася дискусія, в якій учасники конференції запитували про різні справи пов'язані з діяльністю ОбВУ. Відтак згадані члени Президії ОбВУ нагородили хрестами і медалями ОбВУ 5 побратимів з В-лу ОбВУ в Единбурзі, та 3 побратимів з Відділу ОбВУ в Карлайлі.

Закликаючи членство ОбВУ до співпраці з Головною Управою ОбВУ, пор. М. Д. Гайва сказав, що обов'язком нашим як вояків є працювати в наших установах для добра нашої Батьківщини-України, що ми прирікали у військовій присязі, та подякував присутнім за участь у конференції.

Голова Округи ст. дес. О. Дем'янчук ска-

зав про працю Округи ОбВУ у звітному часі, закликаючи Відділи до співпраці. Вкінці подякував членам Президії ГУ ОбВУ за цінні вказівки і напямні щодо діяльності нашої комбатантської організації, й з нагоди їх відвідин Шотляндії, а зокрема Округи ОбВУ з Осідком у Единбургу, голова Округи вручив на пам'ятку від їхньої Округи пор. М. Д. Гайві комбатантську емблему.

Окружну конференцію ОбВУ закінчено проспіванням національного славня. Відтак члени Гуртка ОУЖ в Единбурзі гостили учасників конференції смачною перекусом.

бул. Є. Стешин

ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ ВІДДІЛУ ОБВУ В ДАНДІ

У неділю, 22 березня 1987 р., в залі Відділу СУБ у Данді, Шотляндія, відбулися річні Загальні Збори Відділу ОбВУ, що їх відкрив уступаючий голова побр. пхор. Юра Ілюк. Він привітав усіх присутніх, а між ними представника Головної Управи ОбВУ, побр. ппор. Петра Кіщука, а відтак попросив обрати президію Зборів: голова — побр. Михайло Житкевич, заст. голови — побр. дес. Михайло Рава, і секретар побр. дес. Іван Карп'як. Голова Зборів попросив до почесної президії і до слова представника Головної Управи, орган. референта ппор. Петра Кіщука, який привітав від голови ОбВУ, сот. д-р Святомира М. Фостуна і від Президії ОбВУ. Голова Зборів попросив, щоб присутні вшанували однохвилинною мовчанкою побратимів які відійшли у вічність. З черги відчитано порядок нарад, який був затверджений одногосно.

Учасники Зборів заслухали звітів голови та скарбника і їх одобрили. Голова Контрольної Комісії Відділу ОбВУ побр. пхор. Михайло Житкевич, подав у свсему звіті пророблену працю з задовільними успіхами та запропонував уділити абсолюторію, що була уділена одноголосно.

На пропозицію побр. дес. Миколи Дурдила, Збори обрали головою побр. дес. Михайла Онуфрака, а до Управи Відділу обрано: побр. Михайла Житкевича, побр. пхор. Юру Ілюка, побр. дес. Миколу Дурдила, побр. ст. дес. Миколу Дутчина, і заступників: побр. дес. Івана Кап'яка, побр. дес. Володимира Секонляка. До Контрольної Комісії: голова побр. дес. Михайло Рава, члени — побр. дес.

Михайло Сеньків і псбр. Микола Панкевич.

Після обрання керівних чинників Відділу, голова президії і представник Головної Управи ОбВУ, інформували про перебіг Окружної Конференції в Единбурзі та намічували плян праці на майбутнє: поїздка на цвинтарі до Австрії й Італії, (до Риму, Фута Пас і Монте Кассіно), вмуровання плити на воєнному цвинтарі. На кінець подякував Управі, членам за дружню, спільну працю.

В програмі Загальних Зборів Відділу ппор. П. Кіщук, діючи з уповноваження Президії ОбВУ, надав відзначення членам Відділу ОбВУ в Данді за довгі роки праці в Відділі ОбВУ і СУБ: Срібного хреста II класи одержали такі побратими: пхор. Михайло Житкевич, пхор. Юра Ілюк, дес. Михайло Онуфрак; хрести заслуги II кл. отримали: дес. Микола Дурдила і побр. Іван Варський; бронзові хрести III кл. отримали: ст. дес. Микола Дутчин, і побр. Василь Танюк, а медалю III кл. отримала посестра Джіна Нестенько. Голова президії Зборів подякував представникові Головної Управи ппор. Петрові Кіщуку за його труд, і приступив до чергової точки Зборів.

Пропозицій і запитів не було, зате голова В-лу ОбВУ підкреслив діяльність В-лу протягом довгих років, до якої багато причинився пхор. Михайло Житкевич, якому з тієї нагоди вручено книжку »300-ліття бою українських козаків під Віднем«, за що п. М. Житкевич сердечно подякував. Для члена президії ГУ ОбВУ ппор. П. Кіщука, вручено вишитий портрет Т. Шевченка за його довголітню працю в Головній Управі ОбВУ за що

цей також висловив сердечну подяку Управі й членству В-лу ОБВУ в Данді.

Голова Зборів подякував усім членам і представникові Головної Управи ппор. П.

Кіщуків за участь у Зборах, що їх закінчено проспіванням національного славня.

пхор. Ю. Ілюк

ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ ВІДДІЛУ ОБВУ В БОЛТОНІ

У неділю, 5 квітня ц. р. в залі Відділу СУБ у Болтоні відбулися річні Загальні Збори місцевого Відділу ОБВУ. Вранці в українській католицькій церкві Всіх Святих всч. о. крил. сст. М. Ратушинський відслужив Богослуження в наміренні Зборів, а о годині 5.30 пополудні уступаючий голова бул. Іван Павкнер відкрив Збори молитвою Отченаш. Опісля присутні вшанували однохвилинною мовчанкою пам'ять померлих членів Відділу, довгслітного голову і члена Контрольної Комісії бл. пам. А. Тріску і довголітного скарбника Відділу ОБВУ бл. пам. М. Федина.

З черги уступаючий голова привітав представника Головної Управи ОБВУ ппор. Б. Головатого, голову сусіднього Відділу ОБВУ з м. Лії ст. дес. В. Щербатюка, голів і представників суспільно-громадських організацій, прибулих членів та гостей.

На пропозицію дес. М. Рудейчука, Збори обрали одноголосно таку ділову Президію: бул. В. Доскоч — голова президії Зборів, ст. бул. В. Бурий — секретар.

Голова Президії Зборів подякував за довір'я і заявив, що старатиметься провести Збори згідно з правильним. Відтак запросив до почесної президії представника Централі ОБВУ ппор. Б. Головатого, голову Відділу ОБВУ з Лію ст. бул. В. Щербатюка, голову місцевого Відділу СУБ дес. Гр. Болюбаша, голсу ОУЖ пані Ю. Борщ, голову Відділу УКПО п. В. Лучку, сам голова Зборів бул. В. Доскоч репрезентував парафіяльний комітет, п. М. Букавина від УТКлюбу, що всі відтак вітали Загальні Збори та висловили свої побажання уступаючий і новосбраній Управі.

Письмові привіти Зборам наспіли від о. крил. сст. М. Ратушинського і голови Осередку СУМ д. Я. Чахара. Ці привіти зачитав голова президії Зборів.

Для перевірки протоколу минуловічних Загальних Зборів була обрана Комісія: побратими: Гр. Пісковий, О. Бэран і Гр. Пивоварчук і на їхню пропозицію цей протокол затверджено одноголосно без жодних поправок.

Про діяльність уступаючої Управи Відділу ОБВУ звітували: фінансовий звіт подав скарбник дес. В. Гладчук, про культурно-освітню її референт дес. Б. Дедів, за організаційну працю її референт дес. М. Тимчишин, за суспільну опіку звітував її референт дес. М. Рудейчук, у заключному звіті про загальну діяльність звітував уступаючий голова бул. І. Павкнер.

Як у звітах поданих референтів було висловлено, що деякі національні річниці та свята Відділ улаштував власними силами. а деякі у співпраці з іншими братніми організаціями. Відділ розчислився вповні за продаж книжок, журналів, краваток, шапок та інших речей з Головної Управою ОБВУ.

Відділ постійно опікується могилами померлих самітніх побратимів. Утримується дружня співпраця з місцевими братніми організаціями, а теж удержується контакт з британськими комбатантами. Спільно з ними Відділ брав участь у двох парадних походах, під прапором ОБВУ і українською командою. Також спільно відбуло одну танцювальну забаву. Репрезентанти нашого Відділу були учасниками в їхньому товариському вечері, в часі якого британські комбатанти вручили грамоту для нашого Відділу ОБВУ за дружню співпрацю. Чергова така наша репрезентація брала участь на спільному засіданні британських комбатантів, що відбулося в залі міської ради, в справі пам'ятного дня та інших спільних виступів.

В окружній конференції Округи ОБВУ Лянкашпир, яка відбулася в нас у Болтоні, 9 членів з нашого Відділу були нагороджені бронзовим хрестом за довголітню віддану працю для Відділу ОБВУ. Відділ брав участь у всіх відзначеннях і імпрезах улаштованих Гол. Управою ОБВУ. У звітній каденції 3 членів Управи Відділу — голова Контрольної Комісії, голова Відділу ОБВУ і секретар, всі в єднострою ОБВУ, брали участь у похороні голови Державного Правління, президента АВН, голови Проводу ОУН сл. пам. Ярослава Стецька в Мюнхені.

Уступаючий голова у своєму звіті, як і інші референти, подякував усім за тісну

співпрацю, а головню всч. о. крил. сот. М. Ратушинському.

За Контрольну Комісію звітував дес. Гр. Болюбаш і висловив признання Управі за її цілорічну працю та ствердив, що всі цифри прибутків і витрат були належно вписані в касові книги. На цьому одноголосно уділено абсолюторію уступаючій Управі. Після звітування і уділення абсолюторії, промовляв представник Гол. Управи ОБВУ ппор. Б. Головатий. Привітав учасників Зборів і передав привіт від Президії і Головної Управи ОБВУ та у своєму слові оцінив працю уступаючої Управи і за її фінансові засоби. Далі він говорив про загальну діяльність ОБВУ. Заторкнув теж актуальні питання праці та фінансові справи Головної Управи ОБВУ. Згадав про загальну збірку на фонд захисту дсброго імені українського воєка та про знеславлення українського імені росіянами та жидами. Згадав і про видавничу діяльність ОБВУ, справу комбатантського руху в світі, спорудження пропам'ятної плити на всенному цвинтарі Монте Кассіно, й про такі справи, як воєцькі похрони, впорядкування могил і т. д.

На кінець закликав членів і наше громадянство до масової піддержки імпрез улаштуваних Головною Управою ОБВУ й пожертви на харитативні та інші цілі.

Після уділення абсолюторії уступаючій Управі, на чергову ділову каденцію Збори поновно переобрали почесним головою Відділу всч. о. крил. сот. М. Ратушинського, а тако жі головою Відділу псновно переобрали бул. І. Павкнера. До Управи обрано побратимів: бул. В. Доскоча, дес. Г. Пивоварчука, дес. В. Гладчука, дес. Б. Дедіва, дес. М. Тимчишина, дес. М. Рудейчука, дес. Т. Старчака, дес. І. С. Паращука; Заступниками: дес. І. Прийдуна, дес. О. Барана і побр. Я. Дузінкевича. Головою Контрольної Комісії обрано ппор. В. Янківського, а членами — ппор. Б. Головатого і дес. Г. Болюбаша.

Голова президії Зборів бул. В. Доскоч подякував представникові Гол. Управи ОБВУ ппор. Б. Головатому за його слово.

Новообраний голова Відділу бул. І. Павкнер подякував за довір'я та заявив, що він надіється на допомогу з його праці зі стсьрони членів Управи, братніх організацій, як теж усього членства не лише Відділу ОБВУ але членства всіх братніх організацій.

Гслова Зборів бул. В. Доскоч, від імені президії і від себе, подякував усім за терпеливість і ділове прсведення Зборів В-лу ОБВУ, що їх закінчено проспіванням українського національного славня.

Г. П.

ЗБОРИ НОТТІНГІАМСЬКОГО ВІДДІЛУ ОБВУ

У неділю, 5 квітня 1987 р., у залі В-лу СУБ у Ноттінгемі відбулись 37 річні Загальні Збори місцевого Відділу ОБВУ.

Загальні Збори відкрив о год. 4.30 поплудні уступаючий гслова Відділу побр. Д. Плешкан, який привітав присутніх і попросив ушанувати однохвилинною мовчанкою померлих побратимів.

Головою Зборів обрано голову Відділу СУБ побр. П. Рафалюка, секретарем псбр. В. Потека, члена — побр. І. Іванцюру. До почесної президії голова попросив представника Головної Управи ОБВУ ппор. В. Лесюка та всіх голів братніх організацій, які привітали Збори.

Опісля голсва Зборів зачитав пропонуванй порядок нарад, який був затверджений одноголосно. Письмові привіти Зборам наспіли від всч. о. Йосафата Лещишина і голови ОУЖ.

Збори заслухали протокол з пспередніх Зборів Відділу, що його зачитав побр. Т. Гнип.

З діяльності Відділу в звітному часі звітували: секретар побр. М. Андрусів, скарбник побр. В. Чопей, культ. осв. референт побр. Т. Гнип, суспільна опіка — побр. П. Кривий і Т. Юканюк, срганізаційний реф. побр. М. Кріслатий. Уступаючий голова побр. Д. Плешкан, у своєму звіті поділився враженнями із минулої поїздки до Австрії, де відвідано могили наших поляглих.

Звіт Контрольної Комісії подав побр. В. Семак, який з вдсволенням одобрив працю членів і запропонував Зборам уділити абсолюторію уступаючій Управі з подякою.

Загальні Збори переобрали Управу й Контрольну Комісію. Учасники Загальних Зборів із зацікавленням заслухали інформацій представника Централі ОБВУ ппор. В. Ле-

сюка, який поінформував про нашу боротьбу з московським ворогом, що очорнює наші Визвольні Змагання та визначних провідних осіб.

Зокрема проаналізував у своєму слові злсбну дію центру Візенталя, а також вказав на боротьбу, що довгі роки ведеться з

Афганістані. На кінець закликав вояцтво до єдності і співпраці для добра нашої визвольної справи.

Загальні Збори закінчено проспіванням українського національного гімну.

Т. Гнип

ОКРУЖНА КОНФЕРЕНЦІЯ ОБВУ

У суботу, 2 травня ц. р., відбулась у м. Лінколні, в приміщенні місцевого Відділу СУБ чергова окружна конференція ОБВУ, з участю членів Президії Головної Управи ОБВУ, голсви Округи і представників Відділів ОБВУ в окрузі Лінколн.

Окружну конференцію відкрив о год. 1.30 пополудні голова Округи хор. Михайло Татарчук, і привітав присутніх — голову Об'єднання бувших Вояків Українців у Великій Британії сот. д-ра Святомира М. Фостуна і срган, референта ГУ та члена Президії ппор. Петра Кіщук, а теж усіх присутніх. До ділової президії він попросив голову місцевого Відділу СУБ довголітнього й заслуженого громадського діяча побр. М. Мілянича, який є також головою В-лу ОБВУ.

Після звітування представників Відділів, що розповіли, чи реферували про діяльність їхніх клітин ОБВУ протягом торішнього року й в першому кварталі цього року, голова Округи ппор. Михайло Татарчук подав інформації про загальну діяльність Округи в звітному часі. Про загальну діяльність ОБВУ доповідав голова ОБВУ сот. д-р Святомир М. Фостун, який також подав загальні на-

прямні праці Об'єднання бувших Вояків Українців у Великій Британії у цьому році, що стосуються Округи та всіх Відділів. Про організаційні та фінансові справи доповідав ппор. Петро Кіщук, подаючи також практичні вказівки та поради в багатьох питаннях діяльності Відділів.

Доповіді обидвох прсвідних діячів ОБВУ викликали живе зацікавлення, запити й дискусію, зокрема коли голова ОБВУ реферував питання антиукраїнської кампанії, що її тепер розгортають наші вороги в цілій ширині.

У другій частині конференції, після перекуски, що нею місцеві Відділи СУБ і ОБВУ пригостили всіх учасників конференції, голова ОБВУ в супроводі ппор. Петра Кіщука і ппор. Михайла Татарчука нагородив орденами ОБВУ кількох побратимів — членів Управ Відділів ОБВУ в Окрузі Лінколн, а теж провів підсумки конференції, що її закрив ппор. Михайло Татарчук, сказавши подячне слово учасникам, о год. 5.30 увечері, а всі присутні проспівали український національний гімн.

ппор. Петро Кіщук

ПОБРАТИМСЬКА ЗУСТРІЧ ОБВУ В ЛЕСТЕРІ

Згідно традиції Головна Управа ОБВУ щороку влаштовує Побратимську Зустріч свого членства, головню з південних Округ ОБВУ і Середньої Англії.

Цьогорічна Побратимська Зустріч відбулась у Лестері в залі місцевого Відділу СУБ, у суботу, 9 травня. Відкрив її господар Зустрічі й адміністратор ппор. Петро Кіщук і привітав голову ОБВУ сот. д-ра Святомира М. Фостуна, членів Президії, Головної Управи, голів і членів Управ Відділів та рядових членів і громадянство, що численно прибули

на цю Зустріч, що нею проводив член Головної Управи ОБВУ, ппор. Володимир Нагайло. Він і попрохав всч. о. Йосафата Лешишика провести молитву, а опісля голова ОБВУ сот. д-р Святомир М. Фостун підніст за здоров'я Первоієрархів українських Церков, український народ, нескоримих борців за права і волю українського народу і членів ОБВУ, а всі присутні проспівали гімне мнєголіття.

В часі обіду голова ОБВУ сказав коротке святкове слово присвячене Побратимській

Зустрічі. Виступала також співоча група з хору «Барвінок», що діє при місцевому Гуртку ОУЖ, під диригуванням п-ні Христини Кіллям-Кіщук. Ця молодеча група проспівала дуже вдало кілька веселих пісень, що гармонізували з програмою Побратимської Зустрічі. Під грімкі оплески присутніх, що їм подобався виступ молодечої групи хору «Барвінок», ген. секр. ОБВУ хор. Михайло В. Поврозник підніс букет квітів диригентці п-ні Христині Кіллям-Кіщук.

Після обіду голова ОБВУ сот. д-р Святомир М. Фостун у супроводі ген. секр. ОБВУ

хор. Михайла М. Поврозника, ппор. Петра Кіщука і пхор. Михайла Татарчука нагородив срденами ОБВУ кільканадцять побратимів — членів Управ Відділів і рядових членів за їхню довголітню працю в нашій комбатантській організації.

У вечірніх годинах відбулась у тій же самій залі танцювальна забава. Грала оркестра «Чорноморські козаки». Годиться відмітити, що Побратимські Зустрічі втішаються популярністю серед членів ОБВУ і громадянства.

пхор. В. Нагайло

У ПАМ'ЯТЬ ГЕРОЇВ

Українське громадянство Брандфорду й скруги рік-річно відсвятковує вчористо Свято Героїв. Старанням Управи Відділу ОБВУ це свято відбулося й цього року.

В зелену суботу, о 9.00 годині ранку, члени Управи Відділу ОБВУ зі своїм прапором прибули на призначений час на кладовище на Норт Барлей з о. дяконом М. Якуб'яком, який відслужив Панахиду за всіх померлих членів ОБВУ в Брандфорді.

Могили були впорядковані на яких покладено свіжі квіти, зокрема могили самотніх члени ОБВУ належно впорядкували їх і прикрасили.

В день Зелених Свят Управа ОБВУ організувала в неділю, 7 червня ц. р. поїздки автобусами до Тарасівки на вчористе свято Героїв у якому взяли участь зі своїми комбатантськими прапорами члени нашого Відділу ОБВУ і поклали вінок біля пам'ятника.

В суботу, 13 червня ц. р., о год. 6.00 ввечері, громадяни Брандфорду й околиці прибули на святочну академію, присвячену пам'яті українських Героїв, що її відкрив був лавний А. Матківський, а численно зібране громадянство вшанувало пам'ять полеглих борців за вслю України однохвилиною мовчанкою.

Виступав чоловічий хор «Думка» з Кіх-

лей-Брандфорд, під диригуванням п. М. Лайщука з кількома піснями, а відтак деклямувала пані С. Боднар вірш п. з. «Борцям Героям».

Реферат присвячений пам'яті українських героїв виголосив хор. М. Ревіляк. У своєму рефераті прелегент проаналізував героїчну і незламну волю українського народу в боротьбі за визволення України.

При кінці свята, згаданий хор проспівав знову кілька пісень, а на тлі хору побр. М. Данилко деклямував вірш «На грані двох світів».

Треба відмітити, що на це свято була гарно прибрана сцена з написом «Вічна Слава Героям», над ним вміщено портрет ген. хор. Тараса Чупринки-Романа Шухевича, а по обидвох сторонах портрету — прапори.

Святкову програму закінчено національним гимном.

У неділю, 28 червня ц. р. о. дякон пер. М. Якуб'як відслужив Панахиду за спокій душ українських воїнів і всіх героїв, що віддали своє життя за волю України.

В часі Панахиди в почесній стійці були члени нашого Відділу ОБВУ. Панахиду закінчено відспіванням «Вічна пам'ять».

бул. А. Матківський

ВРОЧИСТЕ СВЯТО ГЕРОЇВ У ТАРАСІВЦІ

Визволення нації окроплюється і освячується кров'ю найкращих її синів і доньок. Почерез їх смерть веде шлях до перемоги. Шлях боротьби кожного поневоленого народу за своє визволення — важкий і кривавий.

Такий і шлях української нації у її боротьбі за своє визволення.

Вже від давніх-давен, український народ береже свою духовну спадщину: свою віру, традиції, обряди, звичаї і культ предків зве-

личуючи духа посвяти, жертви і подвиги народніх героїв і героїнь, і їхні чини, які формували і формують українські покоління та закріплюють любов і патріотизм до всього, що рідне і благородне.

Щорічно організована вся українська патріотична спільнота у діаспорі гідно і достойно вшановує на широкій усенародній громадській базі пам'ять полеглих національних героїв і героїнь, що віддали своє життя в боротьбі за волю України.

І тому, коли ми рік-річно вшановуємо в Зелені Свята і під час року пам'ять національних героїв, то мусимо пам'ятати, що вони поклали своє життя на жертвник боротьби за волю і державність української нації.

Ми хоч живемо далеко від нашої рідної України, щороку віддаємо наш поклін і пошану всім національним героям, воїнам і борцям, які своїм життям, посвятою і жертвою вказали нам дороговказ нашого змагання. Як рік-річно, так і цього року, старанням Головної Управи Об'єднання бувших Вояків Українців у Великій Британії і Підготовного Комітету, що його головою був ппор. Петро Кіщук, гідно і достойно вшановано світлу пам'ять усіх полеглих за волю України продсвж її історичного буття, а теж і світлу пам'ять полеглих воїнів УПА в 45-річчя постанови і збройної боротьби Української Повстанської Армії.

Цьогорічні врочисті святкування в пошану і прославу героїв і героїнь України відбулись у Зеленосвяточну неділю, 7 червня 1987 року в сумівській оселі Тарасівці, до якої з'їхалися численно українське патріотичне громадянство, членство ОбВУ, колишні вояки різних військових формацій, організована сумівська і пластова молодь і жіноцтво в одностроях, зі своїми прапорами та церковні парафіяльні ради зі своїми церковними хрестами й корогами, а теж представники українських крайових установ, організацій і товариств, щоб сповнити свій національний обов'язок і спільно молитися та гідно й достойно вшанувати світлу пам'ять наших великих державних мужів — діячів, полководців-провідників, лицарів, воїнів, борців і всіх відомих і невідомих героїв і героїнь України, котрі у різних історичних періодах віддали найбільшу жертву — життя.

Торжественна врочистість охоплювала польову Службу Богу, похід до пам'ятника, соборну Панахиду біля пам'ятника, покладення вінків та святковий концерт.

Перед початком польової Служби Божої почти прапороносців у одностроях з багатьма прапорами ОбВУ зібралися біля пам'ятника, і звідтіля організовано вмаршували на площу біля каплиці, під командою ппор. Володимира Янківського. Попереду цієї почесної сотні з 32 прапорами ОбВУ ішли головні прапороносці, несучи прапори: національний

Прапороносні почти Відділів ОбВУ перед відходом на площу

— побр. Василь Панкевич, революційний — побр. Тома Гнип, ОБВУ — побр. Іван Рак.

Торжественне Свято Героїв почалося в 12.00 год. дня. Командантом свята був хор. Михайло Гринюк, а його заступником ппор. Володимир Лесюк. Під спів українського національного славня пхор. Михайло Татарчук у супроводі старшого пластуна Романа Михайлюка і дружинника СУМ Йосифа Мудрого — підтягнув на щоглу національний прапор.

Божеественну Літургію в наміренні українського народу служив всч. о. Йосафат Лецишин, священник ПУКЦеркви, при співі кількох дяків з окремих громад під проводом піддиякона Павла Малицького, в супроводі кол. питомця Колегії св. Софії в Римі Федора Курляка. Апостола читав молодий д-р Арсен Поврозник.

Під час читання св. Євангелія — сот. д-р Святомир М. Фостун, ред. Ілля Дмитрів, хор. Михайло Гринюк і дир. Іван Равлюк держали запалені свічі. Проповідне слово, нав'язане до Зеленосвяточних Днів сказав всч. о. Йосафат Лецишин.

Після польової Служби Божої сформувався похід, що пройшов оселею аж до пам'ятника. Напереді цього величавого процесійного походу несли церковний хрест, декілька хоругов наших церков, а за ними йшли: прапороносці з трьома головними прапорами, духовні отці наших Церков з дяками, представники Британського Легіону зі своїми прапорами, члени Головної Управи ОБВУ і Почесного Комітету, визначні суспільно-громадські й політичні діячі, несучи вінки, а далі гуцульська група в своєму кольоритному одязі, сумівська і пластова молодь в одностроях, жіноцтво у вишиваних сорочках, численне громадянство і почесна сотня членів ОБВУ. Під час процесійного походу наше жіноцтво набожно співало церковно-релігійні іпсні.

В цьогорічному Святі Героїв узяли теж участь гості — наші довголітні англійські приятелі — представник королівської родини — лорд-лейтенант полк. П. Гілтон з дружиною, міністер здоров'я пані Едвіна Карі, мир. суддя Джім Дженкінс, він же і голова Відділу Європейської Ради Свободи в Дарбі, п. Гарі Тейтон, — голова Відділу Британського Відділу Європейської Комбатантської Ліги, п. Браєн Окслі, кандидат на посла, а теж представники Відділів Британського Легіону зі своїми прапорами з місцевостей Бірмінггему, Діннінгтону й Ліку.

Соборну Панахиду біля могили-пам'ятника відслужили всч. отці наших Церков. У часі соборної Панахиди, кількох дяків на-

божно співали під орудою піддиякона Павла Малицького. Соборну Панахиду почав літургічною піснею-словами »Царю Небесний, Утішителю, Душе істини...« всч. о. протоіерей Григорій Лазієнко у сослуженні о. Йосафата Лецишина. У своєму проповідному глибоко-змістовному релігійно-патрістичному слові отець вказав на зіслання Святого Духа на Христових Апостолів, наголосив культ символічних могил і згадав славну пам'ять усіх полеглих героїв і героїнь України, які на протязі нашого національного буття поклали своє життя на жертвник боротьби за волю й українську державність.

Перед пам'ятником по обидвох боках на високих щоглах гордо розгорталися великі національні прапори, а прапороносці з своїми 64 прапорами із своїх осередків, представники з вінками, члени ОБВУ в одностроях, і численне громадянство — творили разом прекрасну картину.

Після Панахиди, під тихий спів »Вічна пам'ять« представники політичних, суспільно-громадських установ, організацій і товариств, Округ Відділів ОБВУ й українських громад підходили по черзі до пам'ятника й клали вінки у стіп великого березового хреста. Оголошував їхнє чергування комендант свята, хор. Михайло Гринюк. Гарні вінки з живих квітів, лаврових листків, що були поперець'язувані синьо-жовтими кокардами із написами поклали представники: інж. Василь Олесків — від Організацій Світового Українського Визвольного Фронту; ред. Ілля Дмитрів — від членства СУБ; радн. Ярослав Деремєнда — від Організації Українського Визвольного Фронту у Вел. Британії; пані Едвіна Карі; п. Гарі Тейлор — від Британського Легіону; п. Микола Сидоренко — від Крайового Громадського Комітету відзначення 1000-ліття хрещення України у Великій Британії; п. Маркіян Шептицький — від Президії Ради УКПО; п. М. Мартинюк — від Представництва ВО УНР-ди й Українського Товариства; пполк. І. Горобець — від Української Гетьманської Організації; п-ні Богданна Крушельницька — від ОУЖ; п. Володимир Шляхетко — СУМ; пластун-сеньйор Євген Луцик — від Пласту; п. Богдан Марченко — від Спілки Українських Учителів і Виховників; п. В. Павлюк — від Української Студентської Громади; хор. Андрій Фургала — від Станиці Українського Визвольного Війська; п. Василь Потек — від Товариства »Гуцульщина«; п. Роман Гринаш — від Товариства »Войківщина«; д-р Богдан Цяприна — від Клубу »Січ«; п. Олекса Розмаїтий — від Оселі Кобзарівка; п. В. Галецький — Буртон-он-Трент;

побр. І. Павкнер — Болтон; побр. М. Федак — Блякбурн; побр. П. Татарин — Брадфорд; побр. Д. Павлів — Волвергемптон; п. Д. Ду-дишин — Гаддерсфілд; побр. О. Бартків — Глостер; побр. М. Онуфрик — Данді; п. Я. Деревизький — Діннінгтон; п. М. Басюк — Донкастер; побр. Є. Стешин — Единбург; п. В. Берегуля — Іпсвіч; побр. М. Меуш — Ковентрі; п. С. Берещак — Кіддермінстер; побр. Б. Щур — Кіхлей; побр. В. Зеленчук — Лестер; побр. В. Щербатюк — Лій; побр. М. Червак — Лідс; побр. О. Марковський — Манчестер; побр. В. Филипович — Манс-філд; побр. Т. Юшканюк — Ноттінгем; побр. С. Гутник — Нортгемптон; побр. В. Чіча — Пітерборо; побр. Д. Куртяник — Рочдейл; побр. П. Непіл — Рарбі; побр. Я. Фатерига — Скаторп; Г. Трухан — Свіндон-Брістол; М. Шевчук — Челтенгем і на кінець поклали вінки лорд-полк. П. Гілтон, і голова ОБВУ сст. д-р Святомир М. Фостун останній по-клав великий символічний вінок від ОБВУ.

З черги коротке, але палке привітальне слово сказала міністер п-ні Едвіна Карі. Во-на подякувала за запрошення, сказала, що має велику шану вже четвертий раз висту-пати зі своїм словом на Святі Героїв у Та-расівці, передала сердечний привіт від прем'єр-міністра п-ні Маргарет Татчер і від себе особисто, та від консервативної партії, віддала поклін і шану національним героям України, закликала всіх українців не забу-вати за своїх героїв і героїнь, при чому зга-дала про підневільний стан українського на-роду й наголосила свою підтримку україн-ському народові, заявляючи, що Україна таки визволиться.

Святкове слово присвячене світлій пам'яті нашим великим державним діячам, полко-водцям, борцям-лицарям-воїнам і всім відо-мим і невідомим героям, які поклали своє життя на жертвовник боротьби за волю й українську державність, сказав голова ОБВУ сст. д-р Святомир М. Фостун.

Привітальне слово сказав опісля лорд-лейтенант полк. П. Гілтон, вказуючи на важ-ливість плекання традиції пошани полеглим за волю нації.

Під кінець соборної Панахиди, комендант Свята, хор. М. Гринюк, член ГУ ОБВУ, ви-словив сердечну подяку від імені ГУ ОБВУ : Підготовного Комітету гостям — чужинцям, що прибули на Свято Героїв. Проспіванням »Боже вислухай благання« і вояцької пісні »Видиш брате мій« закінчено вшанування славної пам'яті національних героїв і героїнь України.

Друга частина святкування — святковий концерт — почалась у пополудневих годи-нах у сумівській залі »Хортиця«, а відкрив його на тлі чоловічого хору »Боян« під дири-гентурою Мирона Бучка з Ноттінггаму і ві-таючи всіх присутніх, керівник святкової програми підхор. Володимир Нагайло, член Головної Управи ОБВУ. Цей хор відспівав три пісні: »Засяло сонце золоте« — музика І. Недільського, »Вічний ревілюціонер« — муз. М. Лисенка, і »За рідний край« — муз. М. Гайворонського. Цими трьома піснями хор »Боян«, при акомпанієменті п-ні Марії Бу-чок, започаткував святочну програму.

Святкову доповідь про епопею визвольної боротьби українського народу під час другої світової війни 1939-1950 рр., — героїчної Ук-раїнської Повстанської Армії, виголосив учасник — воїн УПА хор. Петро Дюк. Допо-відач широко насвітлив і провів аналізу усіх етапів визвольної боротьби, цитуючи багато історичних фактів...

Святкове слово по-англійському сказала молода п-ні Марія Фінів.

З привітальним словом виступали наші англійські приятелі — британський політич-ний діяч п. Джим Дженкінс і молодий канди-дат на посла консервативної партії п. Браєн Окслі. Обидва шановні доповідачі у своєму слові наголосили свою підтримку українсь-кому народові у його затьняній боротьбі з московсько-большевицьким імперіалізмом, при чому вказали на комуністичну жорстоку по своїй натурі систему, яка змагає до того, щоб знищити поневолені народи Східної Європи.

З черги виступав з коротким словом голо-ва Відділу Бритійського Легіону місцевості Лік, п. Гарі Тейтон. Він висловив своє при-знання українцям за те, що гідно вшано-вують своїх національних героїв, зберігають свою культуру і добре зорганізовані, при чо-му вказав, що українці на чужині повинні бути горді зі свого походження...

З деклямацією виступив побр. В. Камін-ський, який з великим чуттям і емоцією про-деклямував вірш »Сотник Нечай« — Петра Кізка, а дружинник СУМ Мирон Довбуш проречитував поему »Великий Син закова-ної України«.

Опісля виступив хор Гуртка ОУЖ у Лес-тері »Барвінок« під диригентурою молодой пані Христини Кіллям-Кіщук і проспівав такі пісні: »Царю Небесний« (цю пісню при-свячено в пошану Героям України), »Я со-

годні від вас від'їжджаю», «Іди від мене ти моя кохана» і «Сльози матері».

У продовженні святкової програми виступив хор «Боян» і проспівав: «Слава Героям» — муз. Б. Сметани, «Марширують вже повстанці» і «Вперед, вперед» — обидві зі «Співаника УПА» та останню пісню «Марш Дивізії» — муз. Є. О. Садовського.

Сцена була відповідно, по-святковому прибрана (декорували пп. Григорій Кулик і Іван Богайчук). Відповідальними за порядок у залі і на площі були впорядники — побратими з Відділів ОБВУ — Лестеру, Дарбі і Нотінггему.

Належить відмітити, що загально вся програма цього Свята Героїв була дбайливо підготована й проведена. Незважаючи на непевну погоду, до Тарасівки прибуло численно українське громадянство з різних місцевостей В. Британії, а теж і з далекої Шот-

ляндії. У Святі Героїв взяли участь около 3000 громадян, що прибули 37 автобусами і сотнями приватних автомашин.

Усю врочистість зняв на звуковий фільм дружинник Богдан Лановий — член «Українського Відео-Архівного Товариства» при Відділі СУБ у Брандфордї.

На закінчення зеленосвяткових врочистостей, керівник святкової програми пхор. Володимир Нагайло, член ГУ ОБВУ, висловив сердечну подяку від імені ГУ ОБВУ і Підготовного Комітету, всьм. отцям, всім представникам громадських установ, організацій і товариств, виконавцям святкової програми, гостям-чужинцям та багатчисленному громадянству, що прибули на це Свято Героїв.

Проспіванням національних гимнів — українського й англійського — закінчено це величне Свято.

М. В. Гуменний

ПОБРАТИМСЬКИЙ ВЕЧІР ВІДДІЛУ ОБВУ В СТОКПОРТІ

У суботу, 20 червня в залі місцевого Відділу СУБ відбувся величавий побратимський вечір ОБВУ в Стокпортї. Це вже другий раз за свого існування наш Відділ здобув переходову чашу ОБВУ. До цієї події Управа Відділу ОБВУ відповідно приготувалася. З цієї нагоди рішено влаштувати розвагову забаву, щоб при дружнім і веселім настрою перебрати цю чашу, на яку Відділ собі заслужив.

З нагоди такої величавої події, рішено Управою Відділу відзначити деяких побратимів орденами заслуги. В часі церемонійної частини вечєра, культурно-освітній референт Відділу, побр. В. Цимбалістий привітав усіх присутніх і сказав з якої нагоди відбувається цей побратимський вечір, і пояснив по-українському й по-англійському, за що наш Відділ здобув чашу. Відтак представив присутнім представників ГУ ОБВУ — ппор. В. Янківського і ст. бул. М. Яцкова та попрошено їх до вручення чаші й орденів.

Старший бул. М. Яцків читав Постанови Президії ГУ ОБВУ, а ппор. В. Янківський вручав ордени заслуженим побратимам і поестрам. Псестру Віру Роман і побр. Михайла Гайду відзначено бронзовим хрестом ІІІ кляси. Переходову чашу для Відділу ппор. В. Янківський вручив голові Відділу ОБВУ дес. В. Терещукові, гратулюючи йому за добру і взірцеву працю Відділу. Перебравши чашу, голова Відділу подякував членам ГУ ОБВУ за прибуття на це свято Відділу та за звеличення його свєєю присутністю. Також подякував членам Управи свого Відділу за їхню добру працю.

Треба згадати й наших пань з місцевого Гуртка ОУЖ, які безінтересовно вложили багато праці й причинилися тим до його успішности. Щира їм подяка як також і тим усім, що займалися підготовкою і проведенням цього вечєра Відділу ОБВУ у Стокпортї.

В. Ц.

СВЯТО ГЕРОЇВ У ТОДМОРДЕНІ

З ініціативи Управи місцевого Відділу ОБВУ і громадських організацій у Тодмордені, вшановано пам'ять полеглих героїв і героїнь. У неділю, 14 червня о год. 6.00 ввечері в залі місцевого В-лу СУБ зійшлося численно українське громадянство. Зал була прибрана п'ятьма прапорами — національний, ОУН, ОБВУ, СУМ і ОУЖ, а посередині символічна могила прибрана зеленню і квітами з хрестом, по обидвох боках з горючими свічками. На чорному тлі видніли написи «Впавшим Борцям за волю України». Жалобне свято відкрив голова Відділу СУБ. відтак жіночий хор під диригуванням п-ні Анни Білецької проспівав три пісні: «Ой у

полі могила», «Вже вечір вечоріє», «Заплакали карі очі». Вірші в честь героїв декламували — п-ні Анна Брандвуд, п-ні Анна Гуменна. Реферат відчитала п-ні Анна Ключас. Реферат про «Українську національну революцію» (у 70-річчя) та свято Героїв читав старший дес. побр. Михайло Мельник.

Далі чоловічий хор під диригуванням бул. Володимира Кецуна проспівав пісні: «Вибуря», «Світить місяць», «Зірвалася хуртовина».

Свято закінчено проспіванням національного славня.

Учасник

ГРУПОВА ПОЇЗДКА ОБВУ ДО ІТАЛІЇ Й АВСТРІЇ

Організована Головною Управою ОБВУ щорічна групова поїздка до Австрії мала цього року дещо інший маршрут, а саме: поїздки автобусом з Мюнхену до Італії на Фути Пас, де похоронені українські вояки, відтак, оглядання деяких італійських місцевостей включно з Венецією — переїзд автобусом до Клягенфурту і Фельдбаху в Австрії, де на воєнних цвинтарях є похоронені воїни І УД УНА.

У цьогоорічній поїздки, що тривала від 22 травня до 1 червня мені теж пощастило взяти участь, репрезентуючи водночас Централю ОУЖ, як її представниця. Керівником поїздки був ппор. П. Кіщук, організаційний референт ГУ ОБВУ.

До Мюнхену ми прибули пополудні, в п'ятницю, 22 травня. На летовищі привітав нас тепло мїр Володимир Ленік, директор інтернату «Рідна Школа». Ми заночували в інтернаті, і в суботу, 23 травня вранці наша група поїхала на кладовище Вальдфрідоф, і там при могилі сл. пам. Провідника Степана Бандери о. Мирон Мольчко відслужив Панахиду, а вояки поклали вінок від ОБВУ. Опісля, в присутності пані Слави Стецько відслужено теж Панахиду й покладено вінок від ОБВУ на могилі сл. пам. Ярослава Стець-

ка, кол. голови ОУН і президента АБН. Всі також помолилися при могилі бл. пам. Наталки Бандери, а представниця ОУЖ поклала на могилу китицю червоних квітів. Відслужено Панахиду й біля пам'ятника полеглим за волю України і покладено вінок від ОБВУ. Всі члени ОБВУ були в одностроях, що в свою чергу додавало цілості обрядового церемоніалу організованого й культурного вигляду.

Пополудні ми поїхали відвідати колишній нацистський концентраційний табір у Дахав, де згинули багато тисяч в'язнів різних національностей, а в тому числі багато українців. Цей табір зберігається тепер як музей-заповідник, щоб відвідувачі з цілого світу, як тепер так і в майбутньому, могли оглядати й мати уяву про жорстокості нацистського режиму. В одній з менших залей я запримітила майже в кутку, малого розміру ікону Печерської Матері Божої і напис, який пояснював, що ікона ця присвячена українцям-в'язням, які згинули в цьому концтаборі. Оглянувши це, і помолившись за спокій душ жертв нацистського терору — серце стиснулось, бо ж по всіх інших залах великими літерами вдесьтеро повторюються назви різних національностей загинутих тут

Панахида біля могили сл. пам. Ярослава Стецька

*Панахида на українській секції воєнного цвинтаря
у Фута-Пас, Італія*

в'язнів, лише не згадується українців, а для них відведено не надто помітне місце в малій залі. Оце й є гірка дійсність сьогодення.

Ввечері, в інтернаті, членів ОБВУ з Англії, а з ними й кількох нас «цивілів» вітали представники Крайсової Управи Братства кол. Вояків І УД УНА в Західній Німеччині з їхнім головою пор. Романом Дебрицьким. На цій зустрічі-вечірці була теж присутня пані Слава Стецько і деякі інші громадяни українського Мюнхену. У теплій і дружній атмосфері ми провели цей вечір.

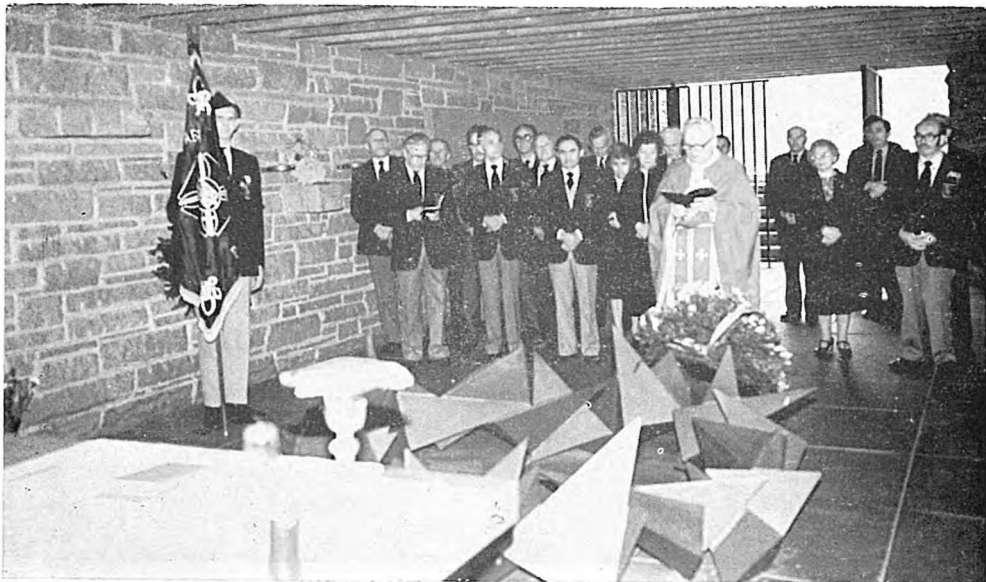
В неділю, 24 травня, у вечірніх годинах ми приїхали автобусом до Фута Пас в Італії, де нас зустрів зливний дощ, а сердечно привітав о. митрат д-р Іван Музичка, що прибув до нас в товаристві двох отців.

В понеділок, 25 травня була чудова італійська погода і змінила наш настрій на кращий. Згідно пляну поїздки ми поїхали відвідати воєнний цвинтар Фута Пас. Цей цвинтар, своїм положенням, розміром та величавими камінними спорудами, домінував над довколишнім тереном і вже здалека звертав на себе увагу. На цьому великому воєнному цвинтарі похоронені 30,659 німецьких вояків, а між ними теж 39 українців — воїнів І УД УНА. Наша група зібралась біля цвинтарної каплички й там о. митрат Іван Музичка в супроводі отців відслужив Богослужбу. Опісля всі перейшли до крипти, де у стіп плити в пошану похороненим на цьому цвинтарі українським воякам І УД УНА наші вояки поклали вінок від ОБВУ. Плита

в пошану українським воїнам, здавалось мені, вирізняється поміж багатьма німецькими плитами: вона є в догідному й помітному місці, й має гарний вигляд. Відтак група перейшла на українську ділянку, де похоронені 39 українських воїнів. Тут уже видніли гарні червоні рожі, які заздалегідь поклали члени ОБВУ, по одній на кожен похороненого воїна. Отець митрат І. Музичка в сослуженні отців відслужив Панахиду, а ппср. Петро Кіщук сказав шанувальне слово в пам'ять похоронених побратимів.

Того дня ми відвідали відомі нашим воякам міста: Річціоне, Мірамаре і незабутнє Ріміні, а при тому ще й мініатюрне князівство Сан Маріно. Приїхавши ввечері до Венеції, ми затрималися на два дні в готелі С. Гюльєнко. Про Венецію, як таку, щонайменше європейську, якщо не світову Мекку культури і мистецтва багато писали, пишуть, писатимуть і говоритимуть, але це вже окрема тема.

В середу, 27 травня ми виїхали автобусом до Австрії. Перша наша зупинка була в Клягенфурті й там ми нічлігували. В четвер, 28 травня ми відвідали всенний цвинтар у містечості Ст. Файт, і помолились при пам'ятнику полеглим українським воїнам. Поклали там вінок від ОБВУ, а представниця ОУЖ поклала китицю квітів. Відтак перейшли на головний цвинтар у Грацу, де є збірна могила 300 українських дівчат і жінок, які згинули під час бомбардування фабрики стрільного пороху в Грацу в другій

Всч. о. митрат д-р Іван Музичка служить Панахиду в крипті на воєнному цвинтарі у Фута-Пас

*П-ні Осипа Кіщук поклала китицю квітів на могилу бл. пам. Наталки
Куцан-Бандери на кладовищі Вальдфрідоф у Мюнхені*

*П-ні Осипа Кіщук говорить жалобне шанувальне слово біля пам'ятника
загинутих дівчат і жінок у Граці*

*Біля пам'ятника на воєнному цвинтарі в Травтмансдорфі зліва направо:
Мір Богдан Шарко, пхср. Василь Гуменик, пор. Маріян Д. Гайва, мір
Володимир Леник, пхср. Петро Кіщук і пхор. Михайло Ткачук*

*Почти ОБВУ і Братства кол. вояків І УД УНА
з вінками у Фельдбаху*

Почесна чота ОБВУ марширує у Фельдбаху

Австрійські комбатанти в поході

світовій війні. Над тією могилою о. шамб. д-р Олександр Дзерович-Остгайм відслужив Панахиду, відтак пані О. Кіщук і пані К. Замойська поклали вінок від ОУЖ, а п-і О. Кіщук сказала шанувальне слово.

Від'їжджаючи у надвечер'я до міста Фельдбаху, я була приємно вражена, заприїмивши на центральній площі міста, на високій щоглі, розгорнений великий український синьо-жовтий прапор, що розгортався із іншими прапорами різних провінцій Австрії.

В п'ятницю, 29 травня, ми, всі українці виїхали двома автобусами й автомашинами на військові цвинтарі в околицях Фельдбаху, відвідати численні могили полеглих українських вояків І УД УНА, відслужити Панахиди, псмотитися за спокій їхніх душ, покласти вінки і квіти, й тим самим ушанувати їхню пам'ять. З якимось неописаним відчуттям, чи може, підсвідомим натхненням, не відчуваючи своїх уже немолодих ніг, я пройшла з групою один по одному — шість великих, розкинутих по всіх усюдах, військових цвинтарів, де наші отці служили Панахиди при могилах і прегарних пам'ятниках полеглим українським воїнам, члени ОбВУ в одностроях організовано віддавали шану полеглим, клали вінки, а члени ГУ ОбВУ і Братства виголошували шанувальні слова на вічну пам'ять своїм полеглим побратимам. Неможливо було стримати сліз, бачачи на надгробних написах майже хлоп'ячий вік полеглих наших всіннів.

В неділю, 31 травня, незвичайне враження на мене викликало ось що: на центральній

площі міста Фельдбаху — велика парада. Чота ОбВУ в одностроях марширує під гру військової оркестри на чолі 3000 колони австрійських комбатантів і військовиків. Чота ОбВУ з прапорами: національним, прапором ОбВУ і прапором Братства І УД УНА в Західній Німеччині. Вони марширують на самому переді. Того я справді не сподівалася.

На закінчення я хотіла б дещо додати до своїх спостережень і при тому висловити деякі думки. Я чула багато від наших кол. вояків про нашу зовнішню працю, про заходи в справі споруджування пам'ятників полеглим побратимам, й про їхнє спорудження, посвячення та різні паради з участю австрійців і їхню поміч та симпатії для нас. У дечому я навіть сумнівалася, уважаючи, що члени ОбВУ дещо чваняться. Ця поїздка відкрила мені очі. Я побачила наскільки праця і ці всі заходи ОбВУ є корисними. Багато чудових більших і менших пам'ятників, пропам'ятних плит і т. п. Я теж бачила і відчула наскільки праця ОбВУ піднесла наш авторитет у чужих. Відчутною є велика симпатія австрійців до нас українців. Помітною є теж надзвичайно дбайлива опіка зі сторони австрійців військовими цвинтарями, і ми особливо повинні бути вдячні їм за це. Такі групові поїздки є дуже корисні, зокрема для молоді.

З усього того, що я мала нагоду бачити, пережити й відчути, можу тільки погратувати нашій комбатантській організації ОбВУ і побажати успіхів у їхній далішій праці. Щастя Вам Боже.

Осипа Кіщук

УЧАСТЬ ОБВУ У ПОСВЯЧЕННІ ПАМ'ЯТНИКА НА МОГИЛІ СЛ. ПАМ. ЯРОСЛАВА СТЕЦЬКА

Об'єднання бувших Вояків Українців у Великій Британії брало активну участь у посвяченні пам'ятника на могилі сл. пам. Ярослава Стецька, голови Українського Державного Правління, голови Організації Українських Націоналістів і Президента Антибольшевицького Б'юро Народів, що відбулися в днях 11 і 12 липня ц. р. в Мюнхені.

На це посвячення прибуло численно наше членство. Керівником групи був ппор. П. Кіщук, а офіційним представником нашої комбатантської організації — пор. М. Д. Гайга.

В суботу, рано 11 липня прибули з різних країн вільного світу українці. На цвинтарі Вальдфрідгоф оформились в колону члени ОбВУ у своїх одностроях, а до них долучи-

лися члени Братства Дивізійників і установились по одному рядові з обидвох боків колони. В передній частині колони розгортався, між іншими прапорами, прапор ОбВУ (прапроносець — ст. стр. Іван Рак), і прапор Братства Дивізійників (прапроносець — побр. Стасів).

О годині 10,00 дня похід рушив у напрямі могили сл. пам. Ярослава Стецька. Похід ряснів безліччю вінків та квітів від рідних, організацій і установ, а між ними був теж вінок від Головної Управи ОбВУ, що його несли хор. П. Дюк і ст. дес. В. Семак, які й поклали вінок цей на могилу. Під час церемоніялу посвячення пам'ятника і заупокійної Панахиди, при могилі стояла почесна стійка членів Гол. Управи ОбВУ: пхор. З.

Вінк ОБВУ несуть хор. Петро Дюк і ст. дес. Василь Семак

Нагайло, пхор. М. Татарчук, ппор. В. Янківський і ст. бул. М. Яцків. По обидвох боках могили стояли кол. члени ОБВУ в одностроях.

Жалобне слово від Головної Управи ОБВУ в призначеному часі сказав пор. М. Гайва.

В неділю, 12 липня, о год. 10.00 дня, в катедрі ПУКЦеркви була відслужена Служба Божа, в якій взяли участь наші члени wraz із членами Головної Управи ОБВУ.

Наша присутність в одностроях, як висловлювалися посторонні люди, робила добре вражіння, надаючи цій жалобній імпрезі поваги й шанобливості.

Голсвна Управа ОБВУ сердечно дякує всім тим членам, що на її заклик взяли участь у поїзді.

Всім наше сердечне спасибі.

ппор. Петро Кіщук

ОБВУ НАГОРОДИЛО ІЄРАРХІВ УАПЦЕРКВИ

У суботу, 18 липня і в неділю, 19 липня 1987 року відбулись у Лондоні врочисте відзначення 40-річчя Української Автокефальної Православної Церкви у Великій Британії, а водночас і відзначення 45-річчя єпископської хіротонії Блаженнішого Владика митрополита Мстислава та його 89-ліття.

У суботу, 18 липня голова ОБВУ сот. д-р Святомир М. Фостун брав участь у першому дні відзначення, а в неділю, 19 липня на врочистості прибули теж члени Президії та представники Відділів ОБВУ, і всі вони були учасниками святкового обіду, що відбувся в

готелі Кензінгтон Гілтон. У часі цього святкового обіду головне святкове слово сказав голова ОБВУ сот. д-р Святомир М. Фостун, як член Митрополичої Ради, а в часі вітання Блаженнішого Владика митрополита Мстислава він у супроводі ген. секретаря ОБВУ хор. Михайла В. Поєрсзника і ппор. Петра Кіщука нагородив Владика митрополита найвищим відзначенням ОБВУ — золотим хрестом, а Високопреосвященнішого Владика архієпископа Анатолія срібним хрестом. Обидва Владики були зворушені таким відзначенням, і висловили подяку

Зліва направо: Пхор. Михайло Ткачук, хор. Михайло Поврозник, ген. секретар ОБВУ, Блаженніший Владика Митрополит Мстислав, сст. д-р Святомир М. Фостун, голова ОБВУ і ппор. Петро Кіщук, орган. реф. ГУ ОБВУ

Президії Головної Управи ОБВУ за нагородження їх такими високими орденами. Описав пор. Маріян Д. Гайва підніс обидвом Владикам «дар ласови» й сказав тепле привітальне слово, вітаючи Блаженнішого Владика митрополита з його ювілеєм, як основоположника УАПЦ у Великій Британії. Після закінчення святкового прийняття Блажен-

ніший Владика митрополит висловив бажання зробити спільну знімку з членами Президії Головної Управи ОБВУ на пам'ятку, живо цікавився працею ОБВУ і за весь час свого короткого побуту у Великій Британії тепло згадував ОБВУ.

М. В. П.

ДИВІЗІЙНИЙ БАЛЬ

З ініціативи Головної Управи Об'єднання бувших Вояків Українців у Великій Британії і старанням Підготовчого Комітету, що його головою був ппор. Богдан Головатий, в суботу, 8 серпня 1987 року відбувся в Манчестері, в залі місцевого Відділу СУБ Дивізійний баль у відзначення 40-річчя прибуття вояків І УД УНА до Великої Британії з Ріміні, Італія.

Дивізійний баль, у гарно прибраній залі та сцені відкрив о год. 6.15 увечері ппор. Петро Кіщук, заступник голови Підготовчого Комітету і привітав усіх присутніх. Тост

за український народ, борців за його волю і права і дивізійників підніс голова ОБВУ сот. д-р Святомир М. Фостун, а всі присутні проспівали многоліття.

Після вечері репрезентативний хор «Гомін» під диригуванням сотника маестра Ярослава Бабуняка проспівав «Марш Дивізії» — муз. Садєвського, «І гай знову сміється» обрєбка С. Гумініловича, Мгр Павло Гунька проспівав при акомпанієменті п. Ярослава Шутки «Пливи моя туга» і арію султана з опери «Запорожець за Дунаєм».

Святкове слово в 40-річчя прибуття диві-

зійників до Великої Британії сказав голова ОбВУ сот д-р Святомир М. Фостун. Опісля пхор. Володимир Нагайло — церемоній-майстер балю сказав по-англійському коротко про відзначення дивізійним балем 40-річчя прибуття дивізійників до Великої Британії, а також зачитав письмові привітання від всь. о. сот. крилошанина Михайла Ратушинського, о. протоієрея Афанасія Максимука, сот. інж. Ярослава Гавриха і сот. Миколи Веремієнка. Опісля мгр Павло Гунька проспівав іще рімінську відому пісню — композицію Степана Гумініловича «Вона не прийде», а хор «Гомін» «Марш куреня бой-

ків» і «Ой дівчино, шумить гай». Гумореску п. з. «Перше знайомство» авторства ред. Віталія Бендера, написану ще в 1947 році зачитав побр. ст. дес. Анатолій Кривonos, викликавши превеселий настрій у присутніх дивізійників, їхніх дружин, членів ОбВУ і гостей, що численно прибули, щоб спільно відзначити 40-річчя прибуття дивізійників до Великої Британії.

Після закінчення розривкової частини відбулась танцювальна забава. Грала оркестра псбр. І. Туїшина, і всі весело забавлялися до пізніх нічних годин.

Присутній

ПОСВЯЧЕННЯ ПРОПАМ'ЯТНОЇ ПЛИТИ

У суботу, 15 серпня 1987 року відбулось на воєнному цвинтарі в Каннок-Чейс, де похоронені українці-вояки, голсьво члени І УД УНА, що померли в британських військових шпиталях у повоєнних роках, і були похоронені на різних кладовищах. Старанням Німецького Чорного Хреста їхні тлінні останки були перевезені на воєнний цвинтар у місцевості Каннок-Чейс, і там похоронені в окремій секції. Після довготривалих пере-

гсворів і старань Головна Управа Об'єднання бувших Вояків Українців у Великій Британії ввєднала дсзвіл вмурувати в тій секції пропам'ятну плиту в пам'ять тих усіх українців-вояків, що там похоронені. В усіх стараннях Головної Управи багато допомогли її члени — ппор. Петро Кішук, пхор. Володимир Нагайло і пхср. Михайло Татарчук, котрі полагоджували різні адміністративно-технічні справи.

Пропам'ятна плита на воєнному цвинтарі в Каннок-Чейс

Перед відходом на воєнний цвинтар

Прапороносці з прапорами на воєнному цвинтарі

*Всч. о. пор. капелян Сильвестер Богатирець і о. пор. Йосафат Лецишин
служать Панахиду*

Члени ОБВУ — учасники героїчності

*Всч. о. пор. капелян Сильвестер Богатирець закінчує
служення Панахиди*

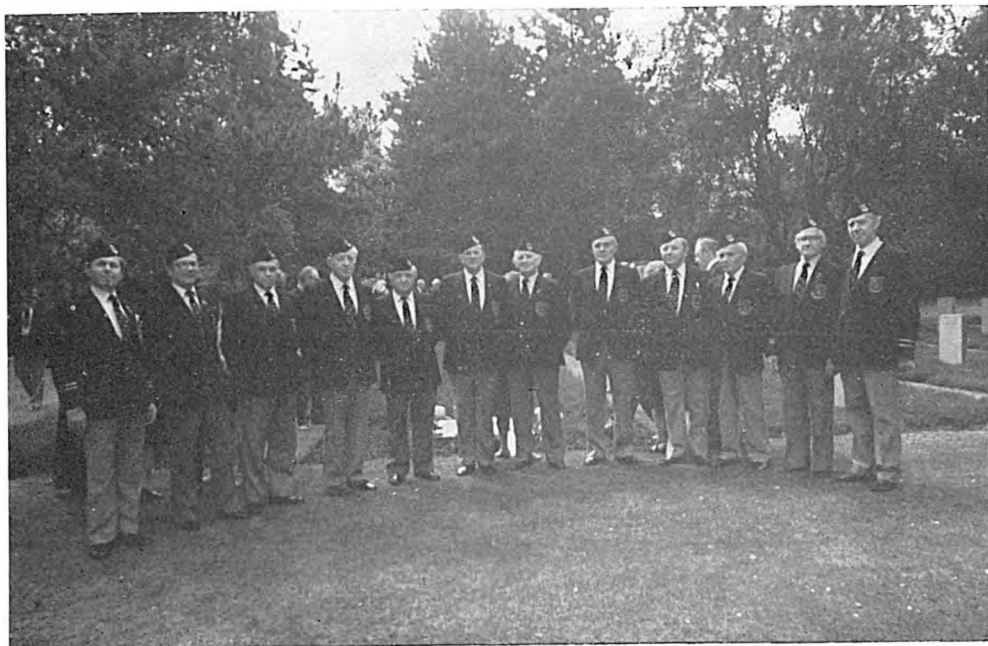
*Голова ОБВУ в супроводі ппор. Вол. Лесюка і ппор. Вол. Нагайла
кладає вінок після посвячення пропам'ятної плити*

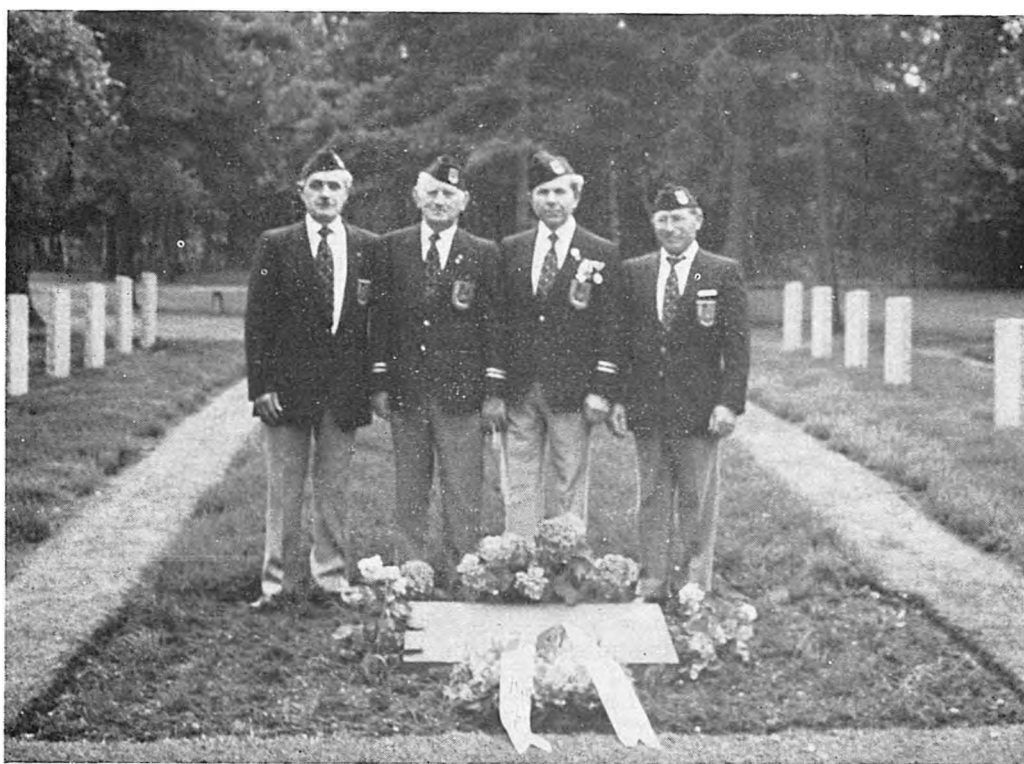
Салют після покладення вінка

Промовляє голова ОБВУ сот. д-р Святомир М. Фостун

Члени Президії і Головної Управи ОБВУ

*Зліва направо: Побр. Боллох, пор. Маріян Д. Гайва,
ст. бул. Микола Яцків і побр. С. Бойко*

Голова ОБВУ і голови Відділів ОБВУ

В згаданий день, прибули на військовий цвинтар у Каннок-Чейс представники — прапорноносні почти Відділів ОБВУ з Округу Мідлянд, а також представники з Округу ОБВУ Лянкашпир, Йоркшпир та Лондонської Округи. Прибули майже всі члени Головної Управи ОБВУ. Перед входом на військовий цвинтар сформувалася похідна колона і під проводом ппор. Петра Кіщука перейшла на цвинтар, і там після розміщення прапорноносних почти, всч. о. протопресвітер пор. Сильвестер Богатирець — капелян ОБВУ і всч. о. пор. Йосафат Лещинин посвятили плиту й відслужили Панахиду за спокій душ похоронених українців-воїнів. Вінок на плиту поклав голова ОБВУ сот. д-р Святомир М. Фостун у супроводі ппор. Володимира Лесюка і пхор. Володимира Нагайла. Після проспівання «Вічна пам'ять» з військовим салютом і похиленими прапорами проповідне слово сказав всч. о. протопресвітер Сильвестер Богатирець, а після нього голова ОБВУ сот. д-р Святомир М. Фостун розказав про старання Головної Управи ОБВУ про виведення дозволу і всі праці зв'язані з встановленням пропам'ятної плити на цьому цвинтарі. З уваги на участь у вчистості відомого приятеля українців п. Дженкінса з Дарбі мирового судді і представника комбатантської організації ветеранів Нормандської кампанії пхор. Володимир Нагайло сказав також слово по-англійському.

Після закінчення вчистості учасники ще робили собі різні знімки користаючи з на-

годи та оглядали військовий цвинтар. За всіх учасників розписався в пропам'ятній книзі пхор. Володимир Нагайло, відмічучи теж у книзі вчистість посвячення пропам'ятної плити на цвинтарі.

Опісля всі переїхали автомашинами, а нотінггемські члени ОБВУ і громадянство найнятим автобусом до Волвергемптону й там місцеві Управи Відділу ОБВУ і СУМ приготували перекуску для всіх учасників (около 150 осіб). Прийняття започаткував молитвою всч. о. капелян Сильвестер Богатирець, а в часі прийняття голова ОБВУ сказав подячне слово до всіх учасників, а теж нагородив хрестом заслуги пхор. Р. Данильчука — члена місцевого Відділу ОБВУ, в супроводі ппор. Петра Кіщука, використовуючи нагоду свого побуту у Вслвергемптонській українській громаді. Промовляв також пхор. Володимир Нагайло, який говорив про старання і працю в побудові церкви, присвяченій відзначенню тисячоріччя хрещення України, а ппор. Петро Кішук сказав коротке подячне слово пхор. Петрові Чайківському за його щедру грошову пожертву на спорудження пропам'ятної плити на військовому цвинтарі в Каннок-Чейс. Після закриття товариського прийняття молитвою, що її знову провів всч. о. капелян, учасники ще довго весело проводили час, оглядаючи будову церкви, та знайомилися з життям української невеликої громади у Волвергемптоні.

М. Д. Г.

УЧАСТЬ ОБВУ В УКРАЇНСЬКИХ ДНЯХ У РИМІ

В цьогорічній українській груповій поїздки до Риму що відбулась від 19 до 27 вересня взяло участь також і Об'єднання бувших Вояків Українців у Великій Британії. Учасниками поїздки були: Голсва ОБВУ, сот. д-р Святосмир М. Фостун, ппор. Петро Кіщук, (він же і керівник групи ОБВУ), ппор. Володимир Янківський, хор. Петро Дюк, хор. Богдан Рогач, пхср. Маркіян Шептицький а теж кільканадцять представників Відділів і рядових членів.

їнських армій, що життя своє віддали за волю України відслужив Блаженніший Патріарх у сослуженні владик і священників, а потім посеятив пропам'ятну плиту, що її відслонив голова ОБВУ. Ця пропам'ятна плита була виготовлена й закріплена в крипті собору св. Софії старанням і на кошти Об'єднання бувших Вояків Українців у Великій Британії. Вінок поклали — ппор. Володимир Янківський, дир. Іван Равлюк і п-ні Богдана Крушельницька, голова ОУЖ.

Блаженніший Патріарх Мирослав Іван Любачівський посвячує пропам'ятну плиту в крипті храму св. Софії

Згадана група ОБВУ взяла організовану участь у Архиерейській Службі Божій, що її відслужив у неділю, 20 вересня у соборі св. Софії Блаженніший Патріарх Мирослав, у сослуженні двох єпископів і священників. Члени ОБВУ були в однострою і з прапорами. Після Богослуження всі зійшли до крипти. Там члени ОБВУ стали у дві шпалери, а в почесній стійці були — голова ОБВУ сот. д-р Святосмир М. Фостун, ппор. Володимир Янківський, сот. інж. Ярослав Гаврих і дес. М. Панкевич. Панахиду за капелянів укра-

Після посвячення пропам'ятної плити відбулась коротка зустріч цілої групи з Блаженнішим Патріархом Мирославом. Перший привітав Блаженнішого Патріарха голова ОБВУ сот. д-р Святосмир М. Фостун і вручив йому дар любови від ОБВУ. Блаженніший Патріарх у свою чергу тепло привітав ОБВУ, і заініціював преспівання многоліття українському вояцтву зорганізованому в ОБВУ.

У вівторок, 22 вересня вся українська група з Великої Британії поїхала автобусом до Монте Кассіно. Після оглянення монастиря,

Прспам'ятна плита

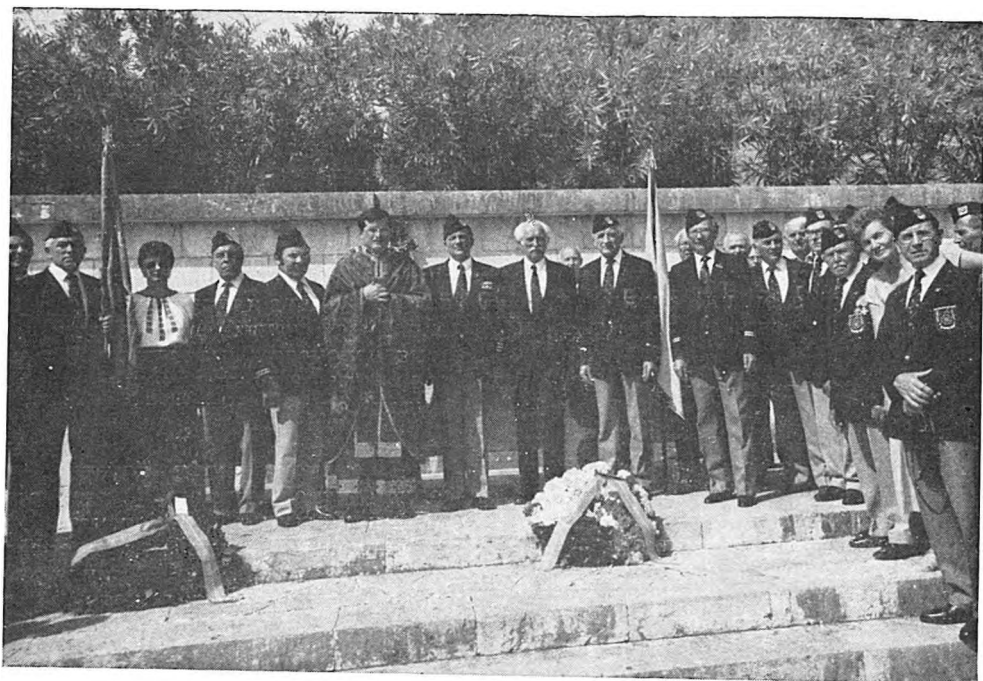
*Промовляє Голова ОБВУ в часі зустрічі
з Блаженнішим Патріярхом*

В поході на воєнний цвинтар у Монті Кассіно

Голова ОБВУ, ст. бул. Олекса Дем'янчук і дес. Мих. Червак несуть вінок

Спільна знімка після Панахиди на воєнному цвинтарі в Монте Кассіно

Авдієнція у Високопреосвященнішого Владика архієпископа Мирослава Марусина. Зліва направо: Ст. бул. Олекса Дем'янчук, Високопреосвященніший Владика Мирослав Марусин, сот. д-р Сягомир М. Фостун і ппор. Петро Кіщук. Немзе на знімці пхор. Маркіяна Шептицького, що рсбив знімки

всч. о. пор. Йосафат Лецишин відслужив Панахиду на військовому цвинтарі, де похоронені полегли українці-воїни, що загинули з боях, здобуваючи монастир у 1944 році. В часі Панахиди члени ОБВУ стояли в почесній стійці з прапорами. Церемонією провів ппор. Петро Кіщук. Вінок від ОБВУ поклали — голова, сот. д-р Святомир М. Фостун, ст. бул. Олекса Дем'ячук і дес. М. Червак. Від мирян поклали вінок — дир. Іван Раєлюк, п. Теодор Лапчак і п-ні Христина Кіллям-Кіщук. Слово у пам'ять полеглих сказав голсва ОБВУ сот. д-р Святомир М. Фостун.

Другого дня, в середу, Високопреосвященніший Владика архієпископ Мирослав Марусин, секретар конгрегації Східних Церков прийняв рано на авдієнції делегацію ОБВУ (сот. д-р Святомир М. Фостун, ппор. Петро

Кіщук, пхор. Маркіян Шептицький і ст. бул. Олекса Дем'ячук). Високопреосвященніший Владика цікавився різними нашими проблемами та з великою прихильністю й увагою віднісся до ОБВУ.

У наступних днях наша група ОБВУ брала участь у Шостому Конгресі Мирян ПУКЦ. Офіційними представниками ОБВУ були на конгресі ппор. Петро Кіщук і ппор. Володимир Янкієвський. Група також брала організовано участь у поминках, що відбулись у суботу, 26 вересня в третій роковині смерті Блаженнішого Патріарха Йосифа.

Треба відмітити, що ціла група ОБВУ гарно себе репрезентувала й своєю організованою участю в однострою збагачувала ці українські дні в Римі.

Учасник поїздки

XXXIII КРАЙОВИЙ ВОЯЦЬКИЙ З'ЇЗД ОБВУ

В осінню погідну днину, в суботу, 3 жовтня 1987 року відбувся в місті Олдгамі, Велика Британія, в залі міської управи XXXIII Крайовий Вояцький З'їзд ОБВУ, що проходив під кличем «Же през шаблі маєм права» (слова гетьмана Івана Мазепи), і відзначав 300-річчя з часу обрання Івана Мазепи гетьманом України 25 липня 1687 року.

Щорічний Крайовий Вояцький З'їзд у Великій Британії улаштовує Головна Управа Об'єднання бувших Вояків Українців, а підготовку З'їзду займається Підготовчий Комітет у співпраці з Головною Управою ОБВУ. Цього року Комітет працював у складі: голова — ппор. Богдан Головатий, заступник — ппор. Петро Кіщук, а члени: пор. Маріян Д. Гайва, ппор. Володимир Янкієвський, пхор. Володимир Нагайло, пхор. Михайло Татарчук, ппор. Володимир Лесюк, пхор. Павло Татарин, ст. бул. Микола Яцків, ст. дес. Остап Марковський, а теж представники Відділу ОБВУ в Олдгамі. Допомогали весь час у праці Комітету голоза ОБВУ і генеральний секретар. Комітет працював активно теж і в часі З'їзду.

XXXIII Крайовий Вояцький З'їзд ОБВУ відкрив о год. 4.15 пополудні голова ОБВУ сот. д-р Святомир М. Фостун, на тлі репрезентативного хору «Гомін», під диригуванням мґра Павла Гуньки. Цей хор проспівав після вступного привітального слова голови ОБВУ такі пісні: «Розпрягайте хлопці коні» — обр. Ярослава Бабуняка, «Марш Дивізії» — слова О. Лісяка, муз. О. Садовського і «За

рідний край» — муз. М. Гайворонського. Опісля численні письмові привітання З'їздові зачитав ппор. Володимир Лесюк. Ці привітання наспіли від ієрархів українських Церков, духовенства, проводів українських політичних сил, суспільно-громадських установ, організацій і товариств з багатьох країн українського поселення у вільному світі, а теж від українських комбатантських організацій, генералів і полковників. З уваги на велике число письмових привітань і обмежений час ппор. Володимир Лесюк читав їх у скороченій формі.

З черги виступив репрезентативний ансамбль СУБ «Орлик» під керівництвом п-ні Марійки Бабич і п. Дмитра Парадюка, заслужених хореографів і довголітніх мистецьких керівників цього ансамблю, і вивів на сцені під гру власної чисельно побільшеної оркестри дівочий танець «Осінь» і мішаний танець «Ой, лопнув обруч».

Святкове слово по-українському сказав голова ОБВУ сот. д-р Святомир М. Фостун, характеризуючи гетьмана Івана Мазепу як великого українського державного діяча, патріота, одного з найбільших меценатів української культури і захисника України, який не завагався виступити проти північного ворога, щоб рятувати права і волю української козацької держави та залишив нам його заповітні слова «Же през шаблю маєм права».

Опісля на сцену вийшов численний жіночий об'єднаний хор-ансамбль, і під диригу-

Фінал концертної частини Крайового Вояцького З'їзду

ванням мґра Павла Гуньки проспівав пісні — «Тихо над річкою» і «Ой, літає соколонько», а соліст — мґр Павло Гунька проспівав під акомпаніамент на піаніно (Ярослав Шутка) «Гуде вітер». Другий соліст п. Ігор Лучка співав пісню «Там де Ятрань круто в'ється», а тоді вдвох вони проспівали «Коли розлучаються двоє».

З черги танцюристи — п-і Галина Богуслав і Петро Кузів вивели жартівливий танець-дує «Семен». Після їхнього виступу п. Володимир Шляхетко, голова КУ Спільки Української Молоді у Великій Британії, сказав по-англійському святкове слово про гетьмана Івана Мазепу. Тоді знову танцювальний ансамбль «Орлик» вивів на сцені два танці — «Купало-віночки» — дівочий танець і «Бойки» — мішаний танець, виступаючи в бойківському одязі.

Потім репрезентативний хор «Гомін» проспівав «Бандуристе орле сизий» — слова Тараса Шевченка, «Рече та стогне Дніпр широкий» — слова Т. Шевченка і «Граї бандуро грай» — муз. І. Шамо. Резолюції XXXIII Крайового Вояцького З'їзду ОБВУ зачитав ген. секретар ОБВУ хор. Михайло В. Поврозник. Свої виступи в офіційно-концертній частині цьогорічного Крайового Вояцького З'їзду закінчив репрезентативний танцювальний ансамбль «Орлик» бравурним «Гопаком», зібравши грімкі заслужені оплески численної публіки.

Зворушливим закінченням офіційно-концертної частини З'їзду був фінал з опери «Запорожець за Дунаєм», з участю жіночого хору-ансамблю і «Гомону» під диригуванням мґра Павла Гуньки. Перед псчатком сот. маестро Ярослав Бабуняк сказав коротке слово, в якому вказав, що поєднаний жіночий хор-ансамбль працює тепер над підготовою своїх виступів у 1988 році у відзначення тисячоріччя хрещення України, і є надія, що цей молодечий ансамбль розгорне широко крила своєї мистецької праці. Він висловив подяку мґрові Павлу Гуньці, що його заступав у диригуванні, бо йому лікар заборонив диригувати деякий час.

У фіналі виступали також і солісти: п-і Анна Кохан, мґр Павло Гунька і п. Ігор Лучка. Фінал був виведений на високому рівні і вельми зворушив публіку. Подяку всім виконавцям багатой і на високому рівні програми офіційно-концертної частини З'їзду сказав її керівник пхор. Володимир Нагайло (його заступником був ст. бул. Микола Яцків) який також і проголосив розпорядок стосовно підготовки до другої частини З'їзду — балю. Могутньо прозвучали обидва національні гимни — англійський і український, і вдоволені учасники виходили з залі, щоб її приготувати скоренько до другої частини танцювальної забави-балю, що почався о год. 8.00 ввечері і ним проводив його керівник пор. Маріян Д. Гайва. Грала оркестра

п. І. Туїшина. В часі цьогорічного балю не було вибору королеви ані княжних ОБВУ, тому учасники балю мали нагоду багато більше танцювати ніж на попередніх балах. На балъ прибуло дуже багато молоді подібно як це вона приїжджає кожного року. В часі балю відбувся теж льотерійний розіграш із багатьма виграшами, що ним проводили побратими — пор. Маріян Д. Гайва, ппор. Володимир Янківський і пхор. Павло Татарин. Льотерійні квитки продавали п-і Марійка Карапата і п-і Марія Янківська. Балъ тривав до пізньої ночі.

Так загалом, відбувся цьогорічний Крайовий Вояцький З'їзд Об'єднання бувших Вояків Українців у Великій Британії. Від-

бувся успішно, з численною публікою, представниками українських громадських установ, організацій і товариств. На концертній частині був присутній також всч. о. митрат Микола Матичак.

Крайовий Вояцький З'їзд ОБВУ не має ділового характеру, ані ніяких ділових наряд, а тому й різнився своїм характером від інших з'їздів. Для ділових справ ОБВУ скликаються Загальні Збори й вони є так би мовити діловим з'їздом нашої комбатантської організації, яка втішається авторитетом, і підтримкою громадянства, яке завжди численно прибуває на Крайові З'їзди, навіть з далеких місцевостей.

Учасник З'їзду

ВІДІШЛИ У ВІЧНІСТЬ

БЕЗКОРОВАНИЙ СТЕПАН, нар. 1. 7. 1923 року в с. Потік, Тернопільська обл. Вояк І УД УНА. Активний член ОБВУ. Помер у Ноттінггамі 15. 3. 1987 року і там похоронений 20 березня 1987 року.

БЕРЕЗЮК МИХАЙЛО, нар. 16. 11. 1907 року в Журині. Помер у Лідс 17. 9. 1986 року. Вояк І УД УНА і член ОБВУ. Похоронений у Лідс.

БИК МИХАЙЛО, нар. 25. 9. 1910 року в с. Бариш, Бучацького рай. Тернопільської обл. Вояк І УД УНА. Помер 8 квітня 1987 року в Скандторпі й там похоронений 16 квітня 1987 року.

БІЛИК АНДРІЙ, нар. 25. 8. 1912 р. в с. Залісся, Монастирського рай. Тернопільської обл. Вояк І УД УНА. Член ОБВУ. Помер у Велфорд 26. 4. 1937 року і там похоронений.

БІЛИК ІВАН, нар. 7. 10. 1910 року в с. Бардакіз, Львівська обл. Вояк І УД УНА. Член ОБВУ. Похоронений в Ноттінггамі 2 березня 1987 р.

БОРИСЛАВСЬКИЙ ВАСИЛЬ, нар. 5. 5. 1921 року в с. Затурин, Тернопільської обл. Вояк І УД УНА. Активний член громадської організації у м. Ноттінггамі. Помер 14. 5. 1987 року і похоронений в Ноттінггамі.

ГРАБОВСЬКИЙ ГРИГОРІЙ, нар. 6. 12. 1902 року в с. Елиховичі, Львівська обл. Вояк І УД УНА. Помер у Сляв 29. 1. 1987 року і там похоронений 9. 2. 1987 року.

ГУЗАН ВОЛОДИМИР, нар. 20. 5. 1926 року в с. Верб'ятин, Бучацького рай. Тернопільської обл. Вояк І УД УНА. Помер у Лондоні 14. 1. 1987 року й там похоронений 26 січня 1987 р.

ГОДЗЮР ПЕТРО, нар. 9. 6. 1912 року в Битькові, Івано-Франківська обл. Вояк І УД УНА. Член ОБВУ. Помер 8. 5. 1987 року в Лондоні і там похоронений.

ДРАЧЕВИЧ МИКОЛА, нар. 25. 1. 1925 року в Дрогобиччині. Вояк І УД УНА. Помер 8 квітня 1987 року в Скандторпі і там похоронений 15 квітня того ж року.

СМІШ ІВАН, нар. 2. 10. 1919 року в с. Хомськ. Пінська обл. Білорусь. Вояк І УД УНА. Член ОБВУ. Помер 25. 5. 1987 року в м. Данді, Шотландія і там похоронений 29. 5. 1987 року.

КИВАЦЬКИЙ МИХАЙЛО, нар. 15. 7. 1916 року в с. Волоща, Дрогобичького рай. Львівська обл. Помер у лікарні м. Дарбі 20. 2. 1987 року і похоронений у тому ж місті на місцевому кладовищі.

КІНДРАТ АНДРІЙ, нар. 7. 5. 1919 року в Україні. Мол. лейт. сов. армії (1940-1941), дес. І УД УНА, хорунжий УНА. Член ОБВУ. Помер 20. 8. 1987 року в Манчестері й похоронений на місцевому кладовищі Мостон, 28. 8. 1987 року.

КАРИТНИК ТЕОДОР, нар. 9. 9. 1911 року в с. Коцюбинчики, Тернопільська обл. Вояк І УД УНА. Член ОБВУ. Помер 12. 5. 1987 року в Бері й там похоронений.

КІНАЛЬ ДМИТРО, нар. 4. 12. 1925 року в с. Урмань, Бережанський рай. Тернопільська обл. Вояк І УД УНА. Помер у Лестері 21. 2. 1987 року й там похоронений.

КРИВАВИЧ ВАСИЛЬ, нар. 7. 9. 1915 року в с. Кропивнику, Львівська обл. Вояк І УД УНА — гармаш. Помер у Лондоні 24. 12. 1986 року і там похоронений 2 січня 1987 року.

КУРИЛЯК СТЕПАН, нар. 30. 1. 1925 року в Нижнєві, Тлумацький рай. Івано-Франківська обл. Підстаршина британської армії, працівник міської управи в м. Сляв. Помер у Фарнборо 7. 12. 1986 року і похоронений у м. Сляв 12 грудня 1986 року.

ЛАВРИК ТЕОДОР, нар. 6. 3. 1910 року в Підгор-

- цях, Львівська обл. Вояк І УД УНА. Член СБВУ. Помер 24. 3. 1987 року в лікарні м. Лестеру і похоронений на місцевому кладовищі 31 березня 1987 року.
- ЛАВРОВИЧ МИХАЙЛО**, нар. 7. 7. 1910 року в с. Битькові. Надвірнянський рай. Івано-Франківська обл. Вояк І УД УНА. Член ОБВУ. Помер 15. 3. 1987 року в Единбурзі й там похоронений 24. 3. 1987 року.
- МАРКОВИЧ ІВАН**, нар. 26. 12. 1922 року в с. Грексза, Львівщина. Вояк І УД УНА. Помер у Гаддерсфілді 31. 12. 1986 року і там похоронений 9 січня 1987 року.
- МІНКОВИЧ ТЕОФІЛЬ**, нар. 15. 3. 1922 року в с. Лихсбор'я. Турка, Львівська обл. Вояк І УД УНА. Помер 28. 1. 1987 року в Олдгамі й там похоронений.
- НАГНИБІДА СЕРГІЙ**, полк. нар. 16. 9. 1898 року на Полтавщині. Учасник Визвольних Змагань. контрактовий старшина польського летунства. Помер у лікарні м. Дарбі 21. 1. 1987 року. Тіло Покійного спалено, а урну переслано до Савт Бавнд Бруку, ЗСА.
- НЕВЕРДОВСЬКИЙ ЛЕВ**, нар. 18. 6. 1899 року на Полтавщині. Осаул українських армій, учасник Визвольних Змагань. Помер в Іпсвічі 25 лютого 1987 року і там похоронений 5 березня 1987 року.
- ОГОРОДНИК МИХАЙЛО**, нар. 1. 5. 1910 року в с. Загір'я. Львівська обл. Вояк польської і сов. армій і І УД УНА. Член ОБВУ. Помер 16. 8. 1986 року в Рочдейлі і там похоронений.
- ПАНАСЮК ТЕОФІЛЬ**, нар. 5. 10. 1920 року в с. Микослаєві, Львівська обл. Вояк І УД УНА. Член СБВУ. Помер 17 квітня 1987 року в Бері й там похоронений 28. 4. 1987 року.
- ПАЛАМАРЧУК ВАСИЛЬ**, нар. 27. 6. 1924 року в Тарновиці Ліській, Івано-Франківській обл. Вояк І УД УНА. Член ОБВУ. Помер 27. 11. 1986 року в Манчестері й там похоронений.
- ПІРАНОВСЬКИЙ ВОЛОДИМИР**, нар. 28. 3. 1920 року в Тисьмениці, Івано-Франківська обл. Вояк І УД УНА. Член ОБВУ. Помер 17. 5. 1987 року в Болтоні й там похоронений 22. 5. 1987 р.
- ПОХОДАЙ ІВАН**, нар. 7. 6. 1911 року в Старім Селі, Любачівщина. Дес. УНА. Член ОБВУ. Помер 7. 11. 1986 року в Бедфорді й там похоронений 18. 11. 1986 року.
- РАДИК ВАСИЛЬ**, нар. 10. 8. 1921 року в с. Поточище, Івано-Франківська обл. Вояк І УД УНА. Помер 26. 2. 1987 року в Гаддерсфілді і там похоронений 3. 3. 1987 року.
- САВЧУК СТЕПАН**, нар. 10. 11. 1910 в Стоянові. Львівська обл. Вояк польської армії і І УД УНА. Член ОБВУ. Помер 21. 2. 1987 року в Ковентрі і там похоронений.
- САРАНЧУК ПИЛИП**, нар. 23. 11. 1917 року в Конохах. Бережанщина. Вояк польської армії. Член ОБВУ. Помер 23. 10. 1986 року в Данді й там похоронений 3. 11. 1986 року.
- СМОЛІЙ ДМИТРО**, нар. 8. 11. 1920 року в Городку, Львівська обл. Вояк в.с. амер. армії. Член ОБВУ. Помер 17. 10. 1986 року в Данді, Шотландія і там похоронений.
- ТУРЧЕНЯК ТЕОДОР**, нар. 15. 3. 1909 року в м. Слесько, Львівська обл. Вояк І УД УНА. Член СБВУ. Помер 18. 1. 1987 року у Волвергемптоні і там похоронений 27. 1. 1987 р.
- ТОВБА ЄВГЕН**, нар. 22. 2. 1924 року. Вояк І УД УНА. Помер у Лінколні 16. 2. 1987 року і там похоронений.
- ФЕЛИК ЗЕНОН**, нар. 1. 5. 1914 року в Білому Камені, Львівська обл. Вояк І УД УНА. Помер 4 липня 1987 року в Манчестері й там похоронений 10. 7. 1987 року.
- ЧЕНАК МИКОЛА**, нар. 9. 10. 1921 року в с. Ремезівцях, Золочівщина. Вояк І УД УНА. Член СБВУ. Помер 30 квітня 1987 року в Ноттінгемі. і там похоронений 7 травня 1987 року.
- ХАРАМБУРА ВОЛОДИМИР**, нар. 12. 1. 1925 року у Львєві. Старшина І УД УНА, учасник фронтових боїв. Член ОБВУ. Помер 19. 3. 1987 року в Лестері й там похоронений 25. 3. 1987 року.
- ХМІЛЬ ВАСИЛЬ**, нар. 3. 1. 1915 року в Бережанах, Тернопільська обл. Вояк І УД УНА. Член СБВУ. Помер у Лестері 10. 10. 1986 року й там похоронений.
- ЯХНИЦЬКИЙ ОСИП**, нар. 28. 7. 1906 року в Чорткові, Тернопільська обл. Вояк І УД УНА. Помер у Лондоні 21. 12. 1986 року, і похоронений там же 29 грудня.

Вилітає
і жалить
коли
й кого хоче

РІК 25

1987

Ч. 25

Віталій БЕНДЕР

Перше знайомство

*»Гів мі файф мінітс мор,
Онлі файф мінітс мор,
Лет мі стей, лет мі стей ін юр армс...«*

Подобається вам ця пісня, друже? Я думаю! »Дозвольте п'ять хвилин довше бути в ваших обіймах...« О, як я хотів би сказати це тепер якійсь гарній українці! На жаль, ще жодної не зустрічав тут в Англії. Але з мріями залишимо, — дійсність далеко цікавіша.

Отже, »гів мі файф мінітс мор...« — це співаю я прямо таки посеред алеї парку. Почуваюся незвичайно вдоволено, співаючи цю пісню без ніякої запинки, оттак, як англієць, і мені здається, що я вже »перфект« володію англійською мовою. Це почуття поправляє на ще кращий мій настрій і звідкись береться охота »поконверзуватись« із кимсь, хоч ловлю себе на гадці, що було б багато краще, коли б оте »кимсь« було дівчиною.

Щоб не тратити гумору, хочу співати далі, та зараз позаду себе чую дівочий голос:

— Донт ю нав тгет ай уайт сатурдей дейт... і т. д.

Це мене насторожує. Розгублююся, коли відчуваю, що дівчина наближається до мене. Мене огортає переляк, стою, як стовп, не можу відважитись, щоб повернутися до неї.

— Геллоу!

Цей склик механічно повертає мною на 180 степенів. Молоденька англійка, сміючись, дивиться мені в вічі, і то так сміливо, що я

відчуваю, як з моєї голови вилітає останній запас англійських слів.

— Геллоу! — накликає вона знову.

Стою. Язик сковує параліч. Та хоча б тобі якесь слово пригадалося! Навіть »Гав ду ю ду?«, що його вивчив ще на кораблі, і те забулось.

Англійка хмурніє. Щось відчитує мені холодно, але я не розумію нічого. Все ж із чемності, коли вона кінчає, кажу »Ес« (треба ж якось підтримати розмову!)...

— Ес? — повторює вона за мною.

— Ес... — потверджую знову.

Щоки її тремтять, здержуючи сміх. Далі вона не витримує й заходить рогом.

Поволі я опановую себе й дуже радію, коли зауважую, що в мізку якориться так потрібне мені тепер »екскюз мі«...

— Екскюз мі... — кажу я, і вона перестає сміятися. — Екскюз мі... — повторюю. — Ю... ю... ар...

У »Скорс по-англійськи« на першій сторінці внизу стоїть чорне по білому: »Ю ар чармінг«, і я це мусів сказати. Чим же це поганий комплімент? Але ж забув. Ото тільки й сказав »Ю ар...«

У відповідь, вона відстрочила мені серію »ін інгліш«, таку скору, що, думаю, найліпший наш перекладач із Ріміні мусів би сказати »Ріпіт, пліс...«

Тепер уже без страху я відкриваю рота і гикаю з себе: »Ай...« надумуюсь кілька

хвилини, вона ж терпеливо чекає.

— Ай... ексюз мі, но капі... ексюз мі, ексюз мі, но андерстенд ю...

Вона надає своєму личку поважнішого вигляду і, мабуть, думає, якою мовою оце я говорю. Повторюю знову. Та де! Лише здвигає раменами:

— Дон'т андерстенд...

До помічі приходить жестикуляція. Скидаю шапку, розстібаю гудзики на блюзі, прію від намагання пояснити їй, хто я.

— Ай ем юкрейнієн... ай ем ін Інґленд секс вікс онлі... ай дон'т спік інґліш...

— Ссу? — дивується вона.

— Ес... Ай спік юкрейнієн, поліш, рашин, чехіш, словакієн, джермен, острієн, італієн, чехословакієн, югославієн, сербієн, унгарієн... нед вері мач анотерс, — намагаюся я показати себе в доброму світлі. Якне-як, треба робити враження.

— Соу мач? О! — тягне вона це «о» і приголомшує мене несподівано:

— Парляре вої італіяно?

— Ші! — відповідаю поспішно, а в самого в голові так і крутиться: невже вона може мене «загнути»? Гм, «італіяно»... Пригадую «бон джорно», «аміко», «жостаре», «аморек», «ґраціє»... але ж це мало!

Але, мабуть, надто сміло відповів я «ші», бо моя співрозмовниця помітно зніяковіла, й це навело мене на думку, що вона також поза «парляре вої італіяно» далеко не поїде.

Переконавшись, що вона плаває в італійщині слабше ніж я, я перейшов до наступу:

— Ко́ме стато, синьйо́ріна?

Бідна міс! Вона навіть цього не знала! Де вона підчепила оте «парляре вої італіяно» — не знаю, але ясне мені одне, що, крім цього питання та привіту «салюті, аміко», вона не знала нічого.

Розуміється, перепросивши мене, вона попросила, щоб я говорив таки «ін інґліш».

Отже, я лишався переможцем, ще хіба слід було видати відповідний до хвилини оклик. Та я цього не зробив, тільки свобідніше відхнув і вияснив їй, що «ко́ме стато» це стільки, що «гав ар ю», і за це отримав ве-

лику подяку. А ця звучала приблизно так:

— Текк ю вері-вері мач.

Я також не мовчав і в свою чергу кинув:

— Окей...

Бач, вона ще сказала, що вірить мені, що я знаю стільки мов...

— Шурли! — певний своєї переваги, піднесено сказав я. Правда, мені було трохи ніяково, що наша розмова проходила в тіні недовір'я, тому вирішив поправити положення. Перепросивши її, витягнув для помічі із кишені «Скоро по-англійськи».

До речі, назва цього самоучка багатообіцяюча. Я за тим, щоб її змінити на «Довго по-англійськи», або найвірніше: «Ніяк по-англійськи»...

За кілька хвилин я переконався, що можу краще порозумітися без самоучка. Далі пішло «Гав олд ар ю?», «Гуат із юр нейм?», «Гев ю бойфрінд?».

Висліди були ліпші, ніж я сподівався: літ має 19, називається Лізі, «бойфрінд» теж є, але десь за двісті миль. Мое ім'я вона вимовляла кілька разів і завважила, що воно подібне до англійського.

На мое щастя, я побачив нашого таборового перекладача. Підкликав, аби поміг мені догворитися до головного: чи можу я зустрітися з нею...

Та з цього щастя вийшло для мене нещастя. Перекладач спочатку переповідав й усе, що я говорив, та потім став «дещо» додавати від себе, а вкінці я вже не мав права втручати в розмову. Одним слоом, я був зайвий.

Довго чекати не прийшлося. Лізі, мило посміхаючись, сказала мені:

— Ексюз мі, пліс..

А перекладач від себе докинув винувато «перепрошую»...

Дивно: я чомусь ліпше зрозумів «Ексюз мі», ніж «перепрошую»...

Вони взялися за руки й потонули в англійсько-прізонерській юрбі.

Все ж я «духом не падав»: перше знайомство відбулося...

(«Українська Думка», 1947 рік)

Прийшов чоловік додому і тільки відчинив двері, а жінка йому назустріч з коцюбою:

— Ти, сякий-такий, вештався вчора по селі п'яний, а казав, що на зборах був, — Горпина ж своїми очима бачила. Та ось тобі, ось тобі за брехню!...

Почухався чоловік, а потім і каже:

— Так ти ж піди і Горпині всип за брехню, бо я не вештався, а під тином лежав!...

Якось в обідн юпору вулицею йшли двоє. Назустріч їм міліціонер.

— Добрий вечір! — привітався один з них до міліціонера, і пішли собі далі.

— Іване Пилиповичу, чого це ви сказали міліціонерові «Добрий вечір», адже зараз же день?

— Та скажу вам по секрету: як зустріну міліціонера, то в мене чогось в очах темніє.

3 моїх розмов з генералом

(Гумор з правдою)

В царську армію не брали беззубих.

Звичайно, це зовсім неприємно бути беззубим, але що вдієш. Новобранець зумисне виривав усі зуби, показував при прийомі порожній рот, і його признавали нездібним до військової служби.

У сов. армії така неприємна витівка не вдається. За самовиривання зубів новобранець попадає в штрафну частину, а опісля мусить ще відслужити певний термін своєї військової служби. Перебування в штрафній частині не зараховується за військову службу.

Несподівано в сов. армії воскрес із забуття перший сфідерський ранг у кол. царській армії — прапорщик. негайно зорганізовано нашвидкуруч навіть окрему школу прапорщиків. Що вдієш. Молодшим і середнім командним складом сов. армія вкомплетована на 65 відсотків. Цей експеримент із прапорщиками не був особливо успішний. Зокрема по питанню спеціалістів, котрі не хотіли залишитися у військовій службі. Лікарям, інженерам пропонували навіть потрібну за плату. Охочих мало було. Правда, у військових академіях повно було студійників, з однією ціллю: набути спеціальність, фах, диплом, а потім якомога скоріше демобілізуватися. До того, у військову академію поступити куди легше ніж у цивільний інститут чи вуз.

Треба теж знати, що в «несбнятой стране» існують серед людей безліч різних корисних порад, як ухитритися і не потрапити на військову службу в сов. армію. З таких порад можна б скласти цілий «Довідник дезертира». Я міг би це зробити, але це не завдання цієї моєї статті.

Кожному офіцерові сов. армії прислуговує право мати свого чуру (по-старому — денщика). Офіцерський одяг різко відрізняється від звичайного вояцького якістю матеріялу. Харчування поділяється на такі категорії:

1. Для рядових вояків і сержантів
2. Для молодшого офіцерського складу
3. Для старшого офіцерського складу
4. Для вищого офіцерського складу, т. зв. генеральська кухня.

Ще треба знати, що в сов. армії б'ють. Офіційно ні. Це заборонено, але неофіційно рядовим як правило частенько попадаються пощочини й зубочистки. Ех, да ухнем!

*

— Ви вже чули новину? Одна колгоспниця вищої курку і одержала за те золоту зірку героя. Я також маю золоту зірку героя. За прорив на фронті...

— Не бачу ніякого зв'язку в тому?

— Є зв'язок. Переоцінка вартостей. Пройшла інфляція. До війни на людину з військовими орденами дивилися на вулиці з великою пошаною. Після війни — людина з орденами — каліка, жебрала на вулиці.

*

Свого часу у сусідстві зі мною проживав якийсь вищий військовий начальник. Буду його називати генералом. Спочатку ми лише чомно віталися. Пізніше зупинилися на хвилину. Розмовляли. Потім розмовляли довше. Він почав приходити до мене, а я до нього. Познайомилися ближче. Генерал цікавився богемою, а я військовим ділом. Багато від нього я довідався. Вельми цікавого. Дещо скажу, не все. Генерал, так сказати, був чоловік з толком. По його думці, командир дивізії втішається набагато більшою свободою дії як, скажімо, директор тресту. Я не погоджувався, вказував на богему. Генерал тоді сказав, що поручник Лермонтов мав куди більшу свободу як Лермонтов — письменник. У сов. суспільстві партія і уряд — це два паразити. (Цього генерал не сказав. Я це кажу). Профспілок навіть не згадує. Це безкорисний відросток, щось наче апендицит. Що ж можна при таких двох паразитах говорити про демократію? А втім, хто у червоній імперії цікавиться демократією, чи її розуміє. Ось для прикладу візьмим нашого двірника. Саме він підмітає подвір'я.

— Трехим, іди сюди. Скажи щиро, тобі потрібна демократія?

— Випити потрібно, товариш генерал.

— Молодець! Візьми три карбованці...

Переконався?!

*

Тепер дещо з розмов із моїм сусідом-генералом.

— Коли мова про державний устрій-систему, — мовив генерал, — то в країні рад ненормальна ситуація. Є партія, уряд і профспілки. Є ще і глисти (черв'яки, що паразитують в організмі людини і тварини). Таким глистом у державному організмі країн рад

є — КГБ. У війську ці глисти вважають себе «спецчастиною». Ці глисти на фронті послідними наступали, а першими втікали. В 1941 році, при великій втечі «непереможної сов. армії» я приказав артилерії спочатку угробити «спецчастину», а пізніше перевести стрільбу на ворога. Я не був самотній в такому випадку. Продовж моєї довгої військової служби я не пригадую ані одного випадку, щоб мені ця «спецчастина» була в чомусь потрібна, чи корисна. Всю інформацію про ворога, про положення в запілля я одержував від розвідки. А глисти займалися інтригами, розпалювали взаємненависть серед вояцтва і пильно вишукували «внутрішніх ворогів». Зовнішніх вони не знали.

✱

— Ваші претенсії смішні, чоловіче, — сказав мені генерал одного дня. Цензура скреслила якусь там стрічку. Це ж дурниця. Вам відомо, що значить «лит» у перекладі на розумілу мову.

— Знаю. Охорона державних і військових таємниць.

— Правильно. Військових тайн, а не вашого літературного вільнодумства. Ви читали спомини маршала Конєва? Не в самвидаві, а у воєнвидаві. Старий дурак теліпнув там, що на нараді перед офензивою він запропонував командирові артилерії скоротити час мистецької підготовки армійського культвідділу. І це пропустила цензура. В сталінський час. Не забувайте, що під кожним головним воєнним приказом підписувалися — головнокомандуючий, начальник штабу і член воєнної ради — партійний ступайко. Але був ще й четвертий замаскований підпис — начальника фінансової частини. І цей підпис був чи не найважливіший на такому воєнному приказі. Чому? Бо в начальника фінансової частини були гроші, чоловіче...

✱

— Свого часу генерале, Ви згадували, що в часі маневрів усе трапляється випадки каліцтва а то й смертей. З такими жертвами я познайомився свого часу в лікарні. Згідно з пляном маневрів вояки сиділи в шанці, а почерез шанці мали проїхати танки. Шанці не витримали тягару танків, обвалилися, а танки порозчавлювали ноги молодим, здоровим воякам. Тепер вони паралізовані на все життя. Чому ж їх перевели в цивільну лікарню, а не в військовий шпиталь?

— По-перше, шанці обвалилися не тому, що були зле сконструйовані, а тому, що матеріяли призначені на укріплення шанців, у такому характері, що могли б витримати тягар танків переведені на побудову дачі для

генерала. Чи ж не пишуть, що всяке цивільне начальство теж не відстає. А матеріял треба десь роздобути. Тому й не дивно, що шанці обвалилися. По-друге. Чому вояки попали в цивільну лікарню, а не у військовий шпиталь? Просто тому, що їх негайно демобілізували, а тоді вони вже не зараховані за міністерством оборони а за міністерством соціального забезпечення. І будуть одержувати не військову пенсію а цивільну, яких там мізерних 15 карбованців у місяць. Адже вони каліки не військові а цивільні. Хитро, ні? Чи гуманно — справа інша...

✱

— Ми говорили генерале, свого часу про майбутню війну. Як професійний військовик, чи Ви думаєте, що вона неминуча?

— Як професійний військовик я вважаю таку війну побажаною. Для мене, професійного вояка, війна це нормальна справа. Не говорю вже про те, що в часі миру армія дискваліфікується, затрачує боездатність. Ніякі маневри не заступлять справжнього бою. Вам відомо, яка норма людських втрат у нашій армії в часі маневрів? Три чоловіка на дивізію. Коли згинули більше вояків, значить дивізія слабо вишколена. Коли менше — командир жаліє вояків, і його треба перевести в запас. Він нікуди не годиться в армії. Його місце в міністерстві соціального забезпечення. І по такій числовій статистиці в нас розцінюють боездатність військових частин. Смішно, і сумно, — правда? Еге ж!

✱

В розмові з генералом, одного дня він сказав:

— Вам відомий генерал Врангель з прози, а ми вивчаємо його як видатного стратега сучасного ХХ століття. Свого часу я дістав трійку в академії за розгляд танкового наступу ген. Гудеріана. Але за це я відплатився тим самим теперішньому головнокомандуючому танковими з'єднаннями нашої армії.

Генерал провів рукою по непоголеній боріді.

— Бачите, знову непоголений. І маю двох чурів-дармоїдів. На фронті голився щодня. Підпорядкованим треба давати добрий приклад. Коли занедбується командир — занедбуються інші. Правда, ми не допускаємо, щоб занедбувалася наша армія, і тримаємо її все в повній боездатності. Проте, це ще не все. Потрібна велика війна.

— Але, генерале, у випадку програної війни Вас жде другий Нюрнберг.

— Знаю. Але до того не прийде. У нас є те, чого не мають наші противники...

— Саме?

Тут генерал промовчав.

✱

— Лисблю іти на прогулянку в цивільному сядзі, — мовив якомсь генерал. Не витріщуються люди на пагсни. Одного дня неподалік хмарочосу назбігалася велика товпа людей. Я поцікавився, що сталося. Застрелився армійський підполковник. Причина? Американський шпигун — кажуть люди. Іншої причини не було... Зрадник, виродок, одним словом — дисидент...

Поки інтелігент змагається за людські права — це нічого грізного. Коли ж колгоспник почне змагатися за право бути людиною, за право мати електрику і газ у своїй хаті — це справа інша. Поки для народу дурак підполковник обов'язково американський шпигун — можна спати спокійно. Поки вояк не

думає, теж можна спати спокійно.

— Може, генерале, вояки ще не думають, але починають думати.

— Пскищо ще не почали. В армії немає вільного часу на роздуми. Це й добре. Бо гсяк стає небезпечним тоді коли починає глибоко думати. Такі вояцькі роздуми викликають революції. Армія — це сила нашої імперії, її надія. Пригадуєте, що Робесп'єр сказав свого часу: »Прусія це не держава, що має армію — це армія, що має державу«.

Советська армія вже двічі намагалася захопити владу. За Тухачевського й за Жукова. Обидві спроби були безуспішні. Чи вдадуться третя, четверта спроби — покаже майбутнє.

В разі успіху — третя світова війна неминуча...

ДУМКИ НЕНАРОКОМ

- Єдиний спосіб мати друга — самому бути ним.
- Коли між собакою й кішкою раптом виникає дружба, то це ніщо інше, як союз проти господарині.
- Бродяга — це людина, котра називалася б туристом, якби мала гроші.
- Дорога — найліпший професор.
- За роками навчання настають роки мандрювань.
- Дорога — це життя, а життя — дорога.
- Дорогу подужає той, хто йде.
- Дорога — то великий роман з продовженням, але дочитати його до кінця зможе лише той, хто суворо додержує правил вуличного руху.
- Спсчатку казав — не можу жити без тебе, а згодом — не можу жити з тобою...
- Наші діти так легко тікають з дому тому, що знають — є куди повернутися.
- Якби борода свідчила про мудрість, то й козел був би ученим.
- Талант уміє все, крім двох речей: ділити лаври й заздрити.
- Доки дочитав книгу до кінця, забув початок. Став читати знову й заснув на середині.
- Слова — як гроші. Їх не можна друкувати в надмірній кількості.
- Від очей користі мало, коли розум сліпий.
- Істини не змінюються, змінюються їх докази.
- І в боротьбі з боягузством треба мужності.
- Стати класиком — означає більше друкуватися, ніж писати.
- Тому, хто потопав, дощ не страшний.
- Не вилазь на п'єдестал — злазити з нього так неприємно.
- Найбільше перевтілюються лицеміри.
- Кожному своє. Деяким і чуже.
- Так цінював думку інших, що забував про свою.
- Коли знайшли спільну мову, переконалися, що не мали нічого собі сказати.

Несмачний борщ

(Гумореска)

Ви пробували коли-небудь, відсунувши тарілку з борщем, сказати своїй коханій дружині, що вона несмачно готує?

Пробували?

І що?

Неофіційна статистика свідчить, що у 99 випадках це закінчується сімейним конфліктом. Про останній відсоток статистика промовчує: вона стосується тільки автора цих рядків і є великою сімейною таємницею...

Дев'ятдесят дев'ять випадків починають з того, що жінка більше не варить, або до підписання двостороннього мирного договору, або ж до цілковитого сімейного краху.

Спершу, звичайно, дзвенять тарілки, торхтять каструлі об підлогу, при чому згадуються всі чоловічі гріхи, заподіяні ще до нової ери. Пригадуються і недавні відпустки. Не минають уваги й поздоровчі телеграми та листівки одержані від невідомого автора протягом року на свята.

Паралельно з гуркотом тарілок плющать-ся каструлі. До речі, з каструлями будьте особливо обережні: в них може бути щойно зварений борщ.

З одягом діло трохи серйозніше. Коли ви до сімейного конфлікту походжали в піжами та капцях, то так у них і залишитесь, адже жодного костюма з шафи ви не одержите, не витягнете й не вирвете, бо, як твердить жінка, вона купила, а не ви.

Найкраще зачекати до вечора, коли прийде з роботи шуряк. Тоді, прокравшись городами, ви матимете свого робочого костюма, пропахливого тютюном та мастилом. Коли бажаєте, можна його випрасувати, адже вам у ньому доведеться вийти на люди.

Для того, щоб випрасувати будь-які річ, скажімо, штани, можна обійтись і без електропраски. Для цього треба скласти їх

поздовж удвоє, а виширш — два рази навпіл, простелити на парковій лавці і сісти спокійно.

Якщо ви зголодніли, постарайтесь зустріти свого знайомого й попросити в борг дещо грошей на невідомий час. Причину можете не розкривати — він уже був у такій ситуації.

Розміняйте фунта, й купіть, скажімо, котлету в тісті. Більше не треба, бо днів попереду ще багато!

Поки ви будете їсти й обдумувати з чого почалася сімейна сварка, штани добре випрасуються. До речі, треба наперед вигадати історію, бо в справжню, несмачну їжу ніхто не повірить. Краще всього сказати, що заховався в якусь молоду особу, але не слід забувати про тещу: дружина швидко цю історію забуде, а теща згадуватиме за будь-якої нагоди, особливо, коли ви розповідатимете про когось із своїх знайомих, спіланих у »гречці«.

Але вірте, що згодом тимчасову чорну хмару над сімейством прожене теплий вітер. Знову буде світити сонце взаємної любові, і ви, як завжди, сядете за тарілку щойно звареного борщу і не зможете нахвалитися смачною їжею. Пам'ятайте основне правило: їжу добре пережовуйте, не поспішайте, бо за словами захоплення можна проковтнути недоварену картоплину. Старайтеся менше дивитися на дружину, а більше в тарілку — там можуть бути сторонні речі: гудзики, шпильки для волосся тощо.

Ви пробували коли-небудь похвалити свою кохану дружину за те, що вона смачно готує?

Пробували?

І що?

Запевняємо: це стимулює.

✱

— Скажіть, Вероніко, дуже сумував мій чоловік, коли я була у відрядженні?

— Ой, дуже! Особливо в останні дні перед вашим поверненням дуже багато зітхав!

✱

Одна жінка нагнівалася на незнайомого чоловіка.

— Якби ви були моїм чоловіком, я всипала б вам отрути до страви.

— А якби ви були моєю жінкою, я напився б отрути.

Гумор

*

Бухгалтер колгоспу сидів за столом і скаржився своїм колегам:

— Біс його знає, чи хто коли вгодив жінці, а я своїй Калині не можу догодити, хоч як стараюся. То завжди лаяла, що приходжу пізно. А це вчора потрапив до кума на іменини. Гарненько випили, — там і заночував. Додому повернувся, як ще тільки на світ благословилося. Ну, думаю, хоч сьогодні обійдеться без лайки — рано ж прийшов... Та де там! Мало не макогонила мене моя Калина, знову не вгодив.

*

— Пані, ви забули якийсь пакуночок! — гукнув кондуктор автобуса до пасажирки, що вже приготувалася було виходити на черговій зупинці.

— О, не турбуйтеся, — відповіла пасажирка. — Це сніданок для мого чоловіка, який працює в бюро знахідок. Я так часто роблю, коли він забуває з собою їжу!

*

Клієнт до офіціанта в лондонському барі:

— Прошу біфштекс, віскі й собаку.

— Я добре вас зрозумів? Ви сказали собаку?

— Так, щоб з'їла біфштекс.

*

Чоловік: — Чого плачеш? Адже я не відіжджаю на цілий рік, лише на місяць.

Жінка крізь плач: — Знаю я тебе! Говориш на місяць, а сам за два тижні повернешся...

*

Один вчений розповідав своєму приятелю про так званий «детектор брехні»:

— Розумієш, це новий винахід! Детектор безпомилково виявляє, коли людина каже правду, а коли намагається збрехати!

— Теж мені новий винахід! — розсміявся приятель. — З саме отаким детектором я вже тридцять років одружений!

*

Розмова приятельок:

— Ковальська твердить, що вона твоя родичка і навіть може це довести.

— Вона дурепа.

— О, це справді може бути доказом!

*

Виголосивши довжелезну тираду, дружина кричить чоловікові:

— Про що це ти знов задумався?

— Та думаю про шейхів.

— Про яких ще шейхів?

— Тих, що мають по триста жінок.

*

*

— Позичиш мені тисячу фунтів?

— Ні!

— Як не позичиш? Та ж вже мене знаєш двадцять років.

— Так, знаю!

— То чому не хочеш позичити?

— Власне тому, що вже двадцять років тебе знаю.

*

— І не така вже погана справа шлюб!

— Зовсім ні. Тільки перші двадцять, тридцять років важкі, а потім чоловік зникає...

*

Помер Брежнев. У пеклі зустрічаються з останнім царем Миколою II.

— Цар питає:

— Скажи ж но, Росія ще й далі великодержавою?

— Так!

— І має вона велику й сильну армію?

— Так!

— І горду морську флоту?

— Так!

— І простягається від Балтійського моря до тихого океану?

— Так!

— І тайна поліція тримає в руках населення з такою ж певністю як колись?

— Напевно!

— І політичних бунтівників висилає на Сибір?

— Так!

— І запивається мій народ даліше водкою?

— Так!

— І водочка має даліше 38 градусів?

— Ні, 40!

Микола II:

— Ну, скажи на совість, чи було доцільно за паршивих два градуси робити революцію?

*

— Ну, що сказав лікар про твою хворобу?

— Що не можна пити ні вина, ні пива...

— А горілку?

— Про горілку нічого не казав, а я не хотів питатися...

*

— Ні, цього не може бути! — заперечив півень, коли йому сказали, що годинник означає час краще за нього. Довго довелося його переконувати.

— Ну, нехай буде так! — погодився він з рештою, — Але невже з годинника можна зварити бульйон?...

**КООПЕРАТИВА
»НОВА ФОРТУНА«**

**ДАЄ ВИСОКІ ДИВІДЕНДИ.
ВСТУПАЮЧИ В ЧЛЕНИ
КООПЕРАТИВИ,
ДОПОМОЖЕШ СОБІ
Й УКРАЇНСЬКОМУ
ПІДПРИЄМСТВУ.
ВСІ В ЧЛЕНИ КООПЕРАТИВИ
»НОВА ФОРТУНА«!**